

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

Qvintvm Officivm Conscientiae Voluntatem peccatis implexam, ad
scelerum poenitentiam ducere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

QVINTVM OFFICIVM CONSCIENTIÆ.

Voluntatem peccatis implexam ad scelerum
pœnitentiam ducere.

TRACTATUS XII.

DE CONTRITIONE PERFECTA.

Adeamus ergo cum fiduciâ ad thronum gratiæ,
vt misericordiam consequamur, & gratiam
inueniamus in auxilio opportuno. *Ad Hebr.*

4. v. 6.

Deum ad gratiam scelerum peccatori præstandam, ex suâ parte esse propensissimum. Ex parte peccatoris tantum requiri vt ad Deum redeat. Reditur autem per Contritionem. Exponitur ex Tridentino, quid sit Contritio perfecta, quæ oritur ex amore beneuolentiæ Dei dilecti super omnia. Quâ ratione excitandus sit hic amor, vt sit super omnia. Denique exponuntur ea quæ ad exercendam Contritionem sunt necessaria.

P R O O E M I V M.

Uras Iudicis in scelera legitimè inquirentis partes, egit Conscientia. Et quod pessimum est, in lucem prodierunt omnia, quæ longo temporis tractu commissa, & aut obliuione oblitterata, aut per contemptum dissimulata fuerant crimina. Quid jam aget peccator deprehensus,

prehensus, & quidem à se? negare non potest scelera: multò minus ea defendere. Quid ergo misero restat? sanè aut præstanda est criminibus gratia, aut res est prorsus desperata; pereundum est penitus. Hoc ergo quintum est Conscientiæ officium: dum totâ turbatum est domo, pacem domesticam componere, & malè dissolutam concordiam redintegrare. Offensus est Deus, minas spirat, supplicia intentat. Reus est homo, & suâ quini-
 mo sententiâ condemnatus. Ab hoc prætorio nulla datur exceptio, appellatio prorsus nulla. Justitiæ tribunal est, & quidem
 ad Hebr. 4. v. 16. supremum. Igitur iudicio confici res cum non possit, ad eun-
 dus profectò est *cum fiducia thronus gratiæ, ut misericordiam consequamur*, ut commodum monet Paulus. At quâ fiduciâ? non aliâ certè, quàm quòd cum Deo in gratiam planè inflexo res nobis sit futura: & quidem cum Patre tam benigno, ut peccatorem hominem, offensus ipse, ad se inuitet humanissimè, gratiamque vltro offerat, etiam non rogatus. Et hoc quidem fiducia faciendæ, peccatori primùm inculcabitur, ne de re bene gerendâ, per ignauiam desperet. Deinde exponemus, quem habitum ad thronum gratiæ accessurus, debeat assumere, quos vultus induere, denique quid sit agere sceleris verè penitentem. Cum verò duplex sit penitentia, perfecta vna quæ Charitate, imperfecta altera, quæ non nisi Sacramento perficitur, ut, mox videbimus; hanc in sequentes duos Tractatus differentes, illam, id est perfectam Contritionem, & quidquid ad eius naturam spectat, dilucidè nunc explicabimus.

§. I.

Peccatori nullum facti aut juris remedium superest; nec quidquam restat, nisi ut gratiam commissi sceleris à Deo petat. Adeat itaque thronum gratiæ.

Desperata prorsus causâ est, si causam meam, hoc est naturæ deprauatæ miserrimam conditionem propugnare con-
 tendo, & lite rem euincere. Infelices filij præuaricatoris Adæ,
 iræ infausta soboles! Quid intumescis, quid animos geris infelicitati tuæ impares? quin tandem aliquando miseras tuas agnoscis, tumorem deprimis, spiritusque assumis dignos te? Pec-

*Peccator
 miserum
 suum fla-
 tum intel-
 ligat, ne
 deinceps
 intumescat*

cator

cator es, Diuinæ Majestatis læsæ conuictus es, reus mortis es & quidem æternæ: & adhuc superbus es miser, te circumspicis, tibi que de sorte tuâ gratularis? Infelicem te, si te non intelligis; ineliciosem verò si te intelligis, & necdum sapias! Sane elatos quantumuis oculos ad naturam tuam vitis corruptam desl. & te, hominemque te comperies. Atque tum ego tibi triste istud cum Jobo oggeram: *Quid te eleuat cor tuum, & quasi magna cogitans, attonitos habes oculos? Quid tumet contra Deum spiritus tuus? ... Etenim quid est homo ut immaculatus sit, & ut iustus appareat natus de muliere? Ecce inter Sanctos eius nemo immutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu eius: quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?* Abominabilis autem cum sit homo, quid frontem explicas? forditibus oblitus, quid superbis hostis Dei, quid tibi de tuâ virtute polliceris? Nescio sanè ad hæc quid respondeam, nec quò me infelicissimus peccator conuertam satis scio. Scelerum me negare non possum, & tamen fateri erubescio. Quem enim, nisi quem ratio destituerit, non pudeat obedientiam denegasse tam Sancto Numini non nisi æquissima imperanti, & bellum indixisse tanto Deo? Neque tamen impudentiam tam effranem inficiari possum: legitima in omnem à me antea vitam instituta est inquisitio; nec ab hoste meo, sed ad Conscientiæ propriæ tribunal, criminum conuictus sum & quidem à meipso. Ipse ego & reus fui, & actor, & testis scelerum, ac denique Iudex meus. Non est quod abnuam; non est quod ad aliud tribunal appellem. Verissimum est istud Dauidicum, *Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatae sunt super me. Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Miser factus sum & curuatus sum usque in finem, totâ die contristatus ingrediebar.*

Iob 15.
v. 2. &
scq.Psalm. 37.
v. 5. 6. 7.Peccata
sua negare
cum non
possit.nec iudi-
cem Deum
effugere,

Miserum me! an datur aliquis effugio locus? quid enim fonti, & tot scelerum reo restat, nisi fugere, & se tam justæ iræ subducere offensi Dei? Sed vana sunt hæc consilia. Nam vti rectè monet Dauid. *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tuâ fugiam? si ascendero in Cælum, tu illic es. Si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas diluculo, & habitauero in extremis maris; etenim illuc manus tua deducet me & tenebit me dextera tua. Ubique autem si sit manus offensi Dei, quò tandem fugies, vindictam vt effugias?*

Psalm. 138.
v. 7. &
scq.

An

3.

An fortè quæ negare non potes scelera, jure facta vis contendere, aut causam tuam ratione aliquâ comprobare? Heu me! non defensoribus eget causa tam perita. Offensus est Deus, & quidem toties, & modis quidem tam indignis; quid hîc pro se dicet miserum terræ pondus? quâ tandem fronte factum excusabit, mortalis abjectus, & tamen projectè sceleratus? Verè scio quòd ita sit, & quòd non justificetur homo compositus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille. Nolo sanè, nolo contendere ô summe Deus! Non intres, itaque, in iudicium cum seruo tuo; quia non justificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Nimis exacta sunt iudicia tua Domine, & nimis iniqua est causa mea. Sanctus es tu, & æquitas iudicia tua; major est autem iniquitas mea, quàm vt æquitati tantæ possit adæquari. Ad hanc si prouoco, perditus omnino sum, qui mortis sententiam mecum fero.

nec scelera
sua defendere

Iob 9.
v. 2. 3.

Psal. 41.
v. 2.

Psal. 118.
v. 71.

4.

Quò ergo me conuertam? quid rebus tam afflictis superest consilii? Non aliud sanè quàm vt à iudicij seuerissimo prætorio, ad thronum gratiæ causam prouocem. Etenim: *Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum; & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi.* Hâc certè patet vnica salutis via; vnicum hoc remedium tantis malis. Itaque vt commodùm suggerit Apostolus: *Habentes Pontificem magnum qui penetravit cælos, Iesum filium Dei, teneamus Confessionem.* Fateamur scelera nostra quæ nec negare possumus, nec legitimè excusare: *non enim habemus Pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia.* Nouit ipse quid sit homo, humanas miseras reipsâ expertus. Sic est: sed quid deinde? *Adeamus ergo, subdit Apostolus, cum fiducia ad thronum gratiæ, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.* Opportunum enim uerò auxilium, quod nobis præstat sanguis Dei. *Sedes gratiæ est, inquit Chrysostomus, in quâ nunc sedet Deus, non sedes iudicij.* . . . *Bene dixit in auxilio opportuno. Si enim nunc accedas, accipies & gratiam & misericordiam; opportune quippè accedes: si autem tunc accesseris, (cum scilicet eundem erit in iudicium) nequaquam. Intempestiua quippè erit accessio tunc: non enim erit tunc sedes gratiæ. Usque tunc, sedebit Rex gratiam largiens; cum autem venerit finis, tunc surget ad iudicium.* Ita Chrysostomus.

adeat ad
thronum
gratiæ,

1. Ioan. 1.
v. 12.

ad Hebr.
4. v. 12.

v. 13.

v. 14.

D. Chryf.
hom. 7. in
c. 4. ad
Hebr.

Z z

Hoc

*Et miseri-
cordiam
duplex pe-
cat.*

Hoc si ita est, quid ultra dubitandum est? Adeamus ergo, ex Apostoli consilio, cum fiducia thronum gratiæ, qui iudicantis & offensi Dei tribunal merito exhorrescimus. A Deo si fugimus, confugiamus ad Deum: & ab offenso Numine ad misericordiarum Patrem prouocemus. Eamus, inquam, cum fiducia, sed vt reos decet, & sententiã Conscientiæ in primo tribunali condemnatos. Pœnitentis habitum, & compositionem, de gratiã consequendã non desperantis rei, præscribit Dauid. *Venite, inquit, adoremus, & procidamus, & ploremus ante Dominum qui fecit nos; quia ipse est Dominus Deus noster, & nos populus pascue eius, & oves manûs eius.* Non itaque desperemus: peccauimus fateor; Deus est quem offendimus: sed ipse est Dominus, qui est Deus noster; qui nec perdere vult figmentum quod creauit; nec perire quemquam de populo, quem redemit Sanguis Dei. 5.
Psal. 94.
v. 6. 7.

§. II.

Adeat autem peccator thronum gratiæ magnã cum fiducia; gratiam enim offensus Deus pœnitenti vtrò offert, eamque se daturum iurejurando pollicetur.

*Deus pro-
nior est ad
gratiam
sceleribus
faciendam
quã ad
eam acci-
piendam
peccator.*

AUget profectò deprecandi fiduciam, quòd non tantum, *Ad- uocatum habeamus apud Patrem Iesum Christum iustum*, qui causam nostram agat, & teste Apostolo, *etiam interpellat pro nobis*; sed quòd Patris ipsius, quantumcumque offensi, tam pium benignumque sit ingenium, vt peccatoris misericordiã moueatur, quasi si infelicitatis tantæ eius quidquam interesset, hominisque, scelerum rei, miseriis indoleret. Hoc est, quod D. Augustinus, ad tantam gratiæ criminum consequendæ fiduciam, mortales excitat. *Nemo, inquit, de Dei pietate diffidat: quoniam maior est eius misericordia quã nostra miseria; & quisquis ad eam toto corde clamauevit, exaudiet illum, quoniam misericors est.* Audi nunc quæ subjicit, digna magno Augustino, non nisi magna de immenso Deo deprædicante. *Tardius siquidem, inquit, ei videtur peccatori* 6.
Ad Rom.
8. v. 34.
D. Aug. l.
de Spir. &
litt.

peccatori veniam dare, quam ipsi peccatori accipere. Sic enim festinat absoluerere reum à tormento Conscientiæ suæ, quasi plus eum cruciet, passio miseri, quam ipsum miserum compassio sui. O verè Patrem misericordiarum, fontem gratiæ! quam dum peccatoris peruersitas præpedit, ipse tuus tibi genius exprimit, & natura commendat. Quis vultum tam benigni Patris exhorrescat, nisi cui adhuc collibitum est tam bonum Patrem aspernari?

7. Libet tamen (& verò quid dici potest in hoc rerum statu jucundius?) libet inquam, tam pium Dei ad misericordiam peccatori præstandam proni genium, non ex alterius hominis humanæ forti fortè abblandientis, sed ex ipsius Dei id de se testantis, & jurejurando confirmantis ore intelligere. Adeste ergo quotquot estis orbe toto peccatores; non tantum quos vnicum crimen grauat, sed & quos vetera tenent scelera, inueteratumque Dei odium & despectus immanis, in omnem abripuere intolerantiam. Vos, inquam, quos longa per totam antea vitam contracta mala, in vltimam salutis consequendæ desperationem adegere. Vos denique, qui sub peccatorum fordibus computruistis hætenus, & cauteriatæ Conscientiæ vlceribus contabescitis: aures erigite, audire non me, sed Ezechieli Prophetæ mandata consolationis plenissima, quæ ad Israëliticum populum deferat, dantem Deum. Immarcescebat sceleribus suis Israël; tantâque sibi videbatur implexus perfidiæ suæ immanitate, vt de veniâ sibi à Deo impetrandâ spem omnem deponeret, neque quidquam nisi perniciem vltimam expectaret. Indoluit profectò populi miseriis, ejusque indolentiæ quasi ingemuit pius Deus. Malo itaque, ne serpat longiùs, medicinam facturus, animosque abjectos erecturus, Ezechielem cum his mandatis ablegat. Tu ergo fili

*Pollicetur
Deus gratiam
penitenti, &
promissionè
iuramento
confirmat.*

Ezech. 33.
v. 10.

hominis dic ad domum Israel. Sic locuti estis dicentes; iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus. Quomodo ergo viuere poterimus? Hæc quidem vos, pro ingenio vestro languidè & abjectè. Audiant nunc me, pro meo genio lo-

v. 11.

quentem Deum. Dic ad eos. Viuo ego dicit Dominus Deus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à viâ suâ, & viuat. Conuertimini, conuertimini à vijs vestris pessimis; & quare moriemini Dominus Israel? Impietas impij non nocebit ei, in quâcumque die conuersus fuerit ab iniquitate suâ Si dixero impio, morte morieris, & egerit penitentiam à peccato suo vitâ viuat & non

v. 12.

morietur.

v. 14.

morietur. Omnia peccata eius que peccauit, non imputabuntur ei; v. 16. iudicium & iustitiam fecit, vitâ viuet. Enimuerò quid ad consolandum peccatorem suauius, quid ad blanditias ei faciendas non ab offenso, sed vel ab amico Numine dici potest tenerius & amabilius? quid pectus etiam saxo durius magis emolliat, quàm voces tam amœnæ? Eruderanda profectò est penitus hæc deliciarum vena: non enim fortasse, præ mœrore, percipis peccator quò hæc vergant.

*Viueret se
dicit Deus
dum pecca-
toru misere-
retur.*

Viuo ego dicit Dominus Deus, nolo mortem impij. Et quidem communis ea est Interpretum expositio, asseuerantis Dei voces esse has, quinimo iurejurando confirmantis, se quoad in se est, vindictam ab inimico homine non expetere, ac proinde nolle mortem impij, quantumuis eam iure optimo mereatur. Hinc istud, *Viuo ego dicit Dominus*, hunc sensum habet. Tam verum est me nolle mortem impij, quàm verum est me Deum viuere, qui vitæ omnis fons sum & origo. Equidem de veritate sententiæ nullus dubitat. Tam enim certum est Deum peccatoris misereri, quàm Deum viuere; quandoquidem non aliàs sibi adeò videatur viuere, & Diuinæ vitæ exercere munia, quàm dum misericordiam peccatori impendit. Adeò familiaris ipsi & congenita est pietas. Sic, quem studiis, quem venationi, quem armis impensè deditum nouimus, in studiis viuere, in sectandis feris, in armis tractandis eius vitam consistere non immeritò dicimus, idcirco quòd in isthæc exercitia, bona pars vitæ ab horum studio impendatur; & verò impendatur alacriter, vt quæ eius genio maximè sint accommodata. Non alio profectò modo, dum non vult mortem impij, viuere se dicit Deus, vt cui nihil est iucundius, nihil eius ingenio accommodatius, quàm peccatoris misereri: hoc ei quasi ingenitum exercitium. *Viuo ego dicit Dominus Deus, nolo mortem impij.* Quasi si dicat, manifestè ostendo viuere me, quia nolo mortem impij. Hanc dum nolo, tum demum viuere me existimo; hanc dum nolo, tum demum Dominus, tum demum Deus sum. An quidquam proferri potest peccatori delectabilius?

8.

*Premissa
sua Deus
iureiuran-
to confir-
mas, quia*

Jam verò, quàm istud admirationem omnem longè superat, quod iureiurando tam sancto vtatur Deus, vt de voluntatē suâ peccatoribus tam benignâ, hostes suos certos faciat & securos? *Viuo ego dicit Dominus Deus, nolo mortem impij, id est tam verè nolo*

9.

nolo mortem impij, quàm verè viuit Deus. Graue admodum vom incredibilem promiserat. iuramentum. Eo autem quid opus erat? An aliàs fidem sibi facere non poterat? Sanè eam inuenturus fuisse non videtur apud homines, omnia, etiam Diuina, pro suo ingenio metientes. Quis enim hominum ita in misericordiam est implicatus, vt misereatur hostis sui, eiusque amicitiam vtrò deposcat? Et isthæc tamen agere supremum Deum, hominisque amicitiam quodammodo ambire quis credat? Rursus; etiam si inter homines reconciliationem cum hoste quis appetat, tamen difficilem se præbet initio; rogari vult, amicos qui pro reo intercedant postulat adhiberi; denique condiciones inserit quibus componenda pax coalescat. At vero iniuriis infandis impeti Deum; nullo adhibito patrono hostem ei fieri supplicem, nullâque interpositâ morâ *in quâcumque die conuersus fuerit peccator*, de subito emolliri Deum, pacem coire illicò, & vno temporis momento, ex hoste in sincerissimam familiaritatem Numinis transcribi; cui inquam, id fieri posse, in mentem venisset, nisi id tam seriò, is cuius interest, affirmasset Deus? & verò, cui res tam inusitata foret credibilis, nisi iuramento confirmata? Tanta profectò est, vt ne Deus quidem sibi fidem præstari voluerit, nisi juranti. *Viuo ego dicit Dominus Deus, nolo mortem impij.* Iam saltem mentem eriges peccator: jam demum magnâ cum fiduciâ accedes ad thronum gratiæ, neque de eâ tibi præstandâ desperabis: Deo credes, & quidem iurato.

10. Magna fateor sunt hæc fiduciæ faciendæ argumenta. Alias Abblantur Deus peccatori vt impetranda gratia fiduciâ in eo exci- tamen delicias, teneriora quædam sensa verbis his auguror contineri, quibus obdurato peccatoris animo Deus suauissimè abblantur. Blanditas has vt exponam, componenda sunt verba quæ profert Deus, cum Israelitici populi querelis. Quænam illæ? audi. Miserrimum animæ suæ statum dum conspicerent sceleribus immergi peccatores, de salute suâ desperantes dicebant, *Iniquitates nostræ & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo viuere poterimus?* huic ergo interrogationi tamquam sibi maximè injuriæ, illicò occurrens Deus, *Dic ad eos*, inquit, *Viuo ego dicit Dominus Deus.* Quasi si diceret; vt quid inertes quæritis, *Quomodo viuere poterimus*, si ego adhuc viuo, Dominus vester & Deus vester? mortui si estis vos, viuo ego Deus vester qui creauit vos, & Dominus vester qui ex Egypti ser-

uitute eripui vos. Quòd si ergo putore criminum contabescitis, & vlceribus peccatorum toti diffluitis, *viuo ego dicit Dominus*, qui sanem vos. Si humana tantummodo remedia superessent, aut si cum offenso homine vobis esset negotium, desperata profusus esset res. Sed quantumcumque iniusto bello me impetieritis, tamen adhuc *viuo ego dicit Dominus Deus*, Deus quidem quem offendistis, sed Dominus qui vestrum miseretur. Attende Israël, attende peccator. An non aliquando misericordis cuiusdam Dei ad te delata est fama, *qui posuit in Egipto signa sua, prodigia sua in campo Taneos?* qui per deserta tesqua *deduxit velut ouem Joseph*; qui rebellantes & recalcitrantes quamtumuis peccatores, tanquam pia mater quasi in vlnis eremo totâ per annos quadraginta circumduxit? an nò audisti Numen esse quoddam, magnificum & immensum, cuius tamen *miserationes super omnia opera eius?* Deum inquam quemdam, de quo per antonomasiam dicebatur *Quia hic peccatores recipit?* Huius Dei fama apud te si percrebuit peccator, scito hunc ipsum Deum superesse, *Viuo ego dicit Dominus Deus*, viuo ego cuius misericordiâ hactenus orbis stetit; viuo ego qui creauit te; viuo ego qui tantopere te dilexi, vt tandem etiam mortuus sim pro te. Idem viuit adhuc Deus, eadem in me viuit misericordia, nihil ei quidquam est detractum. Quid ergo rogas *Quomodo viuere poterimus*, si ego viuo à quo est omnis vita? *Et quare, obsecro, moriemini domus Israël*, si is viuit, qui vt vitam tibi redderet, mortuus est pro te? Neque tamen cum me tam beneficum vides, magna à te exhibenda suspiceris, *Conuertimini tantummodò, conuertimini à viis vestris pessimis*, & res peracta est. *Conuertere ad me ait Dominus exercituum, & conuertar ad vos ait Dominus exercituum.* Tu tantum redi præuaricator, pœnitentis vultum indue, & illico vultum inuenies te redamantis Dei,

*Felicitas
nostra est
contra san-
ctum Deum
peccasse.*

Admirabilem enim uerò Deum! nullo ingenio comprehendendam indolem! Deum, supremam inquam quæ cælo terræque imperat maiestatem, ab homine, imò ab hominum miserissimo, pudendum in morem despici & proculcari, & tamen ad eò naturâ suâ esse placabilem, vt gratiam non tantum præstet, sed & vltro eam offerat peccatori? Felices nos, quòd non aliquem nobis naturâ similem, aut Angelum impetierint nostra scelera, sed ipsum Deum! non enim nisi in ipsum solum cadere poterat
tanta

*Psal. 77.
v. 43.*

*Psal. 79.
v. 2.*

*Psal. 144.
v. 9.
Luc. 15
v. 2.*

*Zachar. 1.
v. 3.*

II.

tanta injuria, & tanta ad ignoscendum facilitas: non poteramus profectò meliori sorte cuiquam esse injurij, neque felicius impudentes. Quid enim est nisi summæ arrogantia, tam sancti Domini jussa contemnere? quid, nisi summæ injuriæ, præ suis deliciis, voluntatem tanti Dei habere despiciatui? quid nisi intolerandæ insolentiæ & effrænis impudentiæ est, amicitiam summi Numinis habere pro nihilo, vt vilissimæ creaturæ fœdis amoribus impliceris? Immania sunt prorsus hæc, indigna homine agendi ratio, & nullis vniquam aut verbis satis exaggeranda, aut lachrymis eluenda. Interim in tam benignum Dominum incidimus, vt si non vnius injuriæ reus, sed omnium quotquot fuere mortaliū sceleribus implicatus, gratiam iis deprecaturus accurreris, eam sine vlllo dubio, sine exceptione vllâ, aut modo, sis ablaturus. Macste igitur animis peccator. Reus es; Fateor. Pro Conficientiæ tuæ tribunali mortis sententiam retulisti, neque ab hoc Judice ad alium datur appellatio. Adeamus ergo ad thronum gratiæ; pœnitentis habitum induamus, qui nos pro meritis condemnatos esse negare non possumus; procidamus miseri, & *plouemus ante Dominum qui fecit nos; & prout indolem Dei cognosco, gratiam inueniemus in auxilio opportuno.*

Psal. 94.
v. 6.

S. III.

10. *Dolorem qui à peccatore pœnitente requiritur, non esse meras lachrymas, aut corporis tristem affectionem.*

12. **I**ndolem Dei jam vidimus. Tam prompta est ad præstandam peccatori gratiam, vt eum vltro inuitet & ad se alliciat. *Conuertere ad me ait Dominus exercituum, & conuertar ad vos ait Dominus exercituum.* Nunc porro dicendum est, quid ex suâ parte conferre reus debeat, & quid sit peccatorem ad Deum se conuertere; nihil enim præter hoc requirit Deus. Videamus ergo id quid sit. Satis quidem notum est, non aliud esse conuertere peccatorem, quàm per pœnitentiam commissi criminis ad Deum, à quo auersus fuerat, redire, sceleribusque suis indolere. Et sic vera peccatoris conuersio, non aliud est, quàm de commissis peccatis

A pœnitente dolor peccatorum requiritur.

Zach. 3.
v. 3.

peccatis dolor, qui quidem dum perfectus est, dicitur Contritio.

Sed multi putant se non dolore de peccatis nisi sciant, aut angantur.

Ast istud etiam video, Doloris vocabulo non paucos decipi, præsertim quod ad eum concitandum, Sancti Patres, quin & Sacre litteræ peccatorem dum inuitant, multam de lachrymis mentionem faciant, lachrymas sceleribus eluendis profundi velint, lachrymis Dauidem rigasse stratum, lachrymis denique Magdalenz & Petri, enormitatem scelerum condonatum. Quæ quidem, & his similia, dum prout verba sonant, nonnulli intelligunt, facile sibi persuadent, Contritionis virtutem & vim, corporeum quid esse aut corporis affectionem incommodam quæ sensu percipitur; illi non absimilem, quem in iacturâ charorum persentiscimus, quique dum corpus malè afficit, in lachrymas tandem dissoluitur, & in suspiria euaporat. Hinc multi anguntur imprimis, quòd aut nullo aut exiguo scelerum dolore sibi videantur tangi; quòd nec viscera sibi collidi, nec palpitare cor sentiant: majorique se amissæ conjugis, quàm deperditæ Diuinæ gratiæ dolore tangi existimant, quòd ille, lachrymas etiam inuito exprimat, hic verò siccis oculis toleretur. Verùm vt difficultatem primo in limine occurrentem amoueam,

Dolor qui corpore sentitur, passio est ad Contritionem non necessaria

Istud primum moneo, cum D. Thomâ, dolorem sæpenumerò appellari affectionem malam corporis, quam dum percipit eique malè est, patitur. Hinc dissoluuntur membra, contrahitur cor, colliduntur viscera, in fletum abeunt oculi. Et hos quidem corporis afflictæ angores (passiones voca) aio nullo modo Contritionem esse de quâ agimus, quantumuis conteratur animalis malè affecti caro. Quid ergo sunt? Affectiones sunt, corporisque perperam se habentis ægritudines: quæ quidem Contritionem veram sæpe consequuntur; sæpissimè autem non consequuntur; quinimo nonnumquam peccatoribus obueniunt, sine vllâ omnino Contritione ad rem quæ faciat, id est, ad peccatorum, ob quæ anguntur, veniam consequendam. Manifestum id quidem est in quam plurimis, qui sceleribus jam olim asfueri & quasi innutriti, miserabili conditioni suæ sæpenumerò amarissimè ingemiscunt, infelicissimos sese mortalium clamitant, nec vllam quandoque noctes integras somni partem capiunt, neque tamen extricandi sese, & aut scædos amores eludendi, aut aliena restituendi, vllus est animus aut lubentia. En sum-

Sæpe est sine vllâ prorsus contritione.

13.

14.

D. T. 3. P.
q. 85. ar. 1.

summum corporis angorem, sine Contritione. Quid, quod & ad lachrymas, deprecationes etiam adhibuit miser Antiochus, nec tamen gratiam scelerum obtinuit; nempe quod sine Contritione, toto corpore exhorresceret, ac propterea in ventos preces spargeret? Testantur id sanè Sacrae paginae, *Orabat autem hæc*

2. Mach.
9. v. 13.

sceleris (quia minimè contritus) *ad Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Datur igitur sine Contritione dolor.

Sape quimò dolor esse malus est.

Et hic quidem tantus esse potest nonnumquam, adeoque exorbitans, vt labefactatis animi viribus, in extremam hominem desperationem adigat. Luculentus mihi testis est Judas, proditor

Matt. 27.
7. 3. 4. 5.

& Dei & suus. *Pœnitentiâ ductus retulit triginta argenteos, dicens peccavi tradens sanguinem Iustum,* Pœnitentiâ ducitur Judas,

sed an verâ? lachrymis, suspiriis, & quæstibus aërem replet & inficit sanguinis justii propola miserandus; an tamen sceleris, Dei-que offensi hominem pœnituit? Minimè gentium. Quinimò scelus scelere cumulavit? etenim *abiens laqueo se suspendit.*

15.

Atque hinc istud obiter discite, non tamen obiter animadvertendum: suspectum illicò debere esse dolorem illum corporis, qui nimiam vehementiam animam afficit. Et si eò dum perstringeris,

Dolor corporis animam exorbitat, etiamsi ex peccatis ortum habeat, nunquam à Deo est.

minima mentem subeat cogitatio, quæ te in malum propellat, minimamque suspicionem denegandæ tibi misericordiæ ingerat, aut animos quibus ad meliora contendas labefactet; persuasum tibi sit, non esse dolorem scelerum id quod persequentis, sed desperationis à Dæmone suggestæ initia. Ac propterea magno studio quantocius excutienda sunt hæc dolorum semina, quæ non nisi in fructus amarissimos maturescunt. A Deo sanè, à quo tamen sunt & ipsa Contritio & Contritionis initia, cruciatus hi tam immodici esse non possunt. Etenim cum Deus sibi ipsi non possit esse contrarius, nihil quod ab ipso hominem abducit, ab ipso potest ortum ducere. Abducunt autem, imò & in transversa pœnitentem agunt cogitationes eiusmodi; non igitur sunt à Deo.

Et denique vera quæ à Deo exoritur Contritio, medias inter lachrymas, corporisque concitati affectiones, fiduciam ingerit, animos subdit, & menti facit delicias inexplicabiles; vbi cruciatus hi exorbitantes, peccatori tenebras offundunt, intempestivis consiliis mentem interturbant, tumultusque toto animo cient intolerabiles.

Atque hæc quidem explicatiùs aliàs exponenda sunt. Istud jam maneat; lachrymas & suspiria, cæterasque cor-

poris

A a a

poris

poris affectiones, Contritionem veram comitari vt possint, prout mox videbimus, Contritionem tamen ipsam non esse: neque de iis Pœnitentem debere admodum esse sollicitum: ad alia, & à sensibus magis remota, deducenda est mens.

S. IV.

Contritionem in actu Intellectus & Voluntatis consistere. Exponitur in quibus. Explicatur Doctrina Concilij Tridentini de dolore, & proposito non peccandi.

*Preponitur
Concilij
Tridentini
doctrina
de Contritione.*

VT itaque res omnis penitiùs explicetur, à Sacrosancto Concilio Tridentino petenda est, quæ de Contritione traditur doctrina. Ita habet. *Contritio, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero.* Deinde interjectis nonnullis, configens Nouatorum hæresim, contendentium Contritionem non aliud esse, quàm nudam anteaactæ vitæ, sine vllâ commissi sceleris retractatione, emendationem (quod quidem quàm à ratione sit alienum & absolum, nemo non videt) mox subiungit. *Declarat igitur sancta Synodus, hanc Contritionem, non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud: Proiicite à vobis omnes iniquitates vestras in quibus preuacati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum.* Tertium quod de perfecto dolore, qui antonomasticè Contritio à Theologis appellatur, est quod subnectit Synodus. *Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam hoc Sacramentum (nempe Pœnitentiæ) actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem, ipsi Contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendum. Illam verò Contritionem imperfectam quæ attritio dicitur &c.* Atque ex his patet Contritionem diuidi in perfectam & imperfectam: quarum quæ perfecta est, charitate perfici dicitur, id est, ex amore Dei super omnia dilecti, ortum ducere. Et quamuis sine susceptione Sacramenti hominem Deo reconciliet, non tamen id facit sine Sacramenti suscipiendi desiderio. Atque hæc est strictè dicta Contritio. Altera enim imperfecta

16.

Trid. sess.
14. c. 4.Ezech. 18.
v. 31.

imperfecta dicitur, quòd ex non tam perfectâ radice ducens originem (vti sequenti Tractatu explicabimus) sine Sacramento reipsâ suscepto, peccatorum veniam minimè consequatur: atque hæc est Attritio. Utrique commune est, quòd sit animi dolor & detestatio de peccato commissio, cum proposito non peccandi de cætero. De Attritione quæ sunt dicenda, mox persequemur: nunc verò quæ Contritionem spectant, enucleatius, & quantum ad rem meam sufficit, sunt exponenda.

17. Est itaque, vti docet Tridentinum, Contritio animi dolor, & detestatio commissi peccati: quæ quidem, dum perfecta est, exinde nascitur, quòd Diuinæ bonitati super omnia diligendæ & dilectæ, commissum scelus aduersetur. Dolor animi dicitur; non igitur est corporis. Animum verò duo constituunt ac veluti componunt, Intellectus & Voluntas. Dolor itaque animi, dolor est Intellectûs & Voluntatis. Tunc autem dolere Intellectum statuo, cum iudicat se malè de re quâpiam iudicasse, & iudicium latum cum pudore retractat. Voluntatem verò dolere tunc dico, cum displicet voluisse quod voluit; vellentque, si fieri posset, numquam id, quod modò displicet, voluisse. Utrumque Contritioni quo pacto competat, exponamus.

18. Et primum quidem in animo pœnitentis sic peragitur. Simul atque memoriæ adminiculo, scelus commissum cum circumstantiis illud aggrauantibus, mentis tribunali proponitur; illico rei indignitate percussus Intellectus, liquidò statuit, indignum in modum egisse se, tanto Numini se quòd opposuerit; præter omnem rationem, ea ipsa corporis membra, quorum vsum à Deo acceperit, in eius opprobrium esse conuersa; impiè denique actum esse, mandata tam sancta, naturæ tam congrua, & ad iustitiam omnem tam exacta quòd contempserit, jugumque tam benigni, & modis omnibus diligendi Domini, tam pertinaciter quòd excusserit. His autem prorsus opposita cum iudicatur, tum nempe dum sceleribus dabat operam; statuebat etenim satius esse libidini fræna dare, quàm Dei jugum pati; hominis, imò & vilissimi scorti amicitiam, Diuinæ longè præferendam; & præ caducis confestimq; perituris deliciis, æternas habendas esse despiciatui: hæc inquam, aliaque eiusmodi iudicia, his quæ modò fert tam contraria, tulisse se dum videt animus, pudore totus suffunditur: & duas inter sententias sibi tam oppositas quasi con-

*Quid sit
dolor In-
tellectûs &
dolor Vo-
luntatis.*

*Quo pacto
Intellectûs
dolor ini-
ratur ex
peccati ad-
missi con-
scientiâ.*

strictus ingemit, horretque prius iudicium, quod nunc pro tribunali Conscientiæ videt à se ipso, ratione optimâ debere reuocari. Atque hæc est quæ ab intellectu percipitur displicentia, e jusque cruciatus.

Naturalis
ordinis ra-
tio, qua
de peccati
commis-
sionis ma-
litiâ ju-
dicatur,
non sufficit
ad Contri-
tionem
Debet esse
ratio su-
pernaturalis.
hic.

Hic tamen sistendum non est, altiùs promouenda est res: neque enim sufficit iudicare actum malè. Nam vt rectè D. Augustinus, *Multi assidud dicunt se esse peccatores; & tamen ad hoc illos peccare delectat. Professio est, non emendatio; accusatur anima, non sanatur; pronuntiatur offensa, non tollitur.* Sic est. Sanè peccatorem sese dicebat infelix Judas, nec tamen sceleris verè pœnituit. Rursus Samuelis oratione correptus Saul, peccasse se confessus est. *Dixitque Saul ad Samuelem, Peccaui, quia preuaricatus sum sermonem Domini,* neque tamen sceleris gratiam est consecutus. Quid enim? narrantis erat hæc vox, non ferid pœnitentis. *Primò* quidem, quòd non tam commisso crimini, quàm iacturæ regni ingemisceret, ita enim ei diserte Samuel edixerat, *Pro eo quòd abiecasti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex.* E iacturâ autem rerum temporalium quæ peccatum consequitur, quisquis de malitiâ criminis commisi iudicat, iudicat quidem quòd res est; sed iudicium non profert quòd vera contritio consequatur. E rationibus longè altioribus, quæque naturæ ordinem superent, petenda est iudicii de peccati perueritate ferendi ratio, supernaturalis vt sit dolor. Atque hic primus fuit Saulis error. *Secundò* dolor Voluntatis pœnitentiæ Saulis deerat: nihil enim quidquam de morum commutatione cogitabat; sed honoris sui apud populum conseruandi tantummodo studiosus, respondit iterum, *Peccaui: sed nunc honora me coram senioribus populi mei. & coram Israël, & reuertere mecum,* nè fortè percipiant à Domino abiectum me, solitamque denegent obedientiam. An hæc pœnitentis vox est, etiam si peccasse se ingenuè fateatur? *Sane pronuntiatur offensa, non tollitur.*

19.

D. Aug. ser-
m. de Na-
tuitate.1. Reg. 15.
v. 24.

v. 23.

v. 30.

Quomodo
ex peccati
Conscientia
dolor sub-
eas volun-
tatem.

Quid ergo ultra requiritur? *Odium*, inquit Sancta Synodus, *ueteris vite, detestatio peccati commisi*: quæ quidem Voluntatis dolor est, quam pœnitet & dispudet, per summam procaciam, maiestatem infinitam Dei se contempsisse, eamque lubentiæ suæ tam cædè postposuisse. Redit itaque rea criminis voluntas ad offensum Deum, & ad eum conuertitur, per amoris actum, quo
illum

20.

illum tenerè complectitur. Amat autem ideo quòd intellectus sincerè judicet, Deum verè super omnia esse amabilem, eumque qui ob naturæ præstantiam, & bonitatem, creaturis omnibus, infinitis modis debeat anteferri. In hoc autem amoris complexu, quo summo suo bono inhæret voluntas irretita & absorpta, dolore illicò ingenti corripitur, tam turpiter egisse se, creaturæ amoribus intricatam à tanto bono descivisse, inimicitiasque gessisse cum Deo tam amabili, amoris omnis centro, deliciarumque vnicâ origine.

21. Hinc confestim subit odium sui; imò creaturam omnium & voluptatum, quantum quidem à dilecto Deo auocant, eiusque castissimos amores interturbant. Oritur deinde criminum detestatio, actus inquam voluntatis, quo quod factum est, infectum velles; utpotè quod seriò condemnas, judicasque præter rationem omnem & meritum, tam vili habitum tantum Deum, cui injuria tam atrox & tam indignè fuerit impacta. Atque hæc omnia, uti consideranti manifestum est, animi fiunt, non autem corporis aut sensu aut adminiculo.

*Item odium
& detestatio peccati.
Quid hæc sit.*

22. Tum itaque vera habetur Contritio, cum intellectu quidem actum exerces, quo certò judicas, Dei amicitiam tanti esse æstimandam, ut ei nulla creatura comparanda sit, nedum præferenda; æquissimumque esse eius voluntati penitus se subicere: voluntate verò, ita Deum dum complecteris, eique inhæres, ut nullis ab eâ blanditiis, nullis minis sis auocandus. Atque ita constitutus cum est animus, pudore antea actæ vitæ suffunditur, impudentiæ pœnitet; eoque odio in perpetratum crimen fertur, ut si in manu jam esset, factum redderet infectum, planeque destrueret. Simili lanè voto in re dissimili oprabat Anna Tobia mater, pecuniam numquam fuisse, ob quam conspectu dilecti filii priuabatur. *Numquam fuisset*, inquebat tristis mater, *pecunia, pro quâ misisti eum.* Hoc est votum detestantis rem, quæ doloris ingentis causa est. Equidem scio detestationem hanc sæpè tantam esse in animo, ut non rarò in corpus ipsum agat, magnosque excitet lachrymarum imbres, & suspiria. Hæc tamen dolorem animi non constituunt, sed comitantur aut subsequuntur, interioris affectus indices non vani, neque etiam pœnitendi.

*Duo actus
constituunt
Contritionem.*

Tob. 1.
v. 14.

23. Denique post omnia, ut docet sancta Synodus, sequitur *Propositi-*

Propositum de cetero non peccandi sufficit quod sit implicitum. *tum non peccandi de cetero.* Quod quidem quamuis non semper explicito actu exerceatur, implicitè tamen & virtute, in sincerâ Pœnitentis Contritione, & Dei super omnia dilecti charitate decretum eiusmodi continetur. Sincerâ, inquam, Contritionis est conditio, numquam agere velle pœnitenda. Nam vt rectè D. Thomas, *Ille est irrisor & non pœnitens, qui simul dum pœnitet, agit quod pœnitet, vel proponit iterum se facturum quod gessit;* imò & qui non proponit à pœnitendis abstinere: vt quid enim doleat, si dolendis delectetur? *Propositum autem non peccandi de cetero,* idcirco in Contritione contineri virtute dicitur, quod istud Contritionis aut etiam Charitatis perfectæ actui ita proprium sit & congenitum (efficax enim est) vt si eo fuisset imbutus animus, tum cum sese dabat peccati quod perpetratum est committendi opportunitas, numquam profectò peccatum admisisset tam injurium illi quem nunc tantoperè diligit Deo. Et rursus, talis naturæ & efficacix est ille actus, vt si is, prout nunc est, æternitate totâ animo insisteret, quodcumque etiam objectum scelus, æternitate totâ sit exclusurum. Et hoc est virtute habere, *Propositum non peccandi de cetero,* quod sacra vult Synodus.

Hinc peccata omnia condonantur, sine sacramento, non tamen sine Sacramenti percipiendi voto.

Hâc itaque mente sic contritâ, sic contra scelus omne obfirmatâ, Deum supplicet si adieris, illudque cum Dauide dixeris, *Peccavi Domino,* illicò cum Nathano adjecero: *Transtulit quoque Dominus peccatum tuum:* & quidem confestim, ipsoque illo, quo sic pœnitet, temporis articulo; etiam Pœnitentiæ Sacramento, Sacerdotis absolutione nondum perceptâ: quamuis peccata confitendi deinde, ex Christi præcepto, maneat obligatio. Quapropter etiam sancta Synodus, criminum reconciliationem Contritione statuit non impendi, sine Sacramenti voto. Quod tamen in eâ rectè includi dicitur, cum Sacramentalis Confessio à Deo præcepta sit; neque quisquam existimandus sit huic legi parère nolle, qui ex Contritionis & Charitatis vi, omnem omnino Dei legem statuit adimplere.

Potest propositum non peccandi fuisse verum & legitimum, licet postea peccetur.

Illud tandem etiam dicendum est, malè ex peccatis post Contritionem deinceps commissis, de Contritione præteritâ propositisque factis ominari nonnullos, quasi ea nulla fuissent aut irrita, propterea quòd in vetera crimina; secuto dein tempore sint relapsi. Perperam, inquam, ita judicant. Potest enim perfecta fuisse

Suar. in 3. p. q. 85. disp. 4. sec. 3. aff. 2.

D. T. 3. p. q. 84. 2. 10. ad 4.

24.

2. Reg. c. 12. v. 13.

Trid. sup.

25.

D.T. sup. fuisse Contritio, licet ob imbecillitatem animi, qui numquam in hoc mortali corpore eidem potest actui diu insistere, voluntas postmodum per alium actum peccato succumbat, eique consentiat. Nihil autem quidquam bonitati actus præteriti detrahit, præsens animi peruersitas & inconstantia. Quod quidem D. Thomas rectè exequitur. *Quod autem aliquis, inquit, postea peccat vel actu vel proposito, non excludit quin prima pœnitentia vera fuerit. Numquam enim veritas prioris actus excluditur, per actum contrarium subsequẽtem. Sicut enim verè currit qui postea sedet, ita verè pœnitet qui postea peccat.* Ita D. Thomas, quod quidem diligenter attendi vellem ab iis qui Sanctorum Patrum sententiis malè perceptis, & duriores in sensum explicatis, populo pro suggestu timores faciunt, veteresque Confessiones arguunt, quasi si emendandæ deinceps vitæ proposito fuissent destitutæ, propterea quod in antiquam vitam redierint, & Confessione eluta scelera rursus attentarint. Moderandus est, inquam, dicendi ardor, & ad hanc D. Thomæ doctrinam aliquantulum molliendus; ne, dum nimio feruore, propositorum constantia exigitur & inculcatur, in desperationem tandem adigatur plebs incauta, dum inepta & irrita credunt esse decreta & proposita, quæ postmodum per mentis inconstantiam sese vident infregisse. Sed hæc aliàs latius.

S. V.

Exponitur quis & quid sit Amor Dei super omnia dilecti, qui ad reconciliationem scelerum requiritur. Item quid sit peccatum detestari super omnia.

16. **V**erùm cum perfecta Contritio, aut ipse Amor Dei super omnia dilecti esse debeat, aut fanè, vt sit legitima, ex eo debeat originem trahere; exponendum nunc est paullo accuratiùs, quid sit Deum super omnia diligere, & peccatum super omnia detestari. Multis enim hîc hæret aqua; neque Deum vmquam credunt super omnia diligere, quod majori se in creaturas quasdam amore ferri sentiant, conjugem puta aut liberos: neque super omnia detestari scelera sese existimant, quod aut pestis aut mor-

Error minorum circa amorem Dei super omnia.

tis

tis horrore viuaciùs percellantur, & hæc præ iis impensiùs sibi videantur expauescere. Quibus vt satisfiat,

*Alius amor
affectuosus,
alius appre-
tatiuus.*

*Exponitur
vtriusque
amoris dif-
ferentia.*

Illud imprimis dicendum est, alium esse amorem tenerum, quem *affectuosum* vulgò dicimus; alium verò *appretiatuum*. Hòc diligendus est Deus super omnia, non item illo. Et verò vtriusque amoris liquidissima est differentia, summa distantia. Etenim plerumque id vsuuenit, vt mater, infantuli quem sinu gestat, teneriori amore tangatur, quam primogeniti filij qui in spem familiæ jam succreuit: an tamen præ hoc, pupulum magis diligit? Dicamus quod res est; teneritudinem amoris si spectes, præ primogenito suauius infantem amat: si verò pretium attendis quod amor ponit, longè impensiùs amat primogenitum. Rursum, catello admodum lepido & concinno, quique & ore & pedibus benifico Domino solitus est non rusticè abblandiri, lusibus innocuis illecta virgo tenerimè afficitur; nihilominus majori longè in pretio habet adamantem pulcherrimum, eumque *appretiatuo* amore, vt sic dicam, magis diligit. Quod quidem exinde fit perspicuum: si enim alterutrum esset sustinendum; mallet profectò caniculum sibi eripi, aut in conspectu suo crudelissimè dilaniari, quàm adamante spoliari. Et tamen si catelli cruciatus coram videat, latratuque morientis exaudiat, longè grauiores tum corpore tum animo dolores perferent, quàm si adamantem se coram sibi videat extorqueri. Teneritudinis hæc partès sunt amantem sic afficere: tenerioris, inquam, amoris sunt indicia imò effecta, non tamen maioris argumenta.

*Deus amo-
rem affe-
ctuosum su-
per omnem
affectum nõ
exigit.*

*Exigit a-
morem ap-
pretiatuum
sui super
omnia.*

Non aliter sanè de amore, quo Deum super omnia diligimus, est Philosophandum. Etenim non istud sic accipiendum est, quasi si tam tener requiratur, vt nullam omninò creaturam teneriore complectaris; hæc enim teneritudo, plurimum sibi à corporis constitutione asciscit, & plerumque in sanguinis viscerumque molli affectione aut inchoatur, aut perficitur. Et hæc quidem Deus non requirit, vt potè quæ in manu vniuscuiusque non sint posita. At verò istud præcipuè pro suo jure meritissimo postulat, vt nihil quod creatum est, præ se, amore *appretiatuo* complectaris; nec vlla sit creatura quam non eius sanctissimæ amicitia longè postponas, nulloque in pretio præ Diuinâ erga te beneuolentiâ habeas. Atque adeò ita constitutus sis animo oportet, vt si Diuinæ voluntati aduersari, ejusque amicitiam infringere sit necesse,

aut

aut sanè deliciis præter Dei mentem oblati, renuntiandum sit, iisque penitè desistendum; his potiùs te omnimodis, & æternum abdicis, quàm vt dilecti à te Numinis amori, mōmento etiam vnico, intercedas. Cum hoc tamen tam immensō amore, rectè stat summus sensus quem natura percipiet, dum à deliciis illicitis, quas creaturæ faciunt, per vim auellitur. Verùm sensus ille amori Diuino nihil quidquam officit, dum, ne vt eum quidem euadas, quidquam quod diuinis legibus prohibetur agere, obfirmato animò est constitutum. Hoc enimuero est Deum *appretiatiuè* amare super omnia. Sic virgo illa deliciis catelli assueta, quantumuis ingentes ex morte caniculi cruciatus percipiat, *appretiatiuo* amore adamantem præfert, quantumuis *affectuoso* & tenero, magis impensè diligit catellum.

29. Eodem prorsus modo de peccati detestatione statuendum est. Id enim Contritioni, & Amori perfectō proprium est, vt malitiam peccati super omnia mala detestetur, nihilque sit quod magis exhorreat. Quod rursus non de *affectuoso*, aut pœnali horrore, illo inquam, qui sensu & corpore percipitur, intelligendum est; sed de eo, qui ex immensō pretio & æstimatione amittendæ per peccatum Diuinæ amicitia, menti incutitur: ex quo fit, vt crimen omne, præ malo quocumque incurrendo detestetur validiùs, & fortiùs exhorrescat: quamuis actu in sensus magis incurrente magisque pœnali, mortem incurrendam, pestem, iniurias, cæteraque corporis aut animi incommoda detestetur. Istud enim semper statuo, ita animo obfirmatum te, vt nullum omninò crimen admissurus sis, prout nunc Deum diligis, vt pœnas quascumque, aut etiam mortem fortè oblatam detur effugere. Hæc animi obfirmatio sufficit, vt super omnia mala censearis peccatum detestari. Verè enim pluris æstimas malum à peccato, quàm ab ipsâ morte inferendum, quamuis maiorem longè sensum hæc incutiat. Sanè vtrisque premebatur acerrimè, inter putridorum fenum amores adulteros, & minas sceleratas deprehensa Susanna: & tamen sensum superauit peccati detestatio. Testantur id Sacræ litteræ. *Ingemuit Susanna & ait: Angustie mihi sunt undique: si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Dei.* Horrebat adulterij ficti veram infamiam pudica mulier; horrebat & mortem falso sub crimine

Item detestatio peccati appetitius super omnia mala requiritur, nō affectuosa.

Dan. 3.
v. 22.

inferendam, totoque tremebat corpore: magis tamen detestabatur verum crimen diuinæ mentis foemina, quod præ morte, quantumvis pudendâ longè vehementiùs formidabat.

Vt amorem Dei super omnia, aut detestationem peccati super omnia excites, non est instituenda cum aliis bonis aut malis comparatio.

Cæterùm, quamuis Amor quo Deus diligitur, is esse debeat qui dilectum præferat omni amabili; odium verò quò peccatum detestatur eiusmodi sit oporteat, vt illud præ omnibus quæ inferri possunt malis, execremur; non tamen id ita intelligendum est, quasi si inter Deum, reliquasque creaturas aperta & expressa instituenda sit comparatio, & Deus singulis figillatim præferendus. Neque etiam detestanda sic est peccati malitia præ omnibus pænæ malis, vt singulas tibi priùs ob oculos ponas; puta bonorum honorisue iacturam, opprobria, corporis carnificinam, ignes craticulamue D. Laurentij, sartagine, aliaque tyrannorum supplicia; & tum demùm forti animo vt afferas, majoris te facere peccati committendi malitiam, illamque te præ suppliciis propositis detestari. Non, inquam, comparatio ista requiritur, vt amor Dei aut peccati detestatio sit super omnia, id est amorem omnem superet, detestationemque omnem excedat. Nam vt egregiè Suarez, *objectum talis amoris, nempe Deus; & detestationis, nempe peccatum, secundum se absolutum est & perfectum; ergo potest, etiam ex vi illius objecti, perfectus amor elici, sine tali comparatione. Sicut etiam Religio colit Deum supra omne adorabile; & fides Diuina credit supra omne credibile absque formali comparatione: idem ergo esse poterit in detestatione Pœnitentiæ.* Ac propterea communiter auctores docent, has formales comparationes, non solum non esse necessarias, verùm etiam non semper esse utiles, neque peccatoribus facild proponendas: presertim quando comparatio fit in specie cum aliquo malo sensibili, vt est mors, grauis injuria, contumelia &c. Quia homines regulariter loquendo, multum mouentur ab his sensibilibus; & ideo verendum est, ne dum hæc comparationes illis formaliter proponuntur, in nouo periculo peccandi constituentur. Et quantum ad hoc, verum est quod ait Nauarrus, nec Scripturam, nec Concilia aut SS. Patres à nobis exigere illas comparationes, & reflexiones paucissimis cognitæ, & paucissimis vsitatas. Ita grauissimus ille auctor; cui calculum adiiicit Cardinalis de Lugo. Quæ quidem doctrina, si praxim spectes, maximi est momenti.

Quòd si ergo dum diuinis illis actibus operam das, hæc tibi cogitatio

30.

Stuar. to. 4.
in 3. p. dis-
put. 3. sect.
9. n. 9.
Lugo. Dis-
put. 5. sect.
2. n. 20. de
Pœnit.

31.

cogitatio obrepat, an si viuis lento igne comburendus esses, aut aliis exquisitissimis tormentis obliciendus, constantiam Fidei, aut Castitatis non amitteres; aut quid demum cui, eo in articulo prælaturus tibi videaris, mortem crimini, aut morti crimen: hæc inquam, aut alia eiusmodi si occurrant, phantasiamque tibi ab objectis ignibus aut tormentis feriri persentiscis, adeo vt horrere te, & sanguinem tibi commoueri sentias; sanè consultissimum tunc esse iudico, illico comparationes illas abrumpere, mentem auertete ad alia, illudque generatim statuere, te nullo oblato prætextu, aut à fide, aut à constantiâ virtuti debitâ recessurum: cæterum si id Deo visum fuerit, eiusmodi luctas, virtutisque exercendæ tibi campum offerre, fidere te omnino, tantam Dei esse misericordiam, vt gratiam daturus sit animosque subiecturus, quibus & hæc, & verò etiam longè plura pro Dei gloriâ, amorisque experimento, forti animo sis passurus. Ita excutientia sunt hæc larvæ, quæ metus aliquando tantos facerent, quantos non facile tunc esset superare. Quos tamen si virtutis exercendæ sese offerret occasio, sine graui difficultate daretur perumpere.

32. Profectò si Diuus ipse Laurentius aliquot ante martyrium annis, sibi exquisitissima quæ demum ab igne pertulit tormenta, flammaram acrimoniam, craticulæ carnibus iustæ cruciatus, temporisque quò hæc erant sufferenda durationem, animo depinxisset viuacissimè, eaque phantasiæ vi sibi proposuisset ob oculos; fortassis, & non ex nihilo, consternatus fuisset animo, & à constantiâ sibi visus fuisset aliquantulum dimoueri. Et tamen gerenda cum erat res, quantis incessit deliciis! vt tormentis omnibus major erexit animos! Non sic medias inter rosas lusisset Laurentius, vt prunas inter gestiebat: nescio an in craticulâ lusserit fortis pugil; certè tyranno festiuè illudit, Notum est facinus, quòd dum cineribus adusti corporis inuoluere nititur tyranni furor & inuidia, ex iis ipsis enascens fama, quin & fauillæ erumpentes, totoque orbe circumactæ diuulgarunt. Istud jam quæro; cur, prout omnino est credibile, non eam animi corporisque alacritatem ostenderit vir fortissimus, tum cum fortassis hæc aut eiusmodi tormenta sibi mente designabat? an quidquam perfecto amoris deerat quo Deum arctissimè diligebat? Nihil quidquam. Sed gratia illi tunc non aderat, quam ad sustinenda

Dum comparationes illa occurrunt in rebus horribilibus, reijcienda sunt.

Et excitandus in genere actus fiducia.

Si tormenta magna sufferenda fuerint aliquando, tum dabit Deus gratias peculiaves, vt patet in D. Laurentio.

fortiter & hilarè ea tormenta, in ipso rei agendæ articulo daturus erat Deus, & porrò suo tempore dedit opportunè. Sine dubio autem tormenta per solam phantasiam menti repræsentata, terrorem sui incutiunt quandoque horribilem: eumque persæpe, qui naturæ viribus superari facilè non possit. Ut quid igitur vanis imaginibus, rerumque fortasse numquam futurarum euentibus, tibi metus facis? Deus certè peculiarem tibi gratiam præstare non tenetur, vt terriculamenta fortiter sustineas, quæ ipse tibi non ingerit, & tu pro tuâ lubentiâ tibi effingis. Cum Diuo Laurentio pro fide ardendum tibi aliquando si sit, Deus id decernet: & si per te gloriam suam vult promoueri, gratiam dabit atque animos malis pares, imò & majores. Tu Deum vt facis ama, cique toto animi nisu inhære; detestâre super omnia generatim quæ tam sancto amori officiant; & futuris euentibus, vanisque comparationibus mentem ne fatiga. Id certò scias, amare te posse modò Deum super omnia, licet ad omnia sufferenda mala, modò vires non habeas, tormentis omnibus superandis, id est amori pares. Amori autem Diuino si insistis, etiam vires illi tuendo & conseruando, cum res tulerit, sufficet eximius sese amantium cultor Deus.

*est autem
gratias non
dat Deus
cū tibi illa
tormenta,
sine neces-
sitate re-
præsentat.*

*Potes-
tamen ali-
quando ea
comparatio
institui
cum rebus
non adeo
horribili-
bus, & in
genere:*

*sed à ro-
bustioribus,
& in vir-
tutum acti-
bus exerci-
tatis.*

Cæterùm hæc quæ dixi, de comparationibus illis intelligenda sunt, quibus res terrificæ, naturæ inquam admodum horribiles superatuque difficiles animo proponuntur, & phantasiæ adminiculo clarè & perspicaciter depinguntur: prout foret ignis aut fornacis viua repræsentatio. Nam si mala generatim tantùm attingas & cursim enumeres, non erit omnino inutilis eorum cum Deo, si amorem, aut cum peccatis si scelerum detestationem excitas, comparatio; vti mox ea minutim proponentem Paulum videbimus. n. 42. Nam quamuis ad perficiendum amoris aut detestationis actum, instituta cum creaturis comparatio minimè sit necessaria, tamen plurimùm confert vt actus ille diutiùs duret, sæpiùs repetatur, & altiùs menti imprimatur, fructu sanè amplissimo. Verùm robustioris virtutis sunt hæc exercitia; ad quæ adspirare vnumquemque, vti est optabile, ita, prout bene Suarez, peccatoribus, id est hominibus tantam virtutem adhuc inexpertis, ista proponere non admodùm est consultum.

33.

S. VI.

Detestationem peccatorum omnium, in amore beneuolo Dei super omnia dilecti, virtute contineri. Ad Contritionem excitandam non requiri vt omnia peccata, sigillatim attingantur. Item non requiri moram temporis; momento perfici. Denique Contritionis substantiam in strictâ Dei adhesionem consistere.

34. **V**T autem quæ ad Contritionis excitandæ exercitium spectant plenius explicemus, dicenda adhuc sunt pauca. Ac imprimis, istud admirari quis possit, quâ ratione, dum de Contritione agimus, quam *detestationem esse peccati commissi cum proposito non peccandi de cætero*, cum Tridentino dicebamus, nunc de Amore Dei super omnia sermonem instituamus, quasi ea sit pœnitentis legitima dispositio; cum tamen in actu amoris Dei, nulla fiat scelerum mentio, nulla eorum sit detestatio, nullusque animi dolor inuoluatur; quæ tamen omnia ad Contritionem videntur requiri. Imò ex aduerso potius, amoris actus, cum sit amicitia, totus in delicias abit, quibus Deum complectitur, liquidissimisque in tam sancto amplexu perfluit voluptatibus.

Quæritur quid amor Dei cum Contritione habeat communi?

35. **D**icendum itaque est *primò*, quòd cum tota quæ à pœnitente requiritur actio, sit animi ad Deum conuersio, *Conuertere enim ad me dicit Dominus exercituum & ego conuertar ad te*, prout antè exposuimus; nihil admodum referre vtrum per actum amoris & benevolentia, an verò per detestationem criminum ad Deum redeat, ejusque sanctissimæ voluntati penitus inhæreat. Ubi id etiam diligenter obseruandum est, actum detestationis, vt Contritio perfecta sit, ex amore beneuolo Dei super omnia dilecti, debere ortum ducere, & sine hoc non esse legitimum Contritionis partem: amorem verò Dei super omnia, quantumuis suavis sit & placidus, veram tamen detestationem scelerum secum ferre. Et sic, quamuis qui actum amoris Diuini super omnia excitat, actu explicito & formali, vt aiunt, peccata non detestetur,

Amor Dei super omnia, detestationem peccati virtute continet.

*Quid hic
sit virtute
continere
exponitur.*

detestetur; imò eorum nequidem meminerit; tamen implicitè ea maximè odit ac ejurat. Itaque amor Dei pœnitentiam scelerum virtute continet: quod rursus intelligendum sic non est, quasi ex eo detestatio dicta possit elici, sicut arbor virtute semini inesse dicitur, licèt semen reipsâ arborem non complectatur; talis enim virtus necdum esset odium peccati, quod tamen ad reconciliationem cum Deo imprimis est necessarium: sed quod detestatio peccati, Amoris actui sit intrinseca, non quidem formaliter, sed virtute: & hoc demùm aliud non est, quàm quòd eadem efficacia Amoris actui insit, quæ inest detestationi, cum uterque actus æquali vi peccatum destruat, hominemque Deo reconciliet.

*Probat
hac doctrina.*

Elegantem doctrinæ huius rationem dat Cardinalis Lugo. Juvat eam ejus verbis exprimere. „ Respondeo, inquit, quemcumque actum dilectionis Dei qui oriatur ex charitate, debere esse affectum amicitiae: atque idè non posse tendere ad solam bonitatem intrinsecam Dei, quin simul tendat ad jungendum amantem cum amato. Quam conjunctionem eo etiam gradu volumus, quo gradu bonitatem illam amamus, cum quâ appetimus conjunctionem. Repugnat ergo quòd aliquis affectu amicitiae amet Deum super omnia propter eius infinitam perfectionem intrinsecam, quin etiam se affectivè jungat cum Deo super omnia, atque adèd quin malit Deo conjungi, quàm aliis omnibus bonis. Hinc ergo necessariò sequitur, quod quilibet actus dilectionis Dei super omnia, continet virtualiter detestationem super omnia peccati mortalis, quod nos ab illâ infinitâ bonitate separat, cui affectivè jungimur super omnia hoc enim est, amare super omnia illam bonitatem infinitam, conjungi affectivè cum illâ supremo vinculo, & nexu affectivo: cui nexui opponitur peccatum, quod nostrum affectum separat à Deo, cum velimus (nempè per peccatum) resistere & repugnare voluntati Dei. Hactenus ille Theologus eximius. Ex quibus manifestum est quâ ratione dicatur Amor Dei super omnia detestationem peccatorum omnium circumplecti, etiam si reipsâ formale peccati odium non exerceat.

36.

Lugo de
Pœnit.
disp. 5. sec.
2. n. 25.

Ad Contritionem non requiritur

Secundo, si de formali peccatorum detestatione agimus, istud etiam accuratè cum Suarez dicendum est, ad veram Contritionem

37.

Suar. to. 4.
nem

in 3. p. dif.
4. sect. 6.
aff. 1.

nem non requiri distinctam reminiscenciam peccatorum omnium
figillatim, nec quæ Contritionem antecedit, nec quæ eam comi-
tetur; sed sufficere confusam aliquam & indistinctam scelerum
repræsentationem, eorumque detestationem vniuersalem & gene-
ratim, vt justificatio peccatoris, eiusque cum Deo reconciliatio
consequatur. Fusè hæc magnus ille Theologus persequitur. Rem
indicasse sufficit, ad maiorem Contritionis exercendæ declara-
tionem. Atque exinde sequitur antea actæ vitæ examen, singulasq;
criminum actiones in lege veteri aut naturæ recogitandas non
fuisse, nisi *Primò*, ratione restitutionis faciendæ, in genere iustitiæ
peccatum si quid sit. *Secundò*, si aliqua occasio peccati tollenda:
vel in vniuersum, inquit Suarez, *si aliquod necessarium remedium*
adhibendum ad precauenda similia peccata. Ad hæc autem tenetur
homo ex vi Contritionis: & non potest illa præstare sine specificâ con-
sideratione peccatorum.

distincta
peccatorum
recordatio,
sufficit con-
fusa.

Ibid. Aff.
1.

38.

In lege autem Gratiæ, propter Confessionem à Christo præce-
ptam, non specifica tantum, sed & numerica peccatorum habenda
est recordatio: non verò vt Contritio de singulis eliciatur, ad
quam sufficit detestari vniuersa. Quod vt rectè exponat Suarez,
hæc subiungit digna quæ sigillatim attendantur. *Hinc verò fit,*
inquit, vt etiam in hoc statu (gratiæ) si contingat aliquem excusari
ab illâ obligatione in ordine ad Confessionem, nimirum quia confiteri
non potest ob inopiam Confessoris; tunc simpliciter excusetur à tali
recogitatione faciendâ, etiamsi oppositum aliqui senserint sine causâ;
cùm illa recogitatio non per se præcipiatur, sed propter actum exter-
num qui tunc exerceri non potest. Sicut qui non potest audire Missam,
nec recitare Officium, quando aliàs tenetur si posset, non tenetur ha-
bere illam attentionem ad Deum, quam habere deberet, si Missam
audire, aut Horas recitare posset. Hæc viri grauissimi sententia:
quam, quia euentus infiniti sunt, tum mari tum terrâ iter agen-
tibus, quibus Confessarii copia, etiam morientibus, eripitur, hîc
libuit adscribere, vt cunctis liqueat quid eo casu sibi faciendum
sit, & quod studium eluendis peccatis, gratiæque cum Deo
ineundæ debeat eo temporis & mortis periculo adhibere. Stu-
dium autem, vt jam patet, non in recogitandis sceleribus (ni-
si quæ restitutionem, si hæc fieri possit, inuoluunt) sed in ex-
citandâ sincerâ peccatorum detestatione, aut Amore Dei super
omnia

Distincta
peccatorum
recordatio
requiritur
tantum in
ordine ad
Confessionem.

Hinc qui
confiteri nō
potest; non
tenetur sin-
gula pecca-
ta cogitare.

sed conte-
ratur de
omnibus.

Exemplo S.
Magdale-
na.

omnia eliciendo, studiosè & solidè est adhibendum. Neque verò credibile est, eam quæ famoso nomine dicebatur in ciuitate peccatrix, ad pedes Christi cum accederet, singula sibi peccata objecisse ob oculos; detestata est omnia, & non singula, & tamen ei condonata sunt singula: non multum recogitauit scelera, omnium tamen ei facta est gratia, quia dilexit multum. Luc. 7. r. 47.

Facilitas
Dei in con-
donando
expenditur.

Admirabilem enim uerò facilitatem irati Numinis! O verè placabilem, & exorabilem Deum! Deum inquam: in quo enim inuenientur hæc duo adeò disparata, summa scilicet offensa, summa, inquam, & quæ major dari non potest peccatoris auersatio, & summa nihilominus ad gratiam reo præstandam benignitas? Quis ista credat Deo competere, nisi ipsimet id asserenti Deo, & quidem iurato? En rursus pro se apud Hieremiam agentem. *Vulgò dicitur, si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid reuertetur ad eum ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen reuertere ad me dicit Dominus, & ego suscipiam te.* Hier. 3. v. 1. Comparatione Deus utitur summè pudendâ; offensamque arripit, cui condonandæ plerumque solent homines sese præbere inexorabiles, ut facilitatem suam in dissimulandis injuriis, etiam maximè pudendis, humano rigori comparatam, impensius commendet. Reuertere, inquit, tantummodò ad me, amando me quem offendisti, aut detestando quæ per summam impudentiam commisisti, & ego suscipiam te. O Deum amoris fontem, ô vnicum misericordiarum Patrem? tantillæ rei, tantum iniuriarum cumulum remittere, solius est eius qui *Diuus est in misericordiâ.*

Contritio
momento
temporis
perficitur.

Quid, quòd non longo temporis spatio producenda est Contritio, ut gratiam sibi dari mereatur, sed quòd vnico temporis momento potest perfici? Atque hoc *tertium est*, quod erat indicandum, ut maioribus animis nos ad tam nobilem actum accingamus? Quod si per annos integros, imò & menses tantum, aut dies, aut etiam horas protrahenda foret Contritio, eique excitandæ intendenda neruis omnibus mentis acies; esset fortasse quod imbecillitatem animi, tam protenso actui 40.

exercendo prætenderet humana peruersitas. Nunc autem quid excusationis afferet? vnico actu, vnico temporis articulo tanta res peragitur. Peccatorem vt pœnituit; vt iram omnem posuit Deus. Neque multis verborum ambagibus opus est, vt animi affectum exprimas: non indiget verbis vt mentem intelligat, qui mentis inspector est. Duo verba protulit Dauid, *Peccavi Domine*, & Dauidis est misertus Deus. Minus dixit Magdalena, ne vnicum quidem verbum effata; amauit animo, atque illicò est dilecta. Nam vt docet Cælestinus Papa: *vera conuersio mente potius quàm tempore metienda est, dicente Prophetâ, si conuersus fueris, saluus eris.* Sanè non metitur tempora, qui amorem petit. Et si vt egregiè Augustinus: *Amor meus pondus meum*, profectò ab Amore Contritioni pondus datur, non à tempore; atque adeò ab Amoris vi, non à tractu temporis pœnitentia ponderanda est & expendenda.

Neque verbis ullis opus est vt eam exprimas.

Cælestin.
epist. ad
Episcop.
Gallie c. 2.

41. Hinc demùm patet liquidius, id quod initio dixi, Contritionem non in corporis affectione, quæ sine dubio vt perficiatur, moram temporis exigit, sed in ipsâ animâ esse constitutam. Si tamen lachrimæ, suspiria, cordis viscerumque contractio, corporis denique cruciatus Contritionem comitentur, dum non exorbitant, rejiciendæ non sunt. Etenim cum caro & sanguis ad offendendum Numen fuerint & instrumenta, & verò etiam irritamenta per quæ à Deo auersus est animus; non est abs re, vt nunc demùm etiam peruicaciæ suæ sentiant supplicia: sic ergo dum animus Deo coniungitur, plorent sanè interrim oculi, gemat cor, & corpus totum ad conspectum irati Numinis expauescat. Optanda est, inquam, illa corporis, malo suo indolentis, constitutio. Sed si forassis absit, nihil quidquam Contritioni veræ putes detractum. Hi enim motus, ab ipsâ sanguinis temperie, vt plurimum, dependent. Fœminis vti sanguis est lenior mollioraque sunt viscera, ita illæ in has affectiones erumpunt facilius; difficilius omnino viri, quibus durior est rota corporis compactio. An autem credibile est, fœminas à Deo creatas, sic vt præ viris facilius in veram Contritionem possint prorumpere? an illis præ his, expeditio-rem voluit reconciliationis viam? Nemo sanè id dixerit: non igitur in illis motibus, Contritionis summa est aut substan-

Dolor corporis, lachryma & suspiria, bene ad detestanda peccata adhibentur.

Non esse tamen ad Contritionem necessaria plenius probatur.

tia, quamuis illius esse possint & sint sæpè indicia non pœnitenda. Denique hoc argumento res hæc tota conficitur & inuincitur; quòd si Dæmones scelerum suorum subire posset pœnitentia, sanè sine vllis eiusmodi suspiriis, lamentationibus, aut lachrymis dolerent: corporis enim sunt experes, atque hæc sine corpore non fiunt. Perfectam nihilominus Contritionem animi afferrent, & in pristinam cum Deo redirent amicitiam.

Contritio perfecta in voluntatis cum Diuina adhesionem perfectam consistit.

Hac procuranda eundem acribus sæpè repetitis.

Maneat igitur istud ratum, veram perfectamque peccatoris ad Deum conuersionem, siue ea per actum Amoris Dei super omnia dilecti, siue per expressum & formalem detestationis scelerum actum fiat, in seriâ & sincerâ voluntatis adhesionem consistere, quâ sic Conditorum suum creatura complectatur, vt si per imbecillitatem humanam daretur hunc actum æternitate totâ prosequi, etiam æternitate totâ daretur, nullis creati boni illecebris, à tam sancto amoris nexu dimoueri. Hic itaque obfirmandus est animus; huic complexui solidando, adhibendum est omne studium; sæpius etiam per diem, & identidem, præsertim dum peccandi sese offert materia, firmanda mens est, ne vacillet; illudque Dauidicum ore & mente repetendum: *Juravi & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.* Denique diuino fauori, qui beneuolentibus semper præsto est, confusus animus, Dei inhærens sanctis complexibus, istud cum Diuino Paulo sine vlla hæsitacione pronuntiet: *Quis ergo nos separabit à Charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius, sicut scriptum est propter te mortificamur totâ die, estimati sumus sicut oves occisionis.* Dignam profectò tanto viro amoris sui exaggerationem. *Sed in his omnibus, inquit, superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.* Hoc enim uerò amare est, ne morte quidem ab amati complexu posse auelli: hoc est quod Paulum sanctum facit. Etenim non

42.

Psal. 118.
v. 106.Ad Rom.
8. v. 35. &
seqq.

mira-

miracula, non Prophetiæ, non extases, eum Deo reddunt amabilem: vnicum istud *Certus sum*, omnia Pauli miracula exsuperat; vnica hæc animi obfirmatio è Saulo Paulum facit, & quidem dignum Deo. Hanc igitur mentem indue peccator; vultum assume, sed pœnitentis & amantis. Hæc fiducia adæamus thronum gratiæ, *ploremus coram Domino quæ fecit nos*, quem per summam impudentiam offendimus; & *inueniemus gratiam in auxilio opportuno.*

TRACTATUS XIII.
DE CONTRITIONIS IMPERFECTÆ
SEV ATTRITIONIS NATVRA.

Inclinaui cor meum ad faciendas justificationes
in æternum, propter retributionem. Psal. 118.
v. 112. Confige timore tuo carnes meas à ju-
diciis enim tuis timui. Psal. 118. v. 120.

*Ostenditur actum Attritionis esse bonum & utilem. Refuta-
tur duplex doctrina; Lutheri scilicet, & Doctoris cuius-
dam Neoterici, de Attritione conceptâ ex spe Glorie, aut
timore Inferni. Et Lutherus quidem Attritionem hanc
docuit esse actum malum & damnabilem; Neotericus verò,
quod licet bonus sit, non possit tamen ab illo bene ex-
erceri. Vterque perperam.*

P R O O E M I V M.

M Agnis animorum motibus, per hosce annos, in
controuersiam deducta est constantissima Eccle-
siæ de Attritione doctrina, quâ tanquam indubi-
tatum statuitur, Attritionem, seu, vt Tridentinum loquitur, *Contritionem imperfectam, que At-* Trid. sess.
14. c. 4.
*tritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati
consideratione, vel ex gehenne, & penarum metu communiter con-
cipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe venie donum
Dei esse, & Spiritus Sancti impulsu. Et quamuis sine Sacramen-
to Pœnitentiæ, per se ad justificationem perducere peccatorem ne-
queat,*

queat, tamen eum, ad gratiam Dei in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam, disponere. Magnis inquam tumultibus, vltimis hisce annis, non tantùm scholæ perstrepuere, sed & concionantiam pulpita sunt repleta, dum sententiam illam & praxim communem Ecclesiæ, non tantùm vocant in dubium, sed & proscribunt penitens: inutilem omnino asserunt ad gratiam, etiam cum Sacramento promerendam; plebem eiusmodi falsimoniis prorsus decipi, Sacramenta profanari, neque Pœnitentiã recte administrari: denique ad Charitatem reducenda esse omnia virtutum exercitia, legitimæ virtutes vt sint. Audio quidem istos Charitatis perfectissimæ patronos. Sed non satis id percipio, Charitatis tam studiosi cum sint, non omnia ab iis etiam ex Charitatis præscripto agi. Certe Paulina, id est Christiana Charitas, benigna est, non emulatur, non agit perperam, non est ambitiosa, non querit que sua sunt, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Hæc autem quo pacto conuitis & calumniis aptari possint, quibus ipsis contrarios, id est orthodoxè sentientes impetunt, publicèque, & priuatim etiam, femellarum inter greges proscindunt & dilacerant, ego sanè hætenus non capio. Omnia quidem dissimulari possent, & cum charitate quæ omnia suffert, æquo animo sustineri: illud tamen tolerandum non est, populum hisce clamoribus decipi, veritatemque clarissimam obduci tenebris. Quid, quòd eò impudentiæ deuenerit nuper nescio quis anonymus, qui libello clanculùm euulgato & in Flandriæ Concilio meritissimè proscripso, sententiam Ecclesiæ tam constantem ausus est Impietatis accerere, eamque Impiam proclamare, utpote vt ait, *que ex vanæ Philosophiæ deducta sit principijs, tam contra Deum impijs, quam animarum saluti perniciosis.* Atrox imprimis visa est hæc Censura, & Ecclesiasticæ praxi, ac Sacro-sancto Concilio Tridentino admodum injuria. Itaque vt Attritioni detrahatur inuidia, omnibusque constet, non nisi fictos ementitosque fucos esse quos illi obiiciunt, vt populo imponant & in transfuersa agant incautum; operæ pretium me facturum existimo, si falsis rationibus quas passim obtrudunt, laruam detraxero; & quæ Attritionis substantiam atque effecta concernunt, liquidò proponam. Et hoc quidem Tractatu contra Lutherum agendum est primò, qui Attritionem omnino condemnat vt malam, ac pròinde è virtutum

Multis conuictis rectè de Attritione sentientes impetuntur:

dubitatur an ex charitate Christiana.

1. Cor. 13.
v. 4. &
sq.

numero proscribendam esse statuit. Lenius sed non veriùs agit Neotericus, dum, quamuis non malam esse fateatur, tamen à nemine docet posse bene exerceri, & sic gratiæ consequendæ censeat inutilem. Utrumque discutiamus modò; cætera quæ Attritionis effecta spectant, sequenti Tractatu prosecuturi.

S. I.

Proponitur controuersia momentum & status.

*Omittenda
non est hæc
materia,
quia sum-
mi est mo-
menti.*

NEminem arbitror mihi versurum vitio, aut laturum incommodè, si hæc quæ bonum Europæ tractum, non sine variâ animorum inclinatione pro partium studio peruagata est controuersia, à me tractanda sumatur in manus. Magni sanè momenti est, & non negligenda res. Et cum virtutem efficaciamque tangat Sacramenti, à Christo instituti ad reconciliationem cum Deo ineundam, ad sedandos animi tumultus, ad pacem Conscientiæ reducendam; esset profectò dura veritatis Christianæ studio, pacisque cum Deo ineundæ cupido imposita conditio, si veritatem edoceri prohiberetur; aut ea illi proponi non possent quæ eum in veteri Sacramentorum vsu stabiliant, pacemque reddant, per noua & commentitia dogmata fortasse percusso; quasi si hæctenus (vt volunt hi neoterici veteris Ecclesiasticæ disciplinæ, si placet, assertores) à vero Sacramenti Pœnitentiæ cultu turpissimè disciuisset. Patiantur itaque illi, qui turbandi omnia licentiam sibi assumpserunt, me quid sit de re, quid veritas ferat Catholica, sine conuitiis, vt suus detur veritati locus, & rem vt res est, placidè proponere. Et id quidem eò agetur à me libentius, quòd summi planè ponderis rem hanc asserat Ianssenius. Dicit enim, & non abs re, *Non esse disceptationem de lanâ caprinâ, aut de exigua re, sed pertinere ad ipsa Christiane discipline principia.* Ita est, ita sentio. Nemo igitur Catholicus id ægrè ferre poterit, qui verè & non nomine tenus est Catholicus, Christianæ disciplinæ principia & fundamenta ab homine orthodoxo propugnari, dum aut luxantur aut conuelluntur. Quis id agit inquis? Clarè respondeo. A Luthero conuelluntur aperto Marte, impetuntur ariete: sed tectè & quasi per cuniculos suffodiuntur

Ianss. to 3.
l. 5. c. 33.

fodiuntur & luxantur à Doctore quodam Neoterico. Utrumque ostendo.

2. Atque vt ordine & clarè tota decurrat disceptatio, quæstionis status exponendus est breuiter. Satis id quidem notum est, quod cum teneris annis ex institutione majorum hausimus, duo esse quæ animum à peccato committendo retrahant, & quæ ad commissi pœnitentiam feriam, peccatorem sceleris consciuum reducant. Motiua Pœnitentiæ hæc vocant Theologi. Et primum quidem, quodque Tractatu præcedenti exposuimus, ex mero sinceroque Amore Dei ducit exordium; talis nimirum quòd sit Deus, qui ob infinitam bonitatem ipsi congenitam, aut potius, vt Theologicè loquar, identificatam, omni etiã amore sit dignissimus; & cuius sanctissimam voluntatem omnes omnino, quotquot in orbe sunt, aut futuræ sunt creaturæ, jure meritissimo exequantur. Atque hinc oritur *Filialis ille timor*, Patrique amantissimo debita reuerentia, quâ homo ab offendendo tam bono Deo retrahitur. Et si peccasse contingat; ex eadem radice oritur Dolor animi: qui quia ex tam nobili stirpe, Amore scilicet Dei dilecti super omnia, enascitur, virtutem radicis secum trahit, estque in suo genere omnino perfectus. Timor hic, filialis inquam, is est ad quem optandum esset vnumquemque contendere, & ex eo quæcumque Deo exhibet virtutum exercitia depromere. Verissimum id est omnino, neque id quod nemo negat, tories ab aduersariis erat inculcandum. Istud autem hîc non agimus quid sit melius, nec quid sit optimum, sed quid sit licitum, quid sit bonum.

Quid sit timor filialis & quæ eius effecta.

3. Cùm itaque ad tantum perfectionis gradum non cuiuis, neque etiam cui aliquando datur hæc gratia, tamen semper & quouis tempore derur ascendere; secundus est Dei Timor, quem Theologi cum SS. Patribus *seruilem* vocant. Is autem dicitur, cùm homo non ex amore beneuolo quo Deum amat (fieri enim potest, atque etiam fit, vt Diuinæ bonitatis nequidem meminerit) sed ex mero diuinæ justitiæ, & suppliciorum justè infligendorum metu, ab offendendo tanto Numine retrahitur; sic vt dicat nolle peccare se, quòd supplicia justè intentata, & ex merito irroganda exhorrescat. Cùm verò fortè per imbecillitatem & perversitatem animi commissum est scelus, tum verò facti pœnitet, quòd suppliciorum reus sit quæ tam justè ex æquo sceleribus sunt commensurata & constituta, eaque meritò sibi irroganda,

Quid sit timor seruilis.

*Qua ratio-
ne Attritio
dicatur esse
imperfecta,
qua ex ti-
more serui-
li oritur :
& perfecta
dicatur
Contritio
qua ex ti-
more filiali
gignitur.*

da, merito etiam timeat. Ex hoc timore seruili enata pœnitentia, Attritio dicitur : imperfecta sine dubio, vti docet Tridentinum, vbi contra ex timore filiali Contritio perfecta existit. Non tamen idcirco perfecta est, quasi actus sit tam nobilis & numeris omnibus absolutus, vt perfectio nulla ei possit adici; datur enim Contritionis actus alter altero perfectior : sed quod motiuum habeat nobilissimum, ipsam scilicet bonitatem Dei. Perfectus itaque dicitur ratione motiui perfectissimi, licet absolutissimus non sit semper in ratione actus. Sic & timor seruilis, Attritio dicitur imperfecta, non quod actui quidquam desit, sed motiuo; quod procul dubio Amor filialis habet perfectius. Iuuerit id cursim obseruasse, quod sequenti Tractatu dicendum est vberius.

*Status qua-
tionis.*

Quæritur nunc de Attritione, quæ ex seruili timore nascitur; seu de dolore animi, de odio & detestatione peccati, de proposito non peccandi de cætero (hæc enim ad Pœnitentiam requirit Tridentinum) dum hæc ex inferni horrore, suppliciorumue aliàs sed iuste intentatorum metu oriuntur, dicendum quid sit.

4.

Tract. 14.
n. 48.

§. II.

*Lutheri sententia de Attritione proponitur. Refutatur ex
Scripturâ & S. Augustino: Hæresis damnatur à Conci-
lio Tridentino.*

*Lutherus
docet om-
nem Attritio-
nem esse
malam.*

ET quidem Lutherus rem omnem breuibus conficit & absoluit: asserit enim Attritionem omnem malam esse, omnemque eius usum peruersum, quique merito condemnetur. Hæc eius verba. *Contritio (sic enim cepit vocari vera pœnitentia interior) duplici viâ paratur. Primò per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum; quâ quis, vt dicunt, recogitat annos suos in amaritudine anime sue, ponderando peccatorum grauitatem, damnum, feditatem, multitudinem; deinde amissionem eterne Beatitudinis, ac eterne damnationis acquisitionem, & alia quæ possunt tristitiam & dolorem excitare, spe satisfaciendi per opera bona.* Ita est Lutherus: hæc vera est attritio, seu contritio imperfecta. Quid autem de hæc sentis tu? Jam id edisseret.

5.

Luther. in
assert. cõ-
tra Bullam.
Leonis X. af-
fert. 4. &
6. Tom. I.
firm. 2. de
Pœnit.

Hæc

6. *Hæc autem Contritio, inquit, facit hypocritam, imo magis peccatorem; quia solum timore præcepti & dolore damni id facit. Et tales omnes indignè absoluantur, & communicantur.*

7. Et ne videatur hæc de nihilò effutire, rationem mox subiicit dignam se. Nam inquit: *Si liberè deberent remoto præcepto, & minis penarum confiteri, certè dicerent sibi non displicere vitam præteritam, quam sic coguntur displicere confiteri. Imò quò magis timore pænæ aut dolore damni sic conuertuntur, eò magis peccant, & afficiuntur peccatis suis; que coguntur, non autem volunt odisse.* Itaque ex mente Hæresiarchæ, non inutilis tantùm, sed & peruersa prorsus & damnanda est Attritio; utpotè quæ hominem peccatorem, majoris etiam peccati reum faciat. Rationum quas affert momenta, mox expendemus. De totâ verò sententiâ dicendum quid sit, videamus.

Ratio eius est, quia sic dolentibus adhuc placet peccare.

8. Et primò quidem Sacris paginis hoc dogma manifestè aduersatur. Plurima ex iis testimonia possem congerere, sed pauca

Refutatur ex Scripturis.

Iob. 1. v. 11.

afferam. Primò Jobus vir ille simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, ab hoc sane timore justitiæ Diuinæ, à peccatis fatetur auocarum se.

Iob. 9. v. 28.

Ita disertè inquit Verebar omnia opera mea, sciens quia non parceres delinquenti.

Iob. 42. v. 8.

An malè locutus est Job? tamen ab ipsomet Deo laudatus est deinde quod locutus sit ad se recta. Quomodo autem locutus est recta, qui timendo pœnas factus est hypocrita, & peccator? Secundò, David vir secundùm cor Dei: Confige inquit timore carnes meas, à iudiciis enim tuis timui.

Pf. 118. v. 10.

Petit timorem hunc sibi suggeri Rex sanctus; an ergo rogat ut peccet? Tertid apud Ecclesiasticum dicitur Initium Sapientie timor Domini.

Ecclef. 1. v. 16. & c. 25. v. 16. Sap. 1. v. 4.

Rursus, Timor Dei initium dilectionis eius. An autem Sapientia, quæ, ut ait Sapiens, non introit in animam maleuolam, nec habitat in corpore subdito peccatis, nunc à peccato incipit, & quidem grauius peccando? an & ipsamet dilectio Dei animam subit per peccatum? Quartò, apud Malachiam sic homines insectatur Deus. Si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? Ecce, præter filialem timorem qui in honore & reuerentiâ est positus, quem petit ut Pater, seruilem etiam exigit ut Dominus.

Malach. 1. v. 6.

An ergo petit Deus ut peccent homines, fiantque hypocritæ? Quintò, Christus ipse apud Lucam, Ostendam autem vobis, inquit, quem timeatis. Timete eum, qui postquam occidit, habet

Luc. 12. v. 5.

potestatem

potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete. Atqui si hunc timeam, majoris illicò inferni fio reus. An etiam Christus ipse nos decipit, & ad agendum malè hortatur, vt majori pœnæ faciat obnoxios? Et hæc quidem ex infinitis Sacræ paginæ locis deprompta sunt paucissima. Neque multis opus est, vbi vnica tantum Dei vox sufficit, vt mendacio obstruatur os.

Refutatur
ex. D. Au-
gustino.

Deinde hoc dogma SS. Patrum effatis planè est contrarium. Et quia hi numero, vt ita dicam, sunt infiniti, D. Augustini sententiæ nunc inhæreo: eòque libentiùs, quòd ad sanctissimi huius Doctoris auctoritatem, in re trepidâ, auxilii petendi causâ, aduersarij plerumque confugiant. Mentem suam locis sanè plurimis explicat Augustinus. De multis pauca dabo, & quæ sufficient.

9.

D. August. ad. Virg. lapsam. *Pœnitentia sic agitur, si tibi ante oculos ponas de quâ gloriâ rueris, & de quo libro vite nomen tuum deletum sit; & si te jam credis propè ipsas positam tenebras exteriores Quantumuis laborem, quantamuis afflictionem subire esto contenta, dummodo ab eternalibus pœnis libereris.* Dic modò fodes, an pœnitentia, cuius agendæ modum tradit Augustinus, agitur per hypocrisim? aut peruersè agere Virginem lapsam docet Augustinus, & vetus peccatum nouo accumulare?

10.

D. Aug.
ad Virg.
lapsam
c. 8.

Rursus in illud Isaia, *Ignis eorum non extinguetur.* Ita Augustinus. *Audiunt hæc homines, & quia verè futura sunt impiis, timent & continent se à peccato. Habent timorem, & per timorem continent se à peccato. Timent quidem & non amant iustitiam (amore scilicet benevolentia) timent ne mittantur in gehennam ignis. Bonus est & utilis iste timor. Quid dici potest clarius, quodque pudorem Luthero luculentius incutiat, si vlla sit tanti viri apud Hæresiarcham, præ se omnes contemnentem, reuerentia?*

11.

D. Aug. in
Psal. 117.

Iterum in illud Psalmi, *Beati omnes qui timent Dominum,* ita disertè Augustinus. *Ille timor Domini nondum castus, presentiam Domini & pœnas timet. Timore facit, quidquid boni facit; non timore amittendi bonum illud (id est non timore filiali) sed timore patiendi illud malum (id est seruili.) Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est, & iste timor utilis est. Ita ille. An autem vñquam bonum est peccare? Verùm non expendo singula, vtpote quæ luce ipsâ sunt clariora.*

12.

D. Aug. in
Psal. 117.

Clarissimè

13. Clarissimè mentem suam exponit Serm. 18. de verbis Apostoli. En ipsa verba. *Modò cum dicis mihi, gehennam timeo, ardere timeo, in eternum punit; timeo quid dicturus sum. Male times, vanè times? non audeo: quandoquidem ipse Dominus ablato timore (nempe tyrannorum & hominum) subiecit timorem (nempe Dei) & ait, ubi dixit: Nolite timere eos qui corpus occidunt, postea non habent quid faciant: sed eum timete qui habet potestatem & corpus & animam mittere in gehennam ignis: ita dico vobis, hunc timete. Cum ergo Dominus timorem incusserit, & vehementer incusserit, & repetendo verbum, comminationem geminauerit, dicturus ego sum male times? Ista non dicam. Planè time, nihil melius times; nihil est quod magis timere debeas. Quod non ausus est Augustinus, Lutherum dicere non puduit, male times.*

D. Aug. serm. 18. de verb. Apostoli.

14. Denique, ne sim infinitus, contra aduersarium legis. *Salubriter, inquit, non solum bonitatem, verum etiam seueritatem Dei Scriptura commendat; quoniam & amatur Deus utiliter, & timetur. Omitto plurima alia loca, quibus Timorem hunc inducendæ charitati docet esse necessarium; acum esse quâ compungendus sit animus, ut filum deinde, charitatis inquam nexus, subsequatur: & plurima in hanc rem. Ex quibus D. Augustini mens Luthero profus opposita conuincitur & declaratur. Quibus omnibus colophonem ut imponam,*

D. Aug. contra aduersarium legis. l. 1. c. 16.

15. Assero tertio Lutherum dogma tribus vicibus à Concilio Tridentino esse condemnatum; & ne ullus detur effugio locus, bis sub anathemate, id est, ut manifestè hæreticum. Primò quidem Sess. 6. can. 8. *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad Dei misericordiam de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, vel peccatores peiores facere, anathema sit.*

Trident. sess. 6. can. 8.

Lutheri dogma à Tridentino condemnatum est hæretic.

16. Secundò Sess. 14. c. 4. *Illam verò Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat (Sancta Synodus) non solum non facere hypocritam, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsus, quo pœnitens ad iustitiam parat, id est ad justificationem & reconciliationem cum Deo.*

Sess. 14. c. 4.

17. Tertio hanc doctrinam in capitulo positam subsequitur Canon. *Si quis dixerit eam Contritionem (imperfectam scilicet quæ dicitur Attritio) quæ paratur per discussionem, collectionem, & de-*

ibid. Canon. 5.

testationem

testationem peccatorum, quâ quis recogitat annos in amaritudine anime sue ponderando peccatorum suorum grauitatem, multitudinem, feditatem, amissionem eterne beatitudinis, ac eterne damnationis incursum, cum proposito melioris vite; non esse verum & utilem dolorem, nec preparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam & magis peccatorem; demum illum esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium, anathema sit.

Lata est legitimè sententia; condemnatus est hæreseos Lutherus. Nihil hîc præterea dicendum restat vlli, qui Orthodoxæ Ecclesiæ genuinus est filius. Illud tantum obseruandum est obiter, contra Lutherum ex condicito intorta esse hæc fulmina, cuius verba Decretis suis & Canonibus inserit Sancta Synodus; vti euidentis est, si hæc quo modo ex Tridentino retuli num. 15. 16. 17. conferantur cum iis, quæ ex Luthero recitauimus n. 5. 6. 7. Et hæc obseruatio dicendis erit non paruo vsui.

§. III.

Neotericus quidam sententiam Lutheri nec planè probat, nec planè improbat. Distinguit inter timorem, & timentem. Refellitur eius argutia.

Neotericus materiam hanc fusè exponendo inuoluit, & obscuram facit.

NEotericus quidam, qui fusè admodum per tredecim capitula rem hanc est complexus, multis verborum lenociniis, & D. Augustini auctoritatibus ad rem nostram non facientibus, eiusdemque rei repetitionibus accumulatis, materiam omnem ita inuoluit, verisque falsa ita immiscuit, vt non tam facile possit deprehendi, nisi res tota penitus euoluatur. Tridentini Concilii auctoritatem eludit, & fulmen in Lutherum intortum detorquet callidè. Interim sic rem agit, ac si nihil adedò haberet præ manibus, ac latam à sanctâ Synodo sententiam venerari. Equidem illum animo venerari eam credo; sed doctrina quam tradit, *de ipso timore gehennæ vtrum bonus sit an malus: itemque de peccati detestatione*, quæ inde pullulat, & quam sese dicit iuxta Sancti Augustini principia exponere: hæc, inquam, doctrina, quo pacto cum Sacrosancti Concilii definitione cohæreat, non satis intelligo: nec verò quisquam intelliget, qui rem voluerit penitiùs considerare,

Ianff. to. 3.
l. 5. c. 21.

rare. Rem omnem clarè ob oculos ponam, mentemque Neoterici, imò & rationes penè omnes, quas per tredecim capita fusè explicuit, fide optimâ contraham in pauca. Numquam enim orationis nimium sese diffundentis & luxuriantis veritas aut falsitas melius patet, quàm cum ad pauca contrahitur, & vno veluti comprehenditur aspectu. Agamus ergo rem, nec demus verba.

20. Itaque Tom. 3. l. 5. c. 21. ne in ipso limine impingat, seseque anathemati Tridentino videatur opponere, ita incipit. *Dico igitur timorem gehennæ siue pœne in se consideratum, siue paruum siue magnum, siue remissum siue intensum, esse utilem & bonum*, idque tum Tridentini, tum D. Augustini, quæ nimis apertæ sunt quàm vt negari possint, auctoritatibus confirmat. Hactenùs benè. Ast inquit (columnâ vltimâ) quamuis timor gehennæ bonus sit & utilis, tamen homines eo malè vtuntur; & sic, *timendo delinquant: hoc autem non timoris, sed timentium vitium est*, inquit. Quod quidem sapiùs accidere, ostendit in *appetitu omnium naturalium bonorum, quem tamen nemo idcirco improbauerit*. Sic quamuis bona licitaque sit voluntas assumendi cibi & potûs, &c. tamen delectabilibus inhærendo, gulâ peccatur, &c. *Ita nihil mirum est*, inquit, *si etiam timendo, in malis ipsis, velut extremis hereant, timendoque delinquant*.

Dicit timorem gehennæ bonum esse, sed homines eo malè vti, & vtendo peccare.

21. Sic est profectò; nihil mirum est quòd homines gehennam timendo delinquant, si eam malè timeant: posset enim quis eo timore in desperationem adigi; & tunc non est dubitandum timendo peccari. Ast istud disertè petò, an Timor gehennæ, eius naturæ sit, vt eo nemo hominum perstringi possit, nisi peccet timendo; atque adeò, vt nemo illum actionibus suis possit benè & rectè adhibere? aliud enim est dicere quod multi re aliquâ abutantur, aliud verò eam esse eiusmodi, vt nemo eâ rectè possit vti: primum, est vitium re vtentium; secundum, est vitium rei. Quod si ergo timor gehennæ is sit, quò quamuis multi abutantur, benè tamen etiam datur vti; tum fanè non ita feruidè debuisset promiscuè timorem omnem generatim proscribere: non debuisset, inquam, tam facilè statuere c. 27. *ex puro timore pœne non posse ita fugi peccatum, vt nullum aliunde peccatum incurratur*, quod nihil aliud est quàm dicere, semper peccari eâ ipsâ actione, quâ ex timore pœnæ peccatum euitatur. Neque rursus decretoriâ fen-

Callidè hic non dicit, semper timendo peccari:

nam si aliquando datur benè timere, non debuit omnem timorem proscribere, vti facit.

tentiã configere debuerat vniuersim omnem timorem gehennæ, neque omnia eius effecta reprobare c. 30. vbi disertè asserit, quòd infernum timens, *quidquid ex illo timore fecerit, nihil ex animo, nihil ex corde, nihil volenter, nihil coram Deo; sed tantùm in speciem coram hominibus operetur.* Et pauldò inferiùs. *Hinc igitur consequenter nascitur, vt tales homines qui coacti timore pænæ justitiam legis operantur, aut operari videntur, non sint amici reſtitudinis & iustitiæ, hoc est ipsius Dei qui est iustitia, sed potiùs hostiles aduersus eum animos gerant.* Hæc, inquam, & similia dici non debuerant, de omni omnino timore gehennæ, si aliquis dari potest qui violentiam non ingerat, qui voluntatem humanam rectè instituat, & quò peccatores rectè vti possint. De hoc ergo timore institutus fuerat à Neoterico peccator, docendusque quo pacto timere pænas debeat vt rectè timeat; neque tam seuerè edicendum vniuersim, timendo peccata ex metu gehennæ, peccare semper hominem, ex hoc capite, quod, *Timore qui bonus est & utilis, semper vtatur malè, atque id, Timentis esse vitium non Timoris.*

Aut si nūquam detur Timore bonè vti posse, non potuit Timor dici bonus & utilis.

Quod si autem Timor gehennæ istiusmodi naturæ est, vt nihil boni ex eo nec fiat nec ad eò fieri possit (& hoc fanè rota Neoterici deinceps præfert oratio & contextus) quid enim boni ex illo Timore potest existere, ex quo, vt ipse vult, nec Dei præcepta obseruare, nec peccatum fugere, nec commissum detestari vniquam datur, nisi nouum committendo peccatum? Hæc, inquam, ex timore gehennæ fieri si numquam possint, adeoque nihil quidquam boni; profectò jam non video quo pacto Timor ipse vitiosus non sit & malus; & peccatum exinde exoriens, non tam timentis sit vitium, quàm timoris. Etenim nemo dicet colorem eum album esse, qui omnes quotquot afficit, nigredine inficit & fuligine obducit. Nemo pharmacum vtile dicet & bonum, quod nemo vllus, quâcumque demum pressus ægritudine potest aut malo suo attemperare, aut sumere, sine insigni valetudinis detrimento, nouique morbi paroxismo, aut veteris incremento. Neque quisquam virtutem bonam dicet, quam nemo nisi peruersè possit exercere; imò nec virtus quidem nominanda est, quæ malum facit habentem aut exercentem se. Itaque nec bonus dicendus est gehennæ Timor, qui neminem non, sic timentem, nouo scelere inficit: & rursus qui numquam ad expellendum peccatum, aut ad obseruanda Dei præcepta potest adhiberi

beri timor sine nouo peccati recentis augmento, nullo modo potest dici utilis: ad quos enim usus rectè adhibebitur, si ad præstanda bona, & ad mala fugienda, non nisi scelestè possit applicari? aut quo pacto virtus est Timor, qui semper malum facit se habentem?

23. Atque hinc patet ingens differentia inter Timorem gehennæ, & voluntatem comedendi; ex quâ ostendere contendebat Neotericus, Timorem bonum esse posse, quamuis ex timentis vitio malè applicetur. Etenim inquebat, voluntatem comedendi nemo condemnauerit, quamuis comedentis vitio, in gulæ peccatum possit excrescere, & sic degenerare in malam. Fateor; voluntatem comedendi, cæterosque naturæ inditos appetitus, nemo rectè condemnarit vniuersim: nam vt sæpè detorqueantur in peccata, appetentis vitio; tamen & fieri potest, & verò fit sæpissimè, vt quis iis vtatur rectè, temperanter, modoque rationi consono. At Timore gehennæ, ex mente Neoterici, numquam quisquam quid boni egerit, quantumcumque studium adhibuerit; timor enim ille bene actionibus humanis applicari non potest: & tamen bonum vult dici & vtilem. Profectò si voluntas comedendi, cæterique naturæ appetitus, numquam nisi malè agendis possent applicari, nec sine scelere; nemo non eos malos dixerit, neque negauerit peccari, non comedentis tantùm vitio quòd bonis vtatur malè, sed quod appetitu eo se sinat ferri, qui sine scelere numquam potest fatiari. Etenim istud semper malum est, quod numquam fieri potest benè.

*Appetitibus
natura da-
tur benè
posse vti,
idedò possent
dici boni.*

*Hoc, secun-
dum Neo-
tericum Ti-
mori non
competit.*

24. Itaque non est quod mentem suam inuoluat Neotericus. Clarè id dicat oportet, an ex Timore gehennæ aliquid boni quod ad salutem æternam conferat, (de hoc enim solo bono est quæstio) agi possit, an non possit. Si possit; igitur aliquod præceptum Dei ex illo timore obseruari potest, aut aliquod malum euitari: alia enim bona non sunt quæ ad salutem conferant. Hoc autem si fieri possit concedat Neotericus, jam sibi è diametro aduersatur; utpotè qui totâ reliquâ Disputatione nihil magis neget. Sin autem nihil quidquam boni fieri, aut mali euitari ex illo Timore possit sine nouo scelere; jam sanè non bonus & utilis, sed prorsus malus, & cum Luthero condemnandus est hic timor: & sic anathema Concilij Tridentini, quod à se verbis amoliebatur, reipsâ incurrit, eoque cum Luthero penitè inuoluetur.

*Neotericus
debet fateri
Timorem
omnem ge-
henna ma-
lum esse vt
loquatur
consequen-
ter.*

Verùm

Timor gehennæ bonus est & utilis, quia eo datur bene uti.

Verùm hoc nunc magnoperè non vrgeo: istud vrgeo & dico, Timorem gehennæ bonum esse & vtilem ex hoc capite, quòd rectè & benè actionibus humanis aliquando saltem possit applicari. Benè autem applicat, quisquis ex eo ad præcepta diuina obseruanda, aut ad detestanda malè acta animum induxerit: ita sentit euidenter Augustinus. Et quidem de virtutis exercitio per timorem elicito, suprà num. 12. *Ille timor Domini nondum castus Timore facit quidquid boni facit bonus est & iste timor utilis est.* De vitandis autem peccatis ita loquitur suprà n. 11. *Audiunt hæc homines (scilicet tormenta inferni) & quia verè futura sunt impijs, timent & continent se à peccato. timent ne mittantur in gehennam ignis. Bonus & utilis iste timor.* Duo hîc asserit Augustinus: Primò, ex timore gehennæ aliquid fieri posse boni, & peccata deuitari. Secundè, timorem ex quo hæc fiunt bonum esse, atque adeò absque peccato. Vtrumque negat Neotericus: quàm rectè, & quàm ex mente D. Augustini, ipse viderit, iique qui Neoterici doctrinæ hâc in parte consentiunt.

25.

D. Aug. supra n. 12. & 11.

§. IV.

Timorem gehennæ ad euitanda peccata & reconciliationem cum Deo faciendam prorsus inutilem, imò & malam esse, tribus potissimum argumentis probat Neotericus. Proponitur summam tota eius de attritione doctrina fusè per tredecim capita ab ipso expansa.

Neotericus docet attritionem ex timore gehennæ inutilem esse & malam.

Istud fanè neque mirari neque ferre satis possum, cur Auctor hic, cap. 21. bonum & vtilem timorem gehennæ dicat, cùm reliquo deinceps disputationis decursu, malum prorsus & inutilem esse tribus contendat argumentis. Nam neque præcepta Dei ex eo obseruari posse, nec peccata euitari, nec si jam commissa sunt ad reconciliandum Deum, ne cum Sacramento quidem, quidquam conducere, acriter pugnat: quinimo si actionibus illis eliciendis adhibeatur, peccari denuo. Et quidem inutilem esse timorem hunc, quem à Charitate expelli docet c. 22.

26.

Ianff. 10. 3. 15. c. 21.

Ibid. c. 12.

Probat

27. *Probat primò*, ex eo capite quòd timor gehennæ, semper sit actus naturalis, seu solius naturæ viribus elicitus: non enim procedere ex Gratiâ Christi, sed vt summum ex generali quâdam gratiâ, quàm potius beneficium dixeris Prouidentia Diuinæ per vniuersas creaturas diffusæ, quâ creata omnia dirigit & gubernat. *Prosequitur* id quatuor capitibus 23. 24. 25. 26. Totaque argumenti vis, in falsâ hypothesi, quam toto libri sui decursu ponit & numquam persuadet, est constituta; nempe nullum omninò opus ex Gratiâ Christi profluere, nisi quod sit Charitatis beneuolæ erga Deum. Cùm itaque actus timoris gehennæ, naturæ vires non excedat, vtpotè ab eâ elicitus, manifestum est, inquit, ex regulis fidei, inutilem esse vt quidquam ex eo fiat boni, seu ad salutem æternam assequendam quòd conducatur, prout sunt obseruatio præceptorum, & amissæ gratiæ per Pœnitentiam redintegratio.
28. *Probat secundò*. Quia id omnibus in confesso est, numquam à Deo peccati commissi præstari gratiam, nisi peccator statuat resipiscere, crimenque commissum imposterum penitus euitare. Sic est, nemo id dubitat. Atqui, inquit c. 27. *ex timore pœnæ non potest ita fugi peccatum, vt nullum aliunde peccatum incurrat*. Aduertat hic Lector, verba illa: *Non potest. Ne quidem ex timore gehennæ*, inquit c. 28. Et ratio quam & his capitibus & 29. prosequitur, est, *quòd qui nudo timore pœnæ peccatum fugit, inuitus & animo repugnanti fugit; ideoque non fugit peccatum, sed aliud quidpiam, nempe pœnam*: atque adeò quotiescumque peccator ex timore non peccat, animo sic est constitutus vt peccatum amet, ei adhæreat, paratus id rursus committere si pœnæ non essent peccantibus constitutæ. Hic verò, plurima congerit D. Augustini loca, quibus acerrimè sanctus Doctor peruersum hunc timorem persequitur. Et meritò persequitur; nam reuerâ peruersus est. Atqui non datur alius timor, inquit Neotericus: nam quicumque ex timore gehennæ à peccatis abstinent, coacti id agunt; inuiti ab opere externo manus detinent, sed peruersam peccandi retinent voluntatem. Jam verò cùm mala voluntas, non nisi per bonam possit emendari, bona autem voluntas sit, *Amor iustitiæ*, vt fusè probat ex Augustino c. 30. euidens rursus est, ad retractanda peccata, Timorem nihil conferre; cùm non sit *Amor iustitiæ*, sed potius amor sui-ipsius, vt probat c. 31. atque adeò obseruatio legis,

Inutilem dicit, quia actus naturalis est nec ex gratiâ Christi procedens.

Malum dicit, quia attritio, inuitus peccatum deserit, & reuincit voluntatem peccandi.

aut pœnitentia exinde exorta, opus humanum est, & non ex Gratiâ Christi. Quod paucis & nihil ad rem facientibus, uti reliqua omnia, probat c. 32.

*Attritio seu
eiundum
Neoterici
non potest
quidquam
conferre ad
obseruandâ
totam legē.*

Probat tertio. Nam istud etiam indubitatum est, gratiam peccatori à Deo non impendi, nisi non tantum quod commissum est scelus, sed omnia etiam quæ committi possunt animo excludat penitus, firmiterque statuatur legem omnem futuro vitæ tempore obseruare. Istud quidem fateor rursus esse verissimum. Atqui, inquit c. 33.

Attritio seu dolor peccati ex gehennæ metu conceptus, non potest excludere omnem voluntatem peccandi, & continere propositum bonæ vitæ, seu seruandi totam legem, quod quidem ex Augustini solidissimis principijs, ostendere se, more solito asseuerat: igitur attritio sic concepta, ad reconciliationem cum Deo offenso faciendam est inutilis. Tota autem assertionis huius vis ex eo petitur, quòd excludere peccata omnia, totiusque legis obseruandæ propositum, non nisi Charitatis effecta sint, neque ab aliâ quàm ab hac virtute possint effluere. Sic semper eandem trahit ferram; & ubi de variis fundamentis iisque solidissimis gloriatur, non nisi vnicum affert, illudque, uti mox videbimus, admodum cariosum. Ac sic demum tota Neoterici dissertationis basis est, quod Dolor de peccatis ex metu gehennæ conceptus, reconciliando peccatori Deo non sit utilis, quia dolor iste non est Caritas. Egregium enimverò fundamentum, cui tanta verborum & capitum machina, sic quasi projectim & coaceruatim prout casus tulerit, superstruatur. Concludit nihilominus, dolorem istum, cum necessariò voluntatem peccandi secum afferat, nec excludat peccandi deinceps voluntatem, & denique cum ex amore sui ipsius & salutis suæ corporalis oriatur (ita habet c. 33. in fine) non maioris pretij esse apud Deum, neque maiorem ad iustitiam acquirendam proportionem habere, quàm amor quò quis integritatem corporis sui diligit. Tandem, cum rursus Timorem, inuitum, coactum, & reluctantem mandatis Diuinis descripsisset, ita concludit caput: Cuiusmodi animi dispositio quomodò ad iustificationem disponere possit, fateri cogor, captum meum omnino superare. Neque tuum tantum superat vir erudite, sed & meum & Theologorum omnium. Verum cur tu talem Timorem fingis, affingisque Theologis? An alium ergo Timorem non esse existimas, quàm eum quem tibi velut monstrum præfigis in quod

Ibid. c. 32.

29.

Ibid. c. 33.

Ibid. c. 33.

*Neotericus
fingit sibi
Timorem,
quem ex-
pugnat.*

quod tela tua intorqueas, ut ignorantibus videaris aliquid dicere, & verò etiam monstrum tam horridum, quod tamen nusquam est, expugnasse? Quis autem verus sit Timor, quem cum Tridentino commendant Theologi, mox videbimus, dum hæc commenta detexerimus, & destruxerimus detegendo.

30.
Ibid. c. 34.
Trid. sess.
14. c. 4.

Palmare verò est istud quod de Concilii Tridentini definitione adfert c. 34. *Declarat, uti vidimus num. 17. sancta Synodus, Contritionem illam imperfectam quæ attritio dicitur verum esse. Dei donum & Spiritus Sancti impulsus Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponere.* Hic se dum deprehensum videt Neotericus, vnoque hoc dogmate omnia sua commenta de Charitate conficta dissiliari, si Attritio quæ ex Charitate non oritur, ad justificationem nihilominus viam sternat, uti hic apertè docet Tridentinum: ad explicandam mentem Concilii, quam proculdubio in Augustino legerat, se conuertit. Asserit itaque, *non medio-criter hic hallucinari Theologos, (familiaris hæc ei est phrasis) non de Attritione imperfectâ quæ ex timore gehennæ oritur loqui Concilium, sed de aliâ quâdam Contritione veri nominis, & rationis & essentiæ, quæ tamen non nisi cum Sacramento ad justificationem acquirendam sufficit. Talis enim datur, inquit: Contritio nempe quæ verè ex Charitate Dei super omnia dilecti oritur, sed tamen tam est imbecillis, ut sine Sacramento justificationem non consequatur.* De tali autem contritione imperfectâ loqui Tridentinum, aut certè loqui debuisse, tam facile probat quàm facile vulpes pirum comest. Sic enim se habet tenor & vis argumenti, quod ex toto illo capite tandem educitur. Tridentinum hic docet Contritionem aliquam imperfectam dari, quæ sola per se ad justificationem non potest peccatorem perducere, potest autem cum Sacramento. Atqui nec sine Sacramento nec cum Sacramento, Contritio imperfecta quæ ex timore gehennæ exsurgit, peccatorem potest ad justificationem perducere: quod quidem validissimis jam à Neoterico, uti ipse de se gloriatur, probatum est argumentis: itaque Tridentinum de illo Timore non agit, neque vllò modo potest agere, nisi corruant Neoterici argumenta, totaque iis superædificata doctrina: quòd tamen

Ian. libid.
c. 24.

Neotericus docet Tridentinum non loqui de Attritione quæ ex timore gehennæ oritur, sed de Contritione verâ, ex Charitate orâ, sed quæ sine Sacramento imbecillis sit.

Tota vis argumenti Neoterici aut potius paralogismus exponitur.

fieri posse, ipsi eiusque sectatoribus non est admodum credibile. Itaque cum de illâ Contritione non agat Concilium, restat ut de aliâ quâdam Contritione sermo sit, quæ veræ essentia sit Contritio, sed tamen imbecillior quàm ut se solâ sine Sacramento, tantæ rei, quanta est justificatio impii, conficiendæ sufficiat. Ac sic mentem Concilij paululùm, & prout oportet, si placet, immutando, rectè cohæret Tridentini definitio, cum Neoterici, imò & cum Lutheri assertionibus. Atque hæc est demùm tota Neotericæ doctrinæ de Attritione, quantumvis inuolutæ, & sententiarum phaleris exornatæ, clara analysi & expositio. Videndum nunc est breuiter per partes singulas, quàm infelicitè sententiam dixerit, & pro Charitate, contra Timorem gehennæ, quàm malè perorarit.

§. V.

Commentitium est quod dicit Neotericus, Tridentinum sess. 14. c. 4. de aliâ imperfectâ Contritione locutum, quàm quæ ex gehennæ metu &c. exoritur. Item, Contritio veri nominis, quæ tamen ad justificationem sine Sacramento non sufficiat, nouitium commentum est, & in Ecclesiâ inauditum.

Veritas anfractus non habet.

VT tela hæc quæ multis rerum obscurarum anfractibus, ut ipsemet fatetur, contexta est, retexatur, ab ultimo incipiendum est filo; atque inde ordiendum est, ubi auctor desit; ut rerum tam obscurarum, aut potiùs ab ipso studiosè intricatarum anfractus liquidò detegantur. Videamus fanè, an ut ipse isthic declamat, *Fallantur sine dubio. Et rerum obscurarum anfractus non satis penetrent, quotquot aduersùs fundatissimam suam doctrinam, timorem pœnæ nimis imprudenter extollunt.* Crede mihi Vir erudite, veritas, obscura res non est, nec habet anfractus; nuda & aperta est res, facilè se conspiciendam dat: neque vlla tam suspecta est de veritate doctrina, quàm quæ obscura est auctoris artificio, & quæ sententiarum anfractibus inuoluitur.

Hoc igitur ut euitemus, & ne quisquam in laberinthum abeat
eoque

31.

Ianssen
cap. 33.

32.

eoque intricetur incautus, planâ procedendum est viâ: hæc autem ea est, quâ ducit Concilij Sancto-Sancti, & inter orthodoxos indubitati mens. Quæro igitur, quâ demum fiducia aut potius quâ animi lubentia Neotericus dixerit, Tridentinum Sess. 14. c. 4. non de Attritione quæ ex timore gehennæ aut spe præmij oritur loqui, sed de aliâ quâdam quam ipse fingit? Quis id ante ipsum asseruit aut commentus est? Sed quid verbis opus est, ubi res ipsa clamat. Proferatur sanè Tridentinj locus, non detruncatus, ut non sine artificio à Neoterico profertur, sed sanus & integer. Ita habet. *Illam verò Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ; declarat non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritûs Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis; quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quamuis sine Sacramento Pœnitentiæ, per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.* Hæc verba sunt Concilij. Jam verò fidem tuam appello Sapiens Lector, quæ obsecro de sensu verborum tam clarè mentem Concilij explicantium, homini suis anfractibus non irretito, incidere potest dubitatio? nulla hîc de Contritione ex Charitate ortâ, vel per umbram fit mentio. Apertè agit de attritione quæ vel ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu concipitur, & idcirco dicit Contritionem esse imperfectam: quâ ergo fronte aliò mens Concilij detorquetur, aliudque sensisse fingitur, quàm id quod tam apertis verbis explicat? Age porro: quod si Tridentinum dicere voluisset, se de Attritione quæ ex metu gehennæ concipitur agere, quibus tandem verbis mentem suam potuisset euidentius exponere, quam quibus nunc utitur? quæso fodes verba illa meditare, & profer, si potes, clariora. Quod si autem euidentius non potuit exprimi Patrum mens & sententia; quis ad eò sit impudens, ut de eâ dubitare audeat, non dico in alium omnino sensum detorquere? Hoc ante Neotericum hunc ausus est nemo, neque video quid exculpationis asserri possit, nisi fortè quòd alia debuerit esse Tridentini mens, præ eâ quam verbis exponit, ne in errorem dicatur incidisse. Quæ

Tridentinum non loquitur de attritione ex Charitate imperfecta, sed ex timore orta.

Trid. sess. 14. c. 4.

Probatum primo.

quidem profligatæ esset audaciæ, neque ab orthodoxo homine, sed à Luthero quopiam nouo, expectanda vox.

Probat
secundò

Rursus, an non Lutheranæ doctrinæ è diametro opposita sunt hæc Tridentini capita & canones, aut potius fulmina, ut dicebam supra n. 18? Itaque eodem sensu prolata & intelligenda sunt verba Concilij, quò contraria Lutherus effutit. Ridiculæ enim profus sunt oppositæ Lutheri definitiones, si de aliâ contritione agat hæresiarcha, de aliâ verò feratur Concilij sententia. Et hoc quidem nemo, nisi insanè negauerit. At verò de quâ Attritione agit Lutherus? de eâ nempe (uti vidimus supra n. 8. & 7.) *quâ quis ut dicunt (eius verba sunt) recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, damnum, feditatem, multitudinem: deinde amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem.* Manifestum est itaque Lutherum agere de contritione imperfectâ, quæ ex amissione æternæ beatitudinis ac timore gehennæ concipitur, non verò de eâ quæ oritur ex Charitate. Igitur etiam manifestum est, sententiam Tridentini quæ super hæc contritione profertur, sensum Lutheri attingere ut eius doctrinam profliget; alioquin esset toti orbi perridicula. Rursus de hæc Contritione imperfectâ, aut Attritione asserit Lutherus *eam hominem hypocritam facere, imò magis peccatorem, non hoc dicturus profectò de Contritione veri nominis & ex Charitate exortâ.* Contrarium asserit Tridentinum, docetque *non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam esse donum Dei.* Lutherus docet omnes ex timore gehennæ pœnitentes *indignè absolui & communicari.* Condemnat Lutherum Sancta Synodus, & docet falsò id dici: *nam quamuis sine Sacramento, inquit, pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandum disponit.* An non hæc omnia de eâ attritione intelligenda sunt, de quâ sententiam tulit Lutherus? Aut si hoc non agitur, quid demum hic agitur? Non lubet rem adedò manifestam, omnium quotquot sunt hominum rectè sentientium oculis, pluribus prosequi. Hoc tantum addo. Quod si Sessionis decimæ quartæ capite 4. & canone 5. per Contritionem imperfectam seu Attritionem, intelligenda est ea quæ ex Charitate oritur, & non ea quæ ex Timore gehennæ concipitur, fidenter

fidenter asserto Lutheri de Attritione dogmata, hisce canonibus minimè esse hæreseos condemnata. Quod sanè clarum est; nam de aliâ attritione egit Lutherus, quàm sit ea de quâ sententiam protulit Tridentinum. Lutherum autem hisce canonibus confixum non esse, nemo Catholicus, imo ne Lutheranus quidem negauerit. Is ergo qui alium sensum, præter eum quem verba præferunt, Concilio affingit, procul dubio Lutherum anathemati eximit, & fulmen ei intortum facit euanidum, sine neruo, imò deridiculum. Quid enim magis est absolum, quàm alio sensu à Iudice proferri sententiam quâ controuersia decidatur, quæ alio profusus sensu inter partes altercantes disceptatur? sed satis sit de hac re: alterum enim premendum est caput.

34. Quæro ergo secundò, vbi tandem gentium Neotericus inuenit, Charitatem illam imperfectam aut imbecillem, de quâ Tridentinum loqui fingitur? nam inquit c. 34. *quædam est contritio veri nominis & rationis & essentia, que tamen non nisi cum Sacramento ad justificationem sufficit.* Itane verò? à quo demùm tempore, talis Contritio è Charitate profluens, inuenta est. in Ecclesiam? vbi locorum ea tandem reperta est, quæ hæctenus fuit ignorata? An in Sacris litteris? nusquam de eâ sit mentio. An in Conciliis? sanè proferantur. An in Ecclesiæ Traditionibus? inaudita certè fuit ante Baium. An in Sanctis Patribus? nemo hæctenus eam agnouit, neque proferri quisquam potest, eius qui meminerit. Ubinam ergo ea Contritio tam imbecillis primò inuenta est, nisi aut in Baii scribentis calamo, aut cerebro dictantis? Et soli sibi, suæque fidei, ab Ecclesiâ vult concredi tanti momenti rem Neotericus?

*Attritio
ori ex
Charitate
imperfectâ,
in Ecclesia
est inaudi-
ta.*

35. At verò, quâ fieri potuit vt Contritio, cuius notitia Ecclesiæ Sacramentis dirigendis tam est necessaria, lynceos D. Augustini oculos effugerit? an is qui teste Neoterico vidit omnia, hoc non vidit? aut si vidit reticuit? Afferatur enim sanè locus, vbi Augustinus dicat *Quandam esse Contritionem veri nominis & rationis, seu actum Charitatis, que tamen non nisi cum Sacramento ad justificationem sufficiat.* Hanc profectò numquam Augustini libris fuisse expressam, euidenti teneo argumento: quòd Neotericus, qui minima quæque dicta sua, Augustini auctoritatibus conatur fulcire, huic tantæ molis doctrinæ, ne vnicam quidem Augustini auctoritatem supposuerit. Et tamen in peruoluendis Augustini

*Incognita
fuit S. Au-
gustino.*

*Probat
id ex ipso
Neoterico.*

Augustini libris non fuit indiligens. Nam ut Synopsis vitæ, præfixa eius operibus habet, familiaribus quandoque factus est, *Synopsis vitæ auctoris præfixa Ianff.* se decies & amplius uniuersa opera Augustini, attentione acri, annotatione diligenti; libros verò contra Pelagianos facillè trigefies à capite ad calcem peruoluisse. Patres ceteros utiles esse, sed Augustinum necessarium, imò unum pro omni materiâ Theologicâ sufficere aiebat. An verò tu? decies imò & trigefies Augustinum peruoluit Neotericus, & quidem attentione acri, & annotatione diligenti, & tamen imbecillum hanc Charitatem non attendit nec annotauit Neotericus? non itaque quidquam de eâ protulit Augustinus, de quâ tam altum est in hoc authore silentium, Augustinum commentationibus suis præferre semper solito. Neque admodum est credibile, posteritatem id celare voluisse Neotericum, quod in Augustino primus obseruasset. Non ergo id vidit fortasse Augustinus, quod sine Augustino in materiâ Theologicâ vidit Neotericus. Hæc si dixeris, quo modo tunc verum est quod aiebat: *Vnum Augustinum pro omni materiâ Theologicâ sufficere?* hæc profectò Theologica est materia, nec pro eâ aditruendâ sufficit Augustinus, ut qui de eâ nihil dixerit. Aut certè dicendum est materiam hanc non esse Theologicam, utpotè quam non attigerit Augustinus.

36.

*est eadem
nata in
Baio.*

Verùm si rem omnem, prout est, fateri volumus, quòd in antiquo Augustino non inuenit commentatum Neotericus, inuenit in Bajo commentum & in Syluio; atque istud assuit suo Pseudo-Augustino neoterico. Ita habet Bajana propositio 32. *Charitas illa que est plenitudo legis, non semper est conjuncta cum remissione peccatorum.* Item propositio 31. *Charitas perfecta & sincera que est ex corde puro, & Conscientiâ bonâ, & fide non fictâ, tam in Catechumenis quàm in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.* Rursus propositio 70. *Homo existens in peccato mortali, siue in reatu eterne damnationis, potest habere veram Charitatem; & Charitas etiam perfecta, potest consistere cum reatu eterne damnationis.* Propositio 71. *Per contritionem etiam cum Charitate perfectâ, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrij, sine actuali susceptione Sacramenti.* Ecce cum fundum vnde charitatem suam eruit Neotericus: ecce cum, rerum obscurarum anfractus, quos non satis penetrari dolebat, tandem penetratos & effoscos. Bajanis assertionibus

*Syluius q.
5 supp.
D.T.2.1.*

*Baui prop.
31.70.71.
apud Ripald.
to.3.
de ente
supern. in
proomio.*

bus propugnandis, tota hæc adiuuenta & admota est machina. Atqui hæc propositiones Bajanæ, à tribus Summis Pontificibus profligatæ sunt & condemnatæ, nimirum à Pio V. anno 1567. Gregorio XIII. anno 1579. & Urbano VIII. anno 1644. Enumeratis enim Bani propositionibus, inter quas hæc tres leguntur, ita eorum fert Censura: propositiones, *bas respectiue esse hereticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes. Ac quæcumque super iis verbo scriptoque emissa, presentium auctoritate damnamus, circumseribimus & abolemus. Deque eisdem & similibus posthac, quoquo pacto loquendi scribendi & disputandi facultatem, quibuscumque interdiciamus. Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficijs, & officijs perpetuè priuamus; ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus. Vinculo quoque anathematis eo ipso innodamus, à quo nullus Romano Pontifice inferior valeat ipsos, excepto mortis articulo, enodare.* Hujus Bullæ ignorantiam nemo utcumque doctus potest prætexere, nisi crassam admodum & affectatam, cum legitime sit promulgata. Interim qui damnatis tam præfractè insistent propositionibus, rem obsecro penitiùs considerent: conueniant non aliena iudicia sed suam; propriæ, inquam, dictamen Conscientiæ: istudque secum statuunt, quid grauissimo anathemate sibi innodatis faciendum sit. Ego fanè miror non plura vacare beneficia.

37. Ex dictis concludo ego, cum qui docuerit, quòd Attritio quæ secundum Tridentini mentem, tantum cum Sacramento sufficit ad delenda peccata, esse *veram & proprii nominis* charitatem, debere fateri dari aliquam *veram charitatem*, quæ extra Sacramentum non debeat peccatum; atque aded posse haberi *veram charitatem* (siue perfecta sit siue imperfecta, nil moror, modò vera sit & proprii nominis) *quæ consistat cum peccato mortali seu reatu eterne damnationis.* Atqui qui hoc docet, cum Bajo Proposit. 71. in Censuras Pontificum incidit, & excommunicationis vinculo innodatur; igitur qui docet Attritionem quæ tantum cum Sacramento ad delenda peccata sufficit, esse veram & proprii nominis charitatem, excommunicationis vinculo innodatur, censurisque Pontificiis est obnoxius.

Excommunicationi videtur innodatus qui contrariù docet.

38. Quidquid sit, hoc certè fixum & ratum esse assero, nullam esse Charitatem quæ tam debilis sit, ut sine Sacramenti adminiculo

Licet daretur aliqua charitas

Fff

pecca-

*imperfecta
samen de
ea non di-
cit Trident.
qua de At-
tritione do-
cet.*

peccatorem cum Deo reconciliare non possit; contrarium autem merum esse figmentum; & in Ecclesiâ ante Bajum prorsus inauditum. Deinde, etiamsi talis Charitas aut Contritio imperfecta daretur, numquam de eâ locutum esse Tridentinum. Loquitur enim de Contritione, *quæ imperfecta est, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur.* Quid potest dici evidentiùs? constat ergo quæcumque de Contritione imperfectâ à sanctâ Synodo dicta sunt & sancita, de Attritione quæ ex Timore gehennæ, & spe præmii interrurbatâ enascitur, esse pronuntiata. Ac proinde omnia quæ de Attritione credenda sunt, non ex vnius hominis priuati iudicio, sed ex totius Sacrosanctæ Synodi definitionibus, deinceps determinanda. Videamus porrò ea quæ sint, & quàm è diametro Neoterici anfractibus opposita.

S. VI.

Potest dari Attritio ex timore pœnarum concepta, quæ sit supernaturalis: & talis est quæ ad justificationem requiritur.

*Prima ob-
jectio Neo-
terici.*

ARguebat imprimis Neotericus, vti paulò antè num. 27. vidimus, attritionem ad justificationem minimè posse conducere, ex hoc capite, quod actus is esset planè naturalis, quod nempè è gratiâ Christi non exortus, naturæ limites etiam non excederet: nullam autem actionem merè naturalem ad justificationem hominis quidquam conferre, Catholicis omnibus in confesso est. At verò è gratiâ Christi Attritionem non procedere, non alio probat quàm trito illo sibi que familiari, sed falso dogmate; nullam actionem è gratiâ Christi existere, nisi quæ beneuolæ Charitatis sit Dei super omnia dilecti. Ita ille.

*Probat
quod Attritio
supernaturalis
describitur ex
Tridentino.*

Ego autem ex Tridentino, contraria omnia evidenter nunc conficio. Statuo enim cum Neoterico, certum & indubitatum esse nullam actionem esse bonam, id est cælestis gloriæ meritoriam, aut quæ justificationem vllò pacto mereatur, quæ non ex Christi gratiâ profluat. Et quidem vltimum quod dixi definit Tridentinum sess. 6. cap. 5. Hæc Synodi sunt verba. *Declarat pretereà ipsius*

39.

40.

*Trid. sess.
6. c. 5.*

justi-

justificationis exordium in adultis, à Dei per Christum Jesum præueniente gratiâ sumendum esse. Quid clarius? Atqui statim his dictis subjicit Concilium, inter exordia justificationis numerari Attritionem ex timore gehennæ conceptam. Ita enim habet. Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati Diuinâ gratiâ fidem ex auditu concipientes liberè mouentur in Deum Et dum peccatores se esse intelligentes, à Diuina justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se conuertendo in spem eriguntur, fidentes Deum sibi, propter Christum, propitium fore, illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt. Ex quibus, sic rem meam conficio. Nulla hominis actio potest justificationi exordium dare, aut (quod aliis verbis idem significat) ad justificationem disponere, nisi quæ est ex verâ & præueniente gratiâ Christi. Atqui Tridentinum manifestè docet; Timorem justitiæ Diuinæ ad considerandam Dei misericordiam, Christi que tamquam omnis justitiæ fontis dilectionem disponere, quod sanè est esse justificationis exordium: igitur ex mente Concilii, Timor ille ex verâ & præueniente gratiâ Christi exoritur. Rursus verò, quia apud omnes & apud ipsum Neotericum in confesso est, actionem quæ ex verâ gratiâ Christi profluit, supernaturalem esse, constat jam profecto timorem illum, Attritionemque ex eâ nascentem, supernaturalem esse, viresque naturæ prorsus excedere. Vnde istud etiam fit manifestum, commentitium esse Neoterici effatum, nihil supernaturale esse, nisi quod fit ex Charitate beneuolentiæ Dei super omnia dilecti. Datur hic enim timor, supernaturalis qui fit, & tamen adeò ex Amore non profluat, vt ipse potiùs amoris seu Christi diligendi sit initium; nam hoc utiliter concussit, ait Tridentinum, tum tandem, Christum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt.

41. Rursus Synodus Tridentina sess. 14. c. 4. Ita statuit. *Illam verò Contritionem imperfectam que attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat declarat verum donum Dei esse, & Spiritûs Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat; jam verò sic assumo. Attritio illa donum Dei est, & impulsus Spiritûs Sancti peccatorem mouentis: non est igitur motus ille aut actio à natura;*

turâ; supernaturalis ergo est. Deinde, pœnitentem adjuuat, vt viam sibi ad iustitiam paret; atqui quidquid iustitiæ aut iustificationis est exordium aut adiuumentum, supra naturam est; ergo & hæc Attritio supra naturam est. Tertiò, Concilium planè supponit Attritionem illam excludere posse voluntatem peccandi, & quidem omnem. Atqui vt rectè Janssenius fatetur, *Tale propositum omnes vires humanas superat* (eius verba sunt) *nec nisi à Spiritu Sancto per veram & propriam Christi gratiam operante inspirari, aut haberi vlllo pacto potest*, ergo supponit Concilium Attritionem dari posse, quæ supra omnem naturam sit: Non loquitur autem, vti hic §. 5. ostendimus de Attritione quæ ex Charitate imperfectâ oritur, *eiusque factus sit*, vt perperam vult Neotericus, sed de Attritione seu Contritione quæ ideò imperfecta sit, *quoniam ex gehennæ metu concipitur*; igitur hanc planè statuit esse supernaturalem, donum Dei, & impulsus Spiritûs Sancti.

Ianfl. s.
de grat.
Christ. c.
34.

Et ne quis de Tridentini mente superfit dubitandi locus, illicò jam dictis subnectit: *Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ absque bono motu suscipientium, gratiam conferre; quod numquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit*. Et tamen sat multi Theologi, præcipuæ etiam famæ, ante Concilium Tridentinum docuerant, Sacramentum Pœnitentiæ conferre effectum attrito; quos vide apud Suarem, & inter hos D. Thomam inuenies & Scotum. Miror fanè calumniam illam olim à Tridentino conuulsam & proscriptam, nunc rursus, non sine Sacrosanctæ Synodi despectu, renouari.

42.
Trid. sup.

Probat
secundò ex
D. Augu-
stino.

Tantæ tam Sacri Concilii auctoritati, eiusque manifestæ sententiæ nihil addendum existimabam. Tamen vt mensuram omnem expleam, libet etiam ex Augustino ostendere, supernaturalem esse posse actionem eam, quæ ex Timore gehennæ & quidem seruili depromitur. Ita habet vti n. 12. antè exposui. *Ille timor Domini, nondum castus, presentiam Domini & pœnas timet; timore facit quidquid boni facit*. Et ne detur vllus cauillandi locus, mox addit, *non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam*. Sole clarius est non de filiali, sed de seruili timore hîc loqui Augustinum. Atqui de hoc Timore dicit, quod ex eo peccator faciat, *quidquid boni facit*: ergo fatetur ex eo timore aliquid fieri posse boni, id est ad justificationem conducens. Atqui

Suar. in 3.
p. to. 4. dif.
20. sect.
1. n. 9.

43.
D. Aug. in
Pf. 127.

qui id semper contendit Neotericus, nihil profus boni posse fieri viribus naturæ, sed totum ex Christi gratiâ debere defluere, quod boni nomen sortiatur & rem; huius autem gratiæ defectu, Philosophorum virtutes vitia esse: igitur cum ex timore, boni aliquid eliquari posse fateatur Augustinus, etiam supernaturalem esse posse, & timorem ipsum & attritionem ex eâ emanantem, fateatur omnino necesse est.

D Aug. l.
de gratia
& libero
arbitrio
c. 18.

44. Sed quid argumentis mentem Augustini inuestigamus? en Auctorem ipsum sententiam suam liquidè explanantem. *Cave-
re, inquit, debemus, ne nos arbitremur non accepisse Spiritum timo-
ris Domini: quod sine dubio magnum est donum Dei. Igitur timor
ille non à naturâ est. Et quidem ut timorem, illum quem dono
Dei peculiari accipimus, à mero naturali distinguat, Augustinus,
statim subjungit, Non quo timore Petrus Christum negavit (sci-
licet naturali, quo timentur homines & ab iis inferenda mala)
sed illius timoris Spiritum accepimus, de quo ipse Dominus Christus,
Eum timete qui habet potestatem, animam & corpus perdere in ge-
hennam. Hic certè timor seruilis est: & de hoc timore locum
hunc interpretatur Augustinus. Et tamen eum ponit inter dona
Spiritûs Sancti; quæ sanè dona, ad communis prouidentie ordi-
nem, aut ad naturæ seriem nemo pro sano referet.*

45. Atque hinc quidem patère jam arbitror, inuersam fuisse à Neo-
terico argumentandi & rectè colligendi rationem. Negat enim
Attritionem ex Timore gehennæ conceptam, rectè justificationi
consequendæ adhiberi, ex hoc capite quod actus sit naturam non
exsuperans, adeoque minimè supernaturalis. Et contra, idcir-
co supernaturalem esse dicere debuerat, quia ad justificationem
vtiliter & bene, ex sententia Tridentini, admouetur. Nisi fortè
quis credat, æquius esse, sensum Uniuersalis Concilij, per vim
ad mentem hominis priuati detorqueri, quàm vnus viri senten-
tiam totius Ecclesiæ iudicio dirigi & conformari.

Inuerso
modo de
Attritione
philosophan-
tur Neote-
ricus.

46. Cessent igitur posthac cauillationes illæ, quibus ut orthodoxæ
sententiæ creent inuidiam, aduersarij populo & sibi persuadere
conantur, naturalem actionem esse quæ ad justificationem pro-
merendam à nobis admouetur; quod sine dubitatione esset erro-
neum. Nam quamuis attritio aliqua dari possit, quæ ordinis na-
turalis sit; tamen ut jam offensum est, datur etiam supernatura-
lis.

Conclusio.
Datur At-
tritio su-
pernatu-
ra-
lis.

lis, quam Tractatu sequenti describemus: & hanc solam dicimus ad justificationem conducere.

§. VII.

Attritio supernaturalis orta ex timore pœnæ &c. excludit Voluntatem peccandi de cœtero. Falsò dicitur quòd sit coacta: libera est prorsus & Voluntaria.

*Secunda
obiectio
Neoterici.*

Alterum quod in Attritionem telum intorquebat Neotericus supra n. 28. ex feriâ peccati commissi retractatione petebatur. Certum enim est & indubitatum, pœnitentem criminis, ita debere esse mente constitutum, vt voluntatem omnem committendi deinceps sceleris excludat cuius commissi jam pœnitet, prout Tractatu 12. n. 23. explicuimus. Atqui, inquit Neotericus, omnis attritio ex timore pœnæ ducens originem, inuoluntaria prorsus est & coacta; & sic peccato abstinet pœnitens, vt voluntatem illud rursus committendi, reipsâ retineat si tormenta æterna non detererent: igitur pœnitentiæ rectè exigendæ, dolor ex timore conceptus prorsus est inuulilis.

47.

Datur timor aliquis malus, & qui voluntatem peccandi reuincat.

Ingentem in aduersariorum scholis atque animis plausum concitauit hæc objectatio, præsertim plurimis D. Augustini suffulta locis, quibus eiusmodi pœnitentes grauissimè prosequitur Sanctus Doctor, & verò etiam jure meritissimo perstringit. Attamen & laruam argumentationi fucatae facilè est admodum detrudere, & rem omnem quam tenebris conantur obducere, Sole clariùs explicare. Respondeo itaque verissimum id esse, fieri omnino posse, vt qui ob metum gehennæ sceleribus abstinet, voluntatem peccandi retineat nihilominus, eademque sit paratus reipsâ committere, si aut inferni ignes non essent, aut illo supplicio peccata non plecterentur. Atque in hisce fateor non esse prorsus voluntariam à peccatis abstinentiam, sed magnâ ex parte inuoluntariam, & coactam pereundi discrimine. Sic rectè dixeris, mercatorem, qui tempestatis euadendæ studio merces in altum proiicit; non tam voluntate id agere, quam mortis imminenti coactum periculo; neque si bona abiicit, animum idcirco deponere ea retinendi, si tempestas non vrgeret.

48.

Rurfus

Rurfus nec latro aut lupus, vt rectè Augustinus vrget, hic ab ouili, à domo cui expilandæ inhiabat, arceatur alter, accurrentium suaque propugnantium vi & impetu, idcirco prædandi desiderium deponit, quamuis pœnarum infligendarum metu, ingressum dissimulet & à vi inferendâ absteineat: abstinet enim, sed coactus. Rectè, inquam, dicuntur hæc omnia; certumque est, suppliciorum metu deterritos, à peccatis abstinere quamplurimos, qui tamen inuiti abstinent; obfirmatamque voluntatem peccandi præ se ferunt, si tanta supplicia aut non irrogarentur reis aut ea darentur euadere. Atque hi sunt, quos in locis omnibus allatis à Neoterico egregiè exagitat Augustinus, tamquam fucatè pœnitentes. Etenim re verâ non peccatum exhorrescunt eiusmodi homines, cuius perpetrandi flagrant desiderio, sed solam pœnam timent; neque tam desiderant benè agere, quàm sibi cauere ne sit malè. Sic autem pœnitentes, minimè absolui, nec per Confessionem reconciliationis gratiam impetrare, indubitata res est, & in confesso. Neque quidquam præterea ex Augustino exprimet tota Neoterici argumentatio.

49. Verùm quâ tandem ratione euincet, nullam aliam, præter hanc quæ falsa est & eumentita, Attritionem dari posse aut quæ metu pœnarum exorta, verè & ex animo commissum crimen detestetur? hoc certè nusquam docet Augustinus; neque quæ afferuntur loca hoc vsquam insinuant. Et tamen istud erat euincendum; in hoc versabatur cardo controuersæ.

50. At inquires, omni hoc timori ingénitum est, vt voluntas agendi in timente maneat, si pœna quæ metûs causa est, per actionem incurrenda tolleretur. Hinc dicit Neotericus, *verissimum esse quod dixit, in omnibus illis qui solo timore pœne peccatum cauere volunt, manere voluntatis repugnantiam quâ nolent facere si pœna tolleretur; & ex illâ ipsâ conjunctâ voluntate, omnes coram Deo peccati esse reos* ita ille. Nihil certè amplius dixit Lutherus vti vidimus supra n. 6. & 7. ob hoc tamen dogma à Tridentino hæresis condemnatus. An non ergo & cum Lutero, Neotericus hic eodem fulmine perstringitur? verùm hoc nunc non ago. Hoc tamen peto; cum eam esse *timoris naturam*, dicat apertissimis D. Augustini testimoniis comprobari, vbinam Sanctus Doctor asserat, omni omnino timori id esse congenitum, quod asserit Neotericus? Aliquem talem dari fateor, & plurimos ex eo pœnitendi

Non omnis timor talis est.

D. Augustinus nusquam dicit naturâ timoris esse, retinere voluntatem conditionam faciendi id quod ex metu non facit.

nitendi materiam petere, quos *procul dubio inuitos* pœnitentes vocat Augustinus, & rectè: malunt enim peccare, & tantum coacti nolunt, *in ipsâ voluntate intus rei sunt*: Fateor, inquam isthæc omnia. Sed D. Augustinum asserere, omnis timentis eam esse naturam, vt reipsâ velit agere quod metus prohibet, si metuendi causa tolleretur; hoc quidem prorsus nego aut asserum ab Augustino, aut ratione bonâ asseri potuisse.

Contrariâ
experienciâ
multiplicî
demonstratur
in rebus
naturalibus

51. Quid enim? an mihi quispiam persuaserit, ea omnia velle me, à quibus metu alicuius incommodi, aut mali naturalis nunc abstineo, datâ conditione quòd malum aut incommodum à re agendâ tolleretur? si placet mentem aduertite & videte, quàm hoc omni timori connaturale non sit aut ingentum. E turri non defilio, mortis ex tam immani saltu certissimè incurrendæ metu perterritus. An idcirco reipsâ voluntatem conditionatam habeo defiliendi, si mors lapsui connexa non esset? Domum peste infectam non subintro morbi contrahendi metu: an ideo voluntatem habeo subeundi domum illam, si pestis infamiâ non laboraret? Vestes à pice amoueo, eas ne inficiam: an quia id metuo, voluntatem habeo conditionatam, quâ statuo eas pici immergere, si liquidior esset neque tam sordida & tam viscosa materia? Ab igne manus abstineo vstulationis timore: an quia illo metu perterritus, flammæ manus non committo, illico eâ mente sum, vt si ambustionis abesset periculum, flammis eas sim immissurus, complexurusque ignem lepidè, aut suauiter desuauiaturus elementum tam amœnum? Quis isthæc pro sano dicta dixerit? Euidens itaque est, dari timorem aliquem, quò præstricta mens ab aliquâ actione desistit, nec tamen itâ sit constituta, in actionem eam proruptura vt sit, si timoris causa detergatur. Non igitur ex ipsâ timoris naturâ id colligi dicat Neotericus, quod cuidam timori inest, & non omni: neque à particulari timentis genio ad timoris naturam vniuersim condemnandam progrediendum est. Non satis apta persuasioni est ista collectio; neque à particulari specie, ad genus vniuersum, legitima est argumentatio.

Neotericus
argumentatur
à particulari
timore, ad
vniuersalem
timoris
naturam.

alterum
infinitis
peccatoribus, qui

Ac sic dico, quamuis sit qui timore pœnæ peccatis sic abstinet, vt ea perpetrare desideret voluntate conditionatâ, si pœnæ daretur indemnitas; tamen id non tam ex ipsâ timoris naturâ prouenire, quàm ex timentis vitio. Certum est enim infinitos esse homines, qui gehennæ metu percussi peccata detestantur, absolutâ

52.

lutâ omnino voluntate id agere; neque ipsis conditionem ullam (v. g. si infernus non esset, si peccata non punirentur) ne in mentem quidem venire. Quo pacto autem conditionatam voluntatem peccandi efformabunt, si illis conditio nulla aut à mente obicitur, aut ab alio proponitur? hoc certè est impossibile. Atqui qui sic crimina detestantur, sunt numero infiniti. Oderunt, inquam, absolutè scelus, quod vident esse eiusmodi vt æternis ignibus meritò castigetur; prout sequenti Tractatu, cum de modo Attritionem ex timore pœnæ efformandi agetur, explicabimus: de conditionatâ autem peccandi voluntate, ne quidem ipsis incidit cogitatio. Absit igitur vt reipsâ eiusmodi voluntas sit efformata, & timori pœnæ semper vt sit conjuncta, quod tamen volebat Neotericus.

*de conditio-
ne, si infer-
nus non
esset, ne
quidem co-
gitant. At-
teruntur
igitur ab-
solutè.*

*Probatur
ex Tridentino.*

53. Verùm quid multis opus est? Euidentiſſima ea est Concilij Tridentini mens, detestationem eiusmodi absolutam scelerum, concipi & dari posse. Ita certè loquitur: *Illam contritionem imperfectam, que Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ aut pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat..... verum donum Dei esse & Spiritûs Sancti impulsus.* Quid potest dici manifestius? certè cum Attritionem ex timore conceptam, verum Dei donum esse doceat, si voluntatem peccandi excludat, indubitatim statuit attritionem illam, voluntatem peccandi excludere posse; alioquin elanguida prorsus esset, imò & deridicula definitio rei, quæ naturâ suâ sit impossibilis. Quomodo autem timor ille voluntatem peccandi potest excludere, si semper, & quidem ex timoris naturâ, peccandi voluntas conditionata attritioni sit implexa? Rursus, quo pacto Spiritûs Sancti impulsus est, id quod sine peccato non exercetur? An eò tandem miseriarum fortè cum Caluino deuenimus, vt ad peccandum à Spiritu Sancto impellamur? & talis impulsus dicitur donum Dei: Quis hæc audiat & non exhorrescat? & tamen ex aduersariorum sententiâ, vtrumque, vti patet, sequitur liquidissimè.

*Trid. sess.
14. c. 4.*

54. Denique coactam & inuoluntariam esse scelerum abstinentiam quæ ex gehennæ metu ducit exordium, non est quòd multis oppugnem. Satis enim constat, timorem dari, qui ad eò non tollat voluntarium, vt eum potius augeat. Item à veritate prorsus alienum est, inuitum me facere quidquid ex metu ago.

*Falsum est
quod At-
tritio sit
a suo con-
clius.*

G g g

Et

Probat
ratione.

Et vt id in actionibus positiuè, vt dicunt, faciendis verum esset, non tamen in omni abstinentiâ actionum id locum habet, à quibus exercendis metu mali abstineo. Nam vt exemplis n. 51. allatis vtar; à saltu è turri in subjectam planitiem faciendo, quamuis metu mortis abstineo, non tamen inuitus aut voluntate reluctante. Nec si pestis metu, domum infectam deuito, deuito inuitus. Nec pice si abstineo aut flammis, idcirco vllam sentio animi repugnantiam, aut lubentiam. Non igitur timori omni id est congenitum, vt vim inferat voluntati, eamque vt ab actione, reluctantem & inuitam remoueat. Sanè voluntate prorsus liberâ, Timorem gehennæ partes suas agere Tractatu sequenti demonstrabimus. Sufficit modò ostendisse me, non omnem pœnitentiam & abstinentiam à peccato quæ ex timore concipitur, coactam esse, & ab inuito animo concipi. Neque etiam tot verbis opus erat, vbi ea est clarissima Lutherum condemnantis Concilij Tridentini definitio. Ita habet. *Sed & falsò docent* (nempe hæretici) *contritionem esse extortam & coactam; non liberam & voluntariam.* Quid clarius? & rursus. *Si quis dixerit eam Contritionem* (scilicet imperfectam) *esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium; anathema sit.* Quid dici potest vehementius? Canonem integrum superius retuli n. 17. neque tam sacrosancto oraculo fas sit mihi quidquam superaddere.

Definitum
id est à
Tridentino.

Sup. c. 4.
in fine &
can. 5.

§. VIII.

Attritio supernaturalis ex timore pœnæ &c. concepta, sufficit ad obseruandam totam legem: eamque qui ex tali timore obseruat, obseruare ex amore iustitiæ demonstratur. Ostenditur quòd malè ab aduersariis explicetur Amor Iustitiæ.

Tertio ob-
iectio Neo-
scricæ.

VLtimum quod Attritioni, quâ minùs apta sit peccati medicina, obuoluebatur vitium & conuitium, est, quod nullius fiat peccati remissio, nisi detestanti omnia, & quidem cum firmo animi decreto obseruandi totam Dei legem: & tum à commisso scelere, tum ab omnibus omnino deinceps abstinendi. Talis autem voluntas ex timore non potest elici, cum istud Charitati

55.

Iamfl. ibid.
c. 31.

rati soli sit proprium, inquit Neotericus. Hæc eius verba. c. 31. *Impossibile est eum qui peccandi voluntate detinetur, solo pœnæ timore mutare voluntatem, sed hoc proprium est charitati, quâ animus à peccati, tanquam iniustitiæ dilectione, ad justitiæ dilectionem transferatur.* De voluntate autem obseruandi totam legem, ita

ibid. c. 33.

statuit c. 33. *Hoc enim est vnum ex difficillimis quod Charitas præstare potest; sed sine Dei seu justitiæ dilectione possideri impossibile est.* Sententiam hanc cum pronuntiasset Neotericus, nec tamen probasset, quasi de re admodum præclarâ sibi applauderet, statim subiicit *Mirabile & nouum esse paradoxum*, quod tamen ex D. Augustino se dicit eruere. Nouum esse & paradoxum, fateor. Sed quia nouum est dogma, suspectum debebat esse auctori, veteris Ecclesiæ amanti; apud quam non de optimâ notâ commendabiles sunt nouatores & paradoxo. At dogma istud, etiam ipsimet auctori nouum eruit ex vetere Augustino. Itane vero? & rem Ecclesiasticæ institutioni & doctrinæ adeo necessariam, in Augustino non vidit verus Ecclesia, vidit autem hesternus homo? Hoc certè mihi accidit præ nouo paradoxo admodum *mirabile*: fallor, nisi & hoc quoque inter hodierna paradoxa libeat annumerare. Loca autem D. Augustini, ex quibus hæc nouitas paradoxa creditur erui, ea sunt imprimis quibus docet S. Doctor, non caueri peccata si id fiat *timore pœnæ & non amore justitiæ*; item *Amicus erit justitiæ si eius amore non peccet*, rursus, *Non bonus est quispiam timore pœnæ, sed amore justitiæ*. Ad hanc sententiam; collant omnia quæ ex Augustino afferuntur: quæ antequam expoñam & ostendam perperam omnino à Neoterico intelligi.

Sententiam
suam vocat
Mirabili
paradoxi
nouitatem.
Sed nouitas
semper in
Ecclesia est
suspecta.

56.

Libet quærere; quod si verum sit, per pœnæ timorem, nec voluntatem peccandi à peccatore mutari posse, nec legem obseruari, nec quidquam boni agi; quo sensu aut quam verè dixerit D. Augustinus, *Timeamus, mutemur, & non timebimus*. Certè de filiali timore intelligi hæc non possunt. Timor enim ille numquam perit, nec potest perire, quinimò per charitatem perficitur. Atqui mutatione vitæ factâ, dicit Augustinus, *Et non timebimus*; igitur de timore seruili seu ex metu concepto hic agit. Atqui eo timore adhortatur nos *ut mutemur*: statuit ergo timore illo induci posse *mutationem* peccatoris; aut certè futilis & vana est Augustini adhortatio. Rursus, quo pacto sibi con-

D. Augustinus docet per timorem peccatorem conuerti posse.

D. Aug. in
ps. 49.

Et legem
totam ob-
seruari.

idem pro-
batur ex
D. Chry-
sostomo.

Probat
ex Scrip-
tura.

stat Augustinus, dum disertè ita loquitur: *Per timorem pœnæ bona vita retinetur: per bonam vitam conscientia comparatur, ut per bonam conscientiam nulla pœna timeatur. Quapropter discat timere qui non vult timere.... discat ad tempus esse sollicitus, qui semper vult esse securus.* An hîc non agitur de legis vniuersæ obseruatione? D. Chrysostomum afferre vix audeo, ne aduersaria pars, Pelagianismi notam sanctissimo & grauissimo Patri, per summam impudentiam, rursus inurat. Dicam tamen id quod habet hom. 15. ad Populum; quam extra omnem controuersiam est, esse Chrysostomi. Hæc eius verba. *Nihil enim tantum peccata quidem consumit, virtutem verò crescere facit & germinare, quantum continui timoris natura.* Propterea qui non viuunt in timore, rectè illum facere non est facile; sicut vicissim cum timore viuentem impossibile est peccare. Quid ad hæc dicent aduersarij? Sanè nimis antiquum & veterem esse Chrysostomum, quàm vt mirabile, & nouum paradoxum, nuper in nouo Augustino inuentum, satis commodè & aptè intelligat.

Ita sit. Sed quid ad Sacræ paginæ testimonia respondebitur? Infinita sanè sunt loca quæ timorem hunc commendant; imò quæ ad rectè viuendum statuunt esse necessarium. Paucula quædam retuli superiùs. num. 8. Istud autem dissimulandum non est quod Job de se testatur *Verebar opera mea, sciens quod non parceres delinquenti.* Igitur supplicij metu in officio continebatur. Festiuum verò est quod illico subiungit. Etenim quasi si hodiernis nouatoribus os vellet obstruere, asserentibus nimirum peccati reos esse, qui ex timore pœnæ peccatis abstinent, aut vitam rectè instituunt, statim subiicit: *Si autem & sic impius sum* (scilicet verendo opera mea, eò quòd sciam Deum non parcere delinquenti) *quare frustra laboraui?* & tamen non frustra laborasse censendus est, qui istud à Deo pro rebus benè gestis, vitæque rectè institutæ, encomium retulerit, *Numquid consideraſti seruum meum Job, quòd non sit ei similis in terrâ? homo simplex & rectus ac timens Deum, & recedens à malo.* Recessit à malo Job, non igitur frustra laborauit; multò minùs aut impius fuit, aut peccati factus est reus, dum verebatur malè agere, ex hoc capite quod Deus non parceret delinquenti. Nulla hîc profecto charitatis est mentio; sed quòd exactè & ex Dei mente Job perfectè vixerit, solius Timoris est commendatio. Verum

D. Aug.
ser. 214 de
tem.

D. Chryf.
com 15.
ad pop.

57.

Iob. 9.
v. 28.

ibid. v. 19.

Iob. 1. v. 8.

rùm quid his inhæreo, qui Sancti Concilii euidentissimam hac de re sententiam habeo, quam superius n. 53. attuli? Certè non satis sobriè, uti tum dicebamus, declararet, *Attritionem, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, donum esse Dei & Spiritus Sancti impulsam, si per eam peccatum, & quidem omne (quod ad spem veniæ est necessarium) excludi, censeret esse, ut vult Neotericus, impossibile, solusque id charitatis opus esse, & quidem unum ex difficillimis.*

Et Tridentino.

58. Compladata, uti credo, forent omnia, si modò D. Augustini auctoritatibus, ex quibus nouum dogma sese eruisse gloriatur Neotericus, fuerit satisfactum. Et hoc quidem erit jam perfacile. Etenim quid dicit Augustinus? *Amore iustitiæ extingui peccatum, & non timore pœnæ. Amicum esse iustitiæ, qui eius amore non peccat: non esse bonum quempiam timore pœnæ, sed amore iustitiæ: & multa his similia.* Fateor hæc esse verissima: at quid exinde conficit Neotericus? Sanè pœnitentiam peccatoris non esse legitimam, nisi ex Charitate, tamquam radice enascatur. Hoc ei semper in ore est, ita velle Augustinum. Ego tamen id in nullo, quem ex Augustino affert, loco inuenio. Dic enim, amabo, vbinam asserit Augustinus, Amorem iustitiæ, esse Charitatem illam celebrem quâ Deus diligitur super omnia amore beneuolo, quamque tertiam nuncupamus virtutem Theologicam seu Diuinam? hoc autem si non asserat Augustinus, ut quid eius auctoritas obuoluitur, quæ ad controuersiam nostram nil quidquam facit? in eo enim stat omnis nostra disceptatio, an ad detestanda peccata, amor Dei super omnia dilecti, seu Charitas Theologica ita sit necessaria, ut sine eâ non detur vera pœnitentia. Negat id Neotericus, eò quòd Augustinus statuatur peccata euitanda *Amore iustitiæ.* Vult id Augustinus, fateor, & benè vult; sed à Neoterico non benè intelligitur. Quis enim dicit Amorem iustitiæ, esse Charitatem Theologicam, seu amorem Dei super omnia dilecti beneuolum? hoc sanè gratis fingitur. Constat enim *Amorem*, non pro formali amoris actu, sed pro mero desiderio Latine admodum, non à Cicerone tantum profanisque scriptoribus, sed & à SS. Patribus, atque adeò D. Augustino aptè proferri: sic & amor pugnandi, amor habendi, amor edendi, amor auri, rectissime dicitur: & tamen an quisquam dicet, hæc amari amore formali, seu *veri nominis & essentia*, qui ex mente D. Thomæ, & Theologorum, imò & Philosophorum omnium, non

Amor iustitiæ qui ab Augustino requiritur, est desiderium seu voluntas iustitiæ.

Probatum ex vulgato modo loquendi.

nisi ad id quod ratione sit præditum, sese extendit, in iisque terminatur? Desideratur sanè aurum, non amatur; & tamen eius desiderium, quamvis æquiucè, non ineptè tamen, amor dicitur; sed metaphoricus & translatus.

Error Neoterici.

Atque eccum jam manifestum, in D. Augustino intelligendo Neoterici errorem, quem hallucinationem ipse in nostris Theologis nominaret. Omnia cum ad antonomasticè dictam Charitatem ei propositum esset trahere, ubicumque Amoris nomen vidit expressum, de Amore Dei super omnia dilecti, voluit esse sermonem. Verùm, ita nos diuinus Amor conjungat & Deus amet; quid quæso *Amor justitiæ* significat aut significare potest, si verba spectes, quàm solum *Justitiæ* exercendæ desiderium aut voluntatem? Quis, inquam, cum hæc verba proferri audit, *Amor justitiæ*, de Amore qui tertia virtus Theologica sit, fieri sermonem intelliget? Quod si tamen eum hic exprimi præfractè vis, dicamus sanè, *Amor*, id est actus amoris Dei super omnia dilecti. Sed quid tum agam cum genituo *Justitiæ*? aut quem sensum habebō, si genitium *Justitiæ*, nominatio Amoris Dei super omnia dilecti conjunxero? Nullum omnino. At si per Amorem *Justitiæ*, nudum desiderium intellexero, clara est constructio, clarissima est D. Augustini sententia.

59.

Non potest nominari unus Amor, cum genituo justitiæ construi, si Amor hic sit amor Dei super omnia dilecti.

Error Neoterici in hoc est positus, quod putet desiderium justitiæ non posse ex aliâ virtute quam Charitatis diuina proficere.

Quod si dicas Amorem *Justitiæ*, seu desiderium *Justitiæ*, ipsissimum esse actum Charitatis quò Deus super omnia diligitur; aut si non sit formalis actus Charitatis, tamen ex eo necessarium esse ut profluat; respondebo vtrumque non ex vero dici, & assumi tamquam certum, id quod est in controuersâ; nullâ verò id aut ratione aut auctoritate euinci. Jam enim demonstratum est paragraphis præcedentibus Desiderium *justitiæ*, Amorem voca, sine Charitate Dei super omnia dilecti posse obtineri: & quamuis ex Amore Dei super omnia dilecti profluat *Justitiæ* amor, seu desiderium tribuendi cuique quod suum est, præsertim Deo; quòd aliud nihil significat quàm voluntatem, legem totam obseruandi: tamen eadem similisue voluntas, etiam ex consideratione fæditatis peccati, uti loquitur Tridentinum, & supplicii justè inferendi grauitate potest profluere. Et verò etiam profluit, dum ex pœnarum infligendarum acerbitate & diuturnitate percussus peccator, grauitatem criminum, justamque Dei displicentiam intelligens, ea seridè totisque animi viribus auersatur. Mox hæc fusius expone-

60.

exponemus. Istud mihi jam sufficit ostendisse, neutiquam ex verbis Augustini, dum de Amore Justitiæ loquitur, posse colligi vel per umbram, eum de Amore Dei super omnia dilecti, aut de desiderio ex eiusmodi amore profluente sermonem facere, sed de mero Desiderio seu amore complendæ justitiæ agere, vnde cumque demum is profluat, seu ex amore Dei bencuolo, seu ex timore supplicii justè ab offenso Numine infligendi. Vndecumque enim oriatur tam sancta respiscendi voluntas, tamen rectè dicitur, atque reipsâ est, desiderium seu *Amor Justitiæ*.

Id ex D. Augustini allatis sententiis minimè conficitur.

§. IX.

Explicantur loca D. Augustini, quæ in speciem videntur contraria.

61. **I**stud autem priùs sedulò attendendum est, vt testimonia quæ ex D. Augustino afferuntur, & primâ fronte videntur difficilia, rectè percipiantur; non esse ex mente sanctæ Synodi, timorem solum aut solitarium, ad pœnitentiam, aut respiscendi voluntatem sufficere, sic vt finis vltimus pœnitentiæ, sit sola pœnarum euasio; quod tamen omni attritioni ingenitum volunt aduersarii, licet falsò & perperam, vt vidimus §. 8. sed necessarium esse, vt ex illo timore justè inflicto, peccator verum odium sceleris concipiat, quò non tam pœnas quàm pœnarum occasionem, scelus inquam, detestetur: & sic justitiâ, id est obseruationem legis tam justè latæ, & tam atrociter vindicandæ amet, desideret, & totis viribus adimplere concupiscat, tamquam æquam, & à Deo etiam per intentata supplicia si secùs faxit expiandam. Coniungenda itaque sunt semper hæc duo, Timor pœnæ, & ex eo enascens odium non tam pœnæ quàm peccati: item Timor pœnæ, & amor seu desiderium justitiæ, & tunc habebitur legitima de Attritione ex timore pœnæ conceptâ sententia: & testimonia D. Augustini, quæ Timori videntur opposita, intelligentur & verè & commodè. Omnia his inferere quæ affert Neotericus, prolixæ & minimè necessariæ foret operæ. Quædam afferemus, & quidem ea quæ quia plus creduntur habere ponderis, maioribus etiam ab auctore characteribus c. 30. exprimuntur. Sed fidem tuam appello hîc

Solum timor pœnæ non facit verâ Attritionem, iungendus ei est Amor seu desiderium iustitiæ.

Lector

Lector partium studio non præoccupate. Attende obsecro, quàm hæc ipsa, quibus sanam doctrinam impeti credunt testimonia, eam magis explicent, solidiusque confirment.

Ex hoc, loca ex D. Augustino allata facile & in vero sensu explicatur.

Vnus quem ex Augustino affert locus est ex Conc. II. in Psal. 62. 118. *Qui timore pænæ, non amore justitiæ opus legis facit, profectò inuitus facit. Quod autem inuitus facit, si posset fieri mallet utique non juberi. Ac per hoc, legis quam vellet non esse, non est amicus, sed potius inimicus: nec mundatur opere, qui immundus est cogitatione & voluntate.* Miror sanè has, & eiusmodi sententias ab aduersariis afferri, quibus orthodoxa sententia, ipsis tamen contraria, stabilitur. Nam sicut ex D. Augustini mente certum est, eum qui timore pænæ tantummodò, excluso amore justitiæ opus legis facit, profectò inuitum facere; ita ex aduerso eius mens est, eum qui ex timore pænæ, amorem seu desiderium sincerum legis obseruandæ concipit, & ex hoc desiderio opus legis facit, profectò non inuitum facere: & propterea non malle utique non juberi, quod facturus est non inuitè. *Ac per hoc legis quam vult esse, inimicum non esse sed amicum: & denique mundari opere qui mundus est cogitatione & voluntate.* Hanc Augustini mentem esse, nemo ne aduersarius quidem potest inficiari. At inquires, ex timore pænæ non potest elici amor Justitiæ. Hoc, inquam, nunc non agimus; egimus id modò, elici posse dum demonstrauiamus. Istud nunc vrgeo, contrarium hîc ab Augustino non doceri; & si elici desiderium huiusmodi ex timore possit, sententiam orthodoxam explanari hîc ab Augustino assero, non oppugnari.

Explicatio est adhuc pro nobis locus, quem adfert Neotericus ex Epist. 144. loquitur D. Augustinus rursus de homine, qui tantum ut pœnas eua dat à peccatis abstinet; nullo autem modo ex amore justitiæ, seu desiderio rectè agendi. Illum autem meritò perstringit. *Nam quantum in ipso est, inquit, mallet non esse justitiæ peccata prohibentem & punientem. Et utique si mallet non esse justitiæ, quis dubitauerit quod eam si posset auferret? Ac per hoc, quomode justus est justitiæ talis inimicus, ut eam, si potestas detur, precipientem auferat, ne comminantem vel judicantem ferat? Eleganter hæc & verissimè Augustinus, uti & ea quæ subnectit, capitalibusque litteris, nescio quorsum, exprimit Neotericus: *Inimicus ergo justitiæ est, qui pænæ timore non peccat: amicus autem erit, si ejus (scilicet justitiæ) amore non peccat. Tunc enim verè timebit**

D. Aug. in Psal. 118. Conc. II.

63. D. Aug. epist. 144.

bit peccare; nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. Quis hinc non videt Augustinum agere de peccatore, qui pœnas tantum timet, nec ex timore, ad iustitiæ amorem seu desiderium mente enititur? Atqui de tali pœnitente nos non agimus, neque vniquam egit Ecclesia. Cur ergo hic locus opponitur? Ideò sane, quia hoc sibi mente designarunt penitus aduersarii, timentem gehennam non posse amare seu desiderare iustitiam. Atqui hoc erat demonstrandum ex Augustino. Neque enim hic negat, tale desiderium ex timore posse existere. Vt quid ergo & se, & Lectorem futilibus auctoritatibus defatigant? An vt incautum irretiant, malè & bene timentium dissimulant differentiam?

Tonunt
aduerarij
tamquam
certum id
quod ex
Augustino
erat probã-
dum.

64.

D. Aug. l.
de Spirit.
& litt. c.
14.

Difficilior, saltem in speciem, est locus, qui ex libro de Spiritu & Litterâ producitur. Apparens difficultas, ex æquiocatione Charitatis oritur; quâ expositâ, rursus exsurgit noua orthodoxæ sententiæ confirmatio. Ita habet. *Mandatum si fit timore pœne non amore iustitiæ, seruiliter fit non liberaliter; & ideo non fit: non enim fructus est bonus qui de Charitatis radice non surgit.* Mirabar hunc locum à Neoterico non magis vrgeri, præsertim id quod de radice charitatis disertè videtur pronuntiare, sine eâ scilicet *nullum fructum bonum surgere*, id est, nullum bonum opus exerceri. Verùm crediderim dissimulanter id factum, vt sensum Augustini non explicet, sententiæ suæ nihil quidquam suffragantem; verba quæ sibi fauere in speciem videbantur, protulisse contentus. Vt igitur Augustini mens rectè exponatur, sciendum est, toto illo capite Augustinum agere de lege vt D. Paulus loquitur occidente per litteram, quam opponit legi viuificanti per gratiam. Illam docet occidere, seu ruinæ causam esse, quia præcipit & non adiuvat vt mandata executioni mandentur; quod nunc agit lex gratiæ: non enim tantummodò præcipit quod faciendum est, sed & gratiam subministrat vt fiat benè; id est, amore seu voluntate exercendæ iustitiæ, & agendi quæ recta sunt, quod ingenui est & liberalis animi. Hisce fusè expositis, tum demum relatam subijcit sententiam, quâ vtriusque legis differentiam exponit, *Mandatum si fit timore pœne non amore iustitiæ*, id est, si amorem aut desiderium iustitiæ excludat, vti fiebat in lege occidente, *seruiliter fit non liberaliter, & ideo non fit*, scilicet benè, seu sic, vt laude

H h h

præ-

Quid sit
facere ser-
uuliter, quid
liberaliter.

præmiouè digna sit eiusmodi legis obseruatio. Seruuliter enim fit, id est coactè, & voluntate per violentiam extortâ; vti passim à mancipiis obsequia dominis præstanda extorquentur. Liberalis enim (id est, quæ liberâ prorsus voluntate exhibetur. Quæ quidem omnia sunt verissima. Sed in hoc & vehementer, & semper fallitur Neotericus, quod sibi fingat timorem dari non posse, è quo desiderium seu amor iustitiæ enascatur; quod sanè nec hîc, nec vsquam docuit Augustinus. Quamuis enim dicat *seruuliter* fieri & non *liberaliter* seu ingenuè, id quod fit timore pænæ non amore iustitiæ, non dicit tamen seruuliter fieri, id quod fit desiderio seu amore iustitiæ, qui ex timore enascitur; quinimò contrarium satis insinuat. Error ergo Neoterici in hoc est totus, quod non existimet fieri posse vt ex timore seruili, liberalis sequatur legis obseruatio, statuatque quasi indubitatum, quidquid ex timore seruili fit, fieri semper seruuliter, id est, inuitè & coactè. Quod tamen à Tridentino in Lutheri erroribus est condemnatum. Distinctionem hanc quæ summi momenti est Tractatu sequenti fusiùs exponemus; Neoterico respondisse nunc sufficiat.

Ex timore
seruili po-
test oriri
obsequium
liberale.

Quod verò subjicit Augustinus: *Non enim fructus est bonus qui de charitatis radice non surgit*, non est quod quemquam urgeat, quasi si mens Sancti Doctoris sit, nihil boni nomen mereri, quod non ex Charitate Dei super omnia dilecti fit. Nomine enim charitatis non semper excellentem illam, & quæ antonomasticè Charitas Theologica, seu Amor Dei super omnia dilecti dicitur, exprimit Augustinus; sæpissime enim beneuolentiam, id est, vt clarè, licet minùs Latine, rem explicem, *boni voluntiam*, seu voluntatem rectè agendi quia rectum est quod agitur, Charitatis nomine comprehendit. Sic sæpenumerò, charitatem dicit esse bonam animi affectionem agendi benè. Libro 8. de Trinitat. cap. 10. *Quid est dilectio vel charitas, quam tantoperè Scriptura laudat & prædicat, quam amor boni?* id est desiderium. Rursus l. 2. contra duas Epist. Pelagian. c. 9. *Quid boni cupiditas, nisi charitas.* Et l. de gratia Christi c. 2. *Quasi verò aliud sit bona voluntas, quam charitas*, è quibus plurimisque quæ afferri possunt locis, manifestum est, per *Charitatis* vocabulum non semper virtutem illam Theologicam, quæ celebri titulo Charitas dicitur, intelli-

Charitatis
nomine sæ-
pè bonam
voluntatis
affectionem,
seu boni
voluntiam
comprehen-
dit Augu-
stinus.

D. Aug. l.
8. de Trin.
c. 10. item
l. 2. contra
duas epist.
Pelagian.
c. 9. item
l. de grat.
Christi
c. 2.

intelligere Augustinum; sed vulgari vsitatoque loquendi modo, voluntatem sponte suâ & propensione animi ad virtutem exercendam inflexam, charitatem, seu boni amorem nuncupare. Et hoc modò charitatem hic ab Augustino accipi est manifestum. Opponit enim fructum seu actionem e charitatis radice profluentem, ei quæ seruiliter fit, hoc est violentè & coactè. Nihil autem bonum esse definit aut laude dignum, nisi quod ex charitate, id est ex liberali & voluntariâ propensione animi seu boni-volentiâ præstatur. Displicet enim Deo obsequium quod fit seruiliter; id est inuitè; qui non tam obsequium à creaturâ postulat, quam in obsequio ingenuam voluntatem.

66. Sed satis fit. Credo enim Attritionis actum sanctissimum, ab aduersariorum morsibus & arrosionibus, pro instituto meo, abunde vindicatum. Malum & peruersum actum esse docuit Lutherus: & à Concilio Tridentino anathematis fulmine est percussus. Bonum esse verbatenus fatentur aduersarii: sed quo pacto bonus fit, & nihilominus, omnes coram Deo peccati reos faciat: Rursus, ex eo non posse ita fugi peccatum, ut nullum aliunde peccatum incurrat: Hæc, inquam, quâ ratione cum Attritionis bonitate componantur, non satis intelligo. Statuat Lectôr dicendum quid sit. Neque verò sibi à Sancto Augustino patrocini quidquam petant, quem ipsis minimè fauere jam ostensum est: Et vt sententiam orthodoxæ contrariam habuisset aliquando vir Sanctissimus, certè post Concilium Tridentinum, non ausus fuisset Pontificum & Ecclesiæ decretis refragari; *contra cuius auctoritatem, verba sunt D. Thomæ, nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis Sanctorum Patrum suam sententiam defendit.* Hæc cum dixi, dixi omnia. Videant autem quàm benè Sanctum Patrem hâc in parte imitentur, qui eius, & putidè & falsò sese jactitant discipulos & sectatores.

D. Augustinus nec ullus SS. PP. suam sententiam contra Pontificum & Ecclesiæ auctoritatem unquam defendit.

D. T. 2. 2.
q. 11. a. 2.
ad 3.

Hhhz TRACTA-

TRACTATUS XIV.
DE CONTRITIONIS IMPERFECTÆ,
SEV ATTRITIONIS
CVM SACRAMENTO EFFICACIA.

Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim
tuis timui. *Psal. 118. v. 120.*

Ostenditur quâ ratione, ex timore seruili elicienda sit Attritio, quæ seruilis minimè sit, sed liberalis omninò & ingenua. Deinde quòd Attritio cum Sacramento sufficiat ad abolenda peccata. Tertio quòd hæc sententia omninò certa sit; & tam secura, vt in mortis articulo, vltimæ Confessioni possit adhiberi; eique licitum sit planè acquiescere. Tandem quomodo populo commendanda sit Contritio, sine Attritionis præiudicio.

P R O O E M I V M.

EXpositâ vtrumque Attritionis naturâ & substantiâ, eâque à calumnijs quibus aspergebatur vindicatâ, ad reliqua, quæ materiam hanc concernunt, exponenda accingamur. Effecta ea sunt, & imprimis peccatorum omnium condonatio. Hanc ei sine Sacramento Pœnitentiæ non competere, planè certum est. Aliqui, ne cum Sacramento quidem, ei vires has concedunt. Et rursus, quamuis eas Sacramento junctæ attribuant alij, tamen quòd incerta sit hæc sententia, eam nefas esse iudicant, vltimæ saltem Confessioni in mortis articulo instituendæ adhi-

adhibere. Sic varii variè Attritionem ipsam atrodunt primò; & cum hoc rationibus conuicti, meritò non possunt; tum tandem Attritionis praxim exagitant, eamque conantur reddere pœnitentibus suspectam: artificio sanè subdolo, & Sacramento à Christo instituto, medicinæque tam pretioso sanguine peccatoribus præparatæ, satis injurio. Discutientur itaque omnia aduersariorum argumenta, quibus Attritionis praxim impetunt; illudque præcipuè demonstrabitur, inanes esse cauillationes, artesque meras, quibus rudiores, maioris sanctitatis & securitatis prætextu implicantur, & ab Attritione in rem deducendâ deterrentur. Primò tamen, ne quidquam desit materiæ, exponendum est, quâ ratione excitanda sit Attritio; ne ex timore seruili, è quo ducit exordium, ei quidquam seruile adhæreat; sed vt prorsus liberalis sit & ingenua. Nam quòd aduersarii fortasse fieri hoc non posse sibi persuadeant; hinc errorum omnium, quos deinde pertexunt, data est occasio.

§. I.

Quâ ratione ex peccati comprehensâ turpitudine, & ex gehennæ aut pœnarum seruili timore, elicienda sit Attritio, quæ tamen seruilis non sit, sed liberalis & ingenua.

I. **C**ontritionis & Attritionis quamuis sit scelerum pœnitere, eaque & facta odisse, & facienda ex animo detestari; ingens tamen inter vtramque est differentia, & quidem duplex. *Prima* quidem sese offert, si motiuum aut rationem ex quâ singulæ exsurgunt, attendas; *secunda*, si effecta vtriusque consideres. Etenim ratio detestandi scelera, quam Contritio adhibet, est merus amor Dei super omnia diligendi & dilecti, qui etiam celebri Charitatis, tertiz, sed præcipuè inter Theologicas virtutes, titulo insignitur. Amor benevolentiz hic est, quò dum Conditorum suum creatura complectitur, ei bona vult omnia; ac propterea in se reflectens mentis oculos, criminumque, quibus tam bonum Numen offendit indignitatem considerans, pœnitet jam sui; scelera detestatur, quæ Amori tam sancto, fœdissimè intercessere, tenerrimamque amicitiam per summam impudentiam infregere. Attritionis

*Contritio
& Attritio
primò differ-
unt in mo-
tiu.*

*Contritio
ex Amore
benevolentiz
enascitur.*

verò excitamenta & veluti iucunabula, longè minoris notæ motiua sunt, quàm Amoris beneuoli; omnis enim peccati per Attritionem detestatio, oritur vt Tridentinum affirmat, *vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu:* Trid. sess. 14. c. 4. ad gehennæ autem metum refertur amissio juris ad gloriam: & sic Attritio præcipuè ex Spe enascitur, id est, amore Concupiscentiæ, qui Amore Beneuolentiæ, nobilitate multùm est inferior: Hic enim Deo omnia; ille verò Deum sibi concupiscit & desiderat.

Secundo differunt penes effecta. Altera Contritionis & Attritionis differentia, ex effectis petitur. Contritio enim per se solam, peccatorum omnium veniam consequitur: etenim Amor ex quo aut enascitur, aut certè cui congenita est ea peccati detestatio, perfectam secum fert Numinis amicitiam, eamque sibi impendi, quasi iure suo exigit; cùm amoris non sit alia, quàm amoris reciproci compensatio: & tam nobilis est Deus ingenii, vt à nemine sese patiat amor superari: hinc fit quòd Contritio nullam in pœnitente hostilitatem patiatur consistere, neque quidquam quod iustam Dei auersationem mereatur. Atque adedò hinc etiam est, quòd Contritioni, perfectò, inquam, Amori beneuolentiæ; omnium omninò scelerum commissorum detur impunitas, ne & amicus sit Dei qui sic amat, & simul etiam inimicus; & propterea dignus quem amet Deus, & quem etiam auersetur: quæ duo combinari, est impossibile. Attritio autem, licet commissorum criminum sit detestatio, non tamen eius est naturæ, vt amicitiam Dei iure suo postulet. Cùm enim ex amore concupiscentiæ, quo sibi visionem beatificam homo concupiscit, & malum per supplicia inferendum auersatur, trahat originem; sanè sine mutuâ Dei amicitia, aut beneuolentiâ reciproca, peccatoris animus potest afficere. Neque enim quidquam amoris aut amicitia tibi debet is, cuius hæreditatem tibi exoptas: neque Princeps vllius amicitia impendendæ subdito, lege obstringitur, ex eo solùm capite quod suppliciorum metu, & legum reuerentiâ, deinceps ab iis infringendis statuat abstinere. Atque hæc est ratio, quòd Attritioni scelerum impunitas non impendatur, quamuis ad eam acquirendam disponat; remissionem plenam relatura, dum vt mox dicemus, Christi meritis in Sacramento conjungetur.

Hujus detestationis, seu Attritionis naturam superiore Tractatu ex-

tu exposuimus: ostendimusque, vt sit legitima pœnitentis animi soboles, & supernaturale Dei donum (qualem ad Sacramenti valorem requirit, atque idcirco dari posse statuit Tridentinum) eam & peccatum commissum verè detestari, & peruersam voluntatem verè corrigere, & ad totius legis obseruationem inducendam sufficere: ingenuam denique & liberalem esse seu voluntariam, minimeque seruilem id est non coactam nec refractariam.

4. Hoc nunc exponendum est, quo pacto hæc Attritio tam ingenua & voluntaria, ex Timore pœnæ, qui tamen seruilis est, educi possit, & à mancipatûs sordibus defæcari. In hoc enim tota aduersariorum versatur difficultas, quòd sibi persuadeant, ex timore qui verè seruilis est, non posse quidquam enasci nisi quod seruile, hoc est violentum & coactum; & sic non existimant conjungi posse Timorem pœnæ, cum sincero amore iustitiæ, id est cum verâ voluntate agendi rectè, seu quia rectum aut iustum est quod agendum à timore proponitur. At in hoc errant toto cælo, & multorum deinceps errorum sibi jaciunt fundamentum.

Errat qui existimat ex timore serui non posse nasci obsequiam ingenuam & liberalem.

5. Etenim, quoties id etiam in rebus humanis vsuuenit, vt legem Reges ferant quam supplicij intentatis etiam sanciant? quòd certè nihil est aliud quam seruilem timorem populis sibi subjectis incutere. An ideo tamen seruilem in morem, seu seruiliter & coactè ab omni populo legi obeditur, & nemo paret ingenuè? Sanè pro diuersis hominum geniis & ingeniis, diuersa præstabuntur obsequia. Erit qui seruiliter, seu inuitus legi se subiciet, erit etiam qui liberaliter seu voluntariè. Et tamen vterque ex timore supplicij, legis obseruandæ sumet exordium. Exponendum id est exemplo. Imperator, quòd sic rebus suis planè conducere arbitratur, rotis castris edictum jubet promulgari, quò seuerissimè sub mortis illicò inferendæ interminatione cauet, ne quis cuiuscumque sit ordinis, castrorum limites eo die excedat. Paretur ei ab omnibus, vtique terrore supplicij admodum percussis. At, an etiam omnium eadem est parendi mens & modus? Minimè verò. Nam lixæ, calones, militum aut prædonum fax agrorum deustationibus viuere solita, sic sese domi continet, vt è castris excedendi voluntatem non deponat. Quod quidem manifestum est; cum latebras rimentur vndique, vt vigilum oculos fallant, seseque è castris emittant. Hoc autem quia consequi se posse desperant, inter limites sese continent. Parent itaque sed inuiti, id est,

Paret in legibus humanis.

Exponitur in edicto castris.

cui lixæ & prædones parent inuisi.

*Nobiles
voluntarie,*

id est seruiliter ; atque adeo non vt milites , sed vt serui per vim , mortis metu , sub signis continentur. Nobilioris interim sunt animi milites , ordinum primipili , Centuriones , & quibus non est ignaua mens : quibus dum idem intentatur delinquentibus supplicium , non tamen idem est parendi genius : obediunt enim alacres , nec vllâ se cogi fatentur parendi violentiâ. Nonne tamen ex timore pœnæ , tam laxis & calonibus , quàm fortissimis militibus , obediendi factum est initium ? Sine dubio. Unde ergo tam dispar obsequium ; hoc voluntarium , inuitum istud & coactum ?

*Vnde hac
differentia
susc exponitur.*

Dicam. Vile istud & projectum hominum genus , supplicia per legem intentata dum exhorrescit , ita secum argumentatur & statuit ; omnimodis euitandum esse supplicij incurrendi periculum. Itaque in omnem sese partem conicit , modum euitandæ pœnæ vt effugiat ; quam donec inuenit ; domi se continet sed inuitus , & sine dubio in apertum campum euasurus , si euadendi detur opportunitas. Legem itaque hic seruat , vt euadat supplicium ; neque timet vt obediat ; sed obedit vt ne incurrat id quod timet , quodque alio modo euadere se posse desperat. Hoc autem non tantum est timere seruiliter , sed & ex timore seruili obedire seruiliter ; siue , quod repetendum est sæpius , inuitè , violentè , & coactè , sic vt mallet non obedire. Longè alia est in generosis militum pectoribus , è timore tamen seruili educta obediendi ratio. Fateor , seruilis est intentati supplicij timor , & sic rectè nominatur , prout filiali opponitur ; nec enim filiis à Patre solet mortis pœna intentari , aut si intentatur , paternæ non sunt minæ. Fateor , etiam ex hoc timore exsurgere in nobili & ingenuo pectore parendi voluntatem. At quomodo ? idcirco nempe , quod ex tam horrendo supplicio , legis necessitatem , & Imperatoris sui justam voluntatem intelligit ; quem scit eâ esse animi moderatione , vt tam cruentam , in optimum quemque fortissimumque militem , sine vllâ exceptione aut Ordinum priuilegio legem laturus non fuerit , nisi aut inimicorum vicinia , aut grauis aliqua expeditio , aut alia magna necessitas , virum moderatissimum sui que potentissimum vrgeret. Hinc fit vt legi , tanquam justissimè conceptæ & promulgatæ , pareat voluntariè & expeditè.

*Et sic timor
est maximè
conformis
rationi*

Atqui , inquires , qui sic legem obseruat , non ex timore pœnæ , sed

6.

7.

sed ex ratione solidâ, obediendi concipit voluntatem. Respon-
 deo id esse verissimum, rationi consonam seu ex ratione petitam
 præstari debere obedientiam. Sed nonne mortis timor eo in e-
 uentu, rationi summopere est conformis? Quid enim est timor
 animi, aut Intellectûs, nisi, vt passim dicitur, Fuga mali? ego
 malim dicere, Timorem animi, iudicium esse quo statuitur fu-
 giendum malum quod imminet, aut imminere apprehenditur;
 cuius iudicii effectus sit, mali fuga. Quidquid sit rationi confor-
 mis est omnis mali fuga: igitur & hic timor. Voluntatem ita-
 que obediendi, parit Timor mortis in animo liberali & ingenuo,
 ratione, non vi aut violentiâ. Sed quomodo? *primò* quidem
 pœna legi apposita, exponit iustissimam Legislatoris mentem,
 quam miles ex supplicij atrocitate liquidissime percipit. *Secun-*
dò, Timor ille quem ex apprehensâ supplicij iustè intentati mag-
 nitudine concipit, assiduus est admonitor qui legis grauitatem
 æquitatemque repræsentet. Vnde fit vt sponte suâ ei se miles
 subiiciat, nec inuitus, sed vero parendi desiderio. Obedien-
 dum enim prorsus iudicat, non tam quod legis minas metuat, sed
 quod ex minis meritò & verè meruendis, magnitudinem, æqui-
 tatemque præcepti, atque adeo Imperatoris iusta præcipere soliti,
 vrgentem admodum voluntatem penitus percipiat. Huius au-
 tem legis denuntiator seu præco est Timor quem reipsâ mente
 persentiscit.

*Timor au-
 tem actua-
 lis, est assi-
 duus præco
 qui anima
 legem pro-
 ponit &
 denuntiat.*

8. Fusiùs exemplum hoc proposui, quod in re admodum huma-
 nâ, totus Attritionis, vt ita dicam, conceptus & partus faciliùs
 intelligatur. Patet certè ingenua quàm sit & liberalis mentis so-
 boles, minimèque seruilis, quantumvis ex timore gehennæ, qui
 vulgo seruilis dicitur, ortum duxerit. Neque sanè quæ à me
 iam dicta sunt, necesse est Attritioni multis applicare; res enim
 ipsa in exemplo proposita, sese prodit sponte suâ. Etenim si
 praxim excitandi Attritionem exquiris, istud certum est, inanem
 esse peccati detestationem, aut legis obseruantiam, quæ eò tan-
 tum exhibetur animo, vt supplicia à lege intentata euadantur,
 si interim voluntas peruersa maneat non parendi, nisi pœnæ ti-
 merentur. Hoc enim jam in calonibus & lixis vidimus quàm
 sit seruile, minimeque ingenuum aut voluntarium parendi ge-
 nus. Ingenua autem & legitima vt sit Attritio, quæ ex Timore
 elicitur, hoc ordine est excitanda.

*Qua attri-
 tio seruilis
 sit & ma-
 la.*

*Ingenam
Astritso-
nem prae-
dit super-
naturalis
timor poena.*

Primò quidem obiicitur mentis operationi primæ, seu apprehensionis, æternæ aut etiam temporariæ vt Cardinali Lugo placet, à Deo tamen justè sibi infligendæ poenæ repræsentatio. Ex hæc autem, timor tanti mali ceruicibus suis impendentis, animo, quin & corpori nonnumquam non sine ingenti horrore oboritur. Quod si autem timor ille apprehensionis primæ terminos non excedat, aut non vterius sese extendat quàm ad ingenerandam generatim fugam objecti mali, tunc sanè crederem nihil admodum supernaturale timorem hunc secum ferre, nisi fortè per actum Fidei qui necessariò huic timori innectitur; non enim timeret poenas, nisi crederet & eas dari, & pro peccatis à se commissis infligi: vtrumque autem credere, Diuinæ Fidei actus est. At verò si Timor ille ita apprehensionem primam afficiat & percellat, vt aliqua in Voluntate ipsâ fiat animi percussio, seu motus primò-primus, quo ad scelera, timoris causam, detestanda, & ad rectè deinceps agendum inclinatur, tum sanè Timor ille ex omni parte supernaturalis est, & ex eo genere gratiarum actualium, quæ nobis non nisi propter Christum, vt causam earum meritoriam tribuuntur, & à Christo tanquam capite benignissimè deriuantur.

9.
Lug. disp.
5. de pæ-
nit. sect. 9.
n. 127.

*Quando-
nam Timor
poena pro-
cedat à
Gratia
Christi, seu
sit superna-
ralis.*

*Ex timore
poena iustè
à Deo in-
tentata,
displicen-
tiam com-
missi scelo-
ris pecca-
tor intelli-
git*

Secundò, timore hoc, quo officij præstandi, aut malè jam præstiti admonetur, percita mens, illico grauitatem præcepti, cuius transgressori tam immanis poena à Deo præstituitur, percipit peccator. Videt enim liquido, fieri non posse quin iusta sint supplicia, quæ qui naturâ suâ justus est, minatur. Rursus id etiam percipit, fieri non posse, vt qui indole suâ tam est misericors, æternis ignibus addicturus sit *opus manuum suarum*, quod ipse meritus est tantâ industriâ, tantâque prouidentia gubernauit, nisi summopere ipsi scelera displicerent, quæ tam immania benignissimo Numini, ac fere inuito, supplicia extorserunt.

10.

*atque ex
hac, peccati
indignita-
tem.*

*Hinc tan-
dam oritur
detestatio*

Tertiò displicentiam infractæ legis, ex pœnis iure & meritò intentatis, peccator duum perferentiscit, tum verò perpetrati criminis enormitatem intelligit, percipitque quàm indignis modis tam justæ Numinis voluntati, per summam petulantiam fuerit aduersatus. Detestatur itaque commissum scelus, quod tam feruè & justè à Deo scit vindicandum. Justamque iram imposterum vt euadat, statuit justissimæ Dei voluntati, cuius grauitatem.

11.

tatem, ex timore quo percussus est nunc reipsâ percipit, obtemperare imposterum, non tam ex timore pœnæ, quam ex amore justitiæ seu recte & justè agendi desiderio. Justitiam autem legis, cuius fortassis memoriam amiserat ex ipso, quo percellitur, timore intellexit.

peccati & legis obseruanda voluntas.

12. Redit igitur per hunc Attritionis actum, ad Deum, id est ad finem suum vltimum peccator; redit inquam, quia dum supplicia metuit, ad eum sese tacite conuertit; non quidem actu Amoris Dei super omnia dilecti & diligendi propter se, qui quidem tertiæ virtutis Theologicæ actus sit, sed affectu aut Amore proprio Spei, quo in Deum tendit, tamquam vltimum sperantis bonum, id est suum.

Sic attritus redit ad finem suum vltimum per actum amoris concupiscentia se respici.

13. Patet itaque quàm in Attritionis actu nihil illiberale sit, id est nihil inuoluntarium, nihil coactum, nihil inuitum; sed ingenuum omnino & liberum prorsus esse, omne quod ex eâ Deo præstatur obsequium; quamuis ex pœnæ timore ducat exordium. Timor enim veluti præco pœnas denuntiat. Ex pœnis, sanctissimæ voluntatis iustitia, Numinisque displicentia rectè colligitur: ex hâc verò, criminis sui enormitatem peccator colligit & detestatur: ex detestatione denique obseruandæ deinceps legis tam justè latæ amor oritur & desiderium. Atque eorum Attritionis ex timore seruili exortus non seruilis, sed nobilis & dignus Gratia Christi actuali, à quâ prima tam præstantis virtutis ducta sunt incunabula, & per singulos deinceps actus procurata est maturitas. Istud enim, peccatorum suorum hoc modo pœnitentes, dicere possunt, quod habetur apud Isaiam 13, juxta 70.

In attritionis actu nihil est seruale.

13a. 26. 7. 17. Interpretum lectionem *Propter vel Per timorem tuum Domine in utero accipemus, & parturimus, & peperimus spiritum salutis.*

14. Ast inquires, cum Attritione illâ manet nihilominus aliqua adhuc super peccandi voluntas & libido, aut naturæ propensio, si pœnæ non profarent. Vellet enim adulterari scortator, supplicij si abesset metus. Miror sanè hæc toties & tam putidè à viris Theologis obtrudi, quibus tam perspicua debet esse differentia inter *Volo* & *Vellem*. Aliud enim est dicere *Volo*, seu actualement adulterandi voluntatem habeo, si pœnæ sceleri non essent constitutæ; aliud autem *Vellem* seu conciperem peccandi voluntatem, nisi supplicia deterrere. Primum sine dubio peccatum

Neque in ea remanet vilis affectus peccandi, nequidem conditionatus.

Ostenditur aliud longè esse dicere

volo peccare, & velle peccare si non esset infernus.

est, nec qui sic peccato abstinet, verè abstinet: voluntate enim peccato afficitur, à cuius executione inuitus deterretur. Neque cum hoc actu consistit vera Attritio. Secundum verò, historica est rei verosimiliter admodum euenturæ narratio; infirmitatis propriæ est sincera confessio, quàm, experientiâ jam edoctus, tantam esse peccator nouit, vt nisi valido fræno coërceatur, in vetera se fateatur crimina deuoluendum. An autem imbecillitatis suæ conscius esse, est vetera velle crimina? Sanè qui Religionis seueræ vinculis & legibus coërceatur, istud, vt sibi de felicitate suâ gratuletur, potest secum statuere, sese si inter mundi illecebras datum fuisset viuere, multis sceleribus sine dubio fuisse implicandum, à quibus modò inter septa Cœnobij datur abstinerè. An tamen is reipsâ nunc vult ea committere, quæ præscit sese patraturum, si intra Religionis repagula, contracta non fuisset peccandi facultas & licentia? Quis hoc pro sano dixerit? Certè, aliud est velle peccata, aliud ea præuidere & narrare facienda. Istud, voluntatis est negotium; hoc verò, solius est iudicij non absurda coniectatio: sine voluntate verò non peccatur.

Cum hoc actus sit Attritio,

imò & Contritio.

Quid, quòd & cum ipsâ Contritione quantumcumque sit perfecta, stet eiusmodi infirmitatis suæ humilis agnitio & sincera confessio? quantumcumque enim de commissis sceleribus conteratur reus, eaque detestetur omnibus animæ viribus; tamen cum voluntatis sanctissimâ obfirmatione, potest, imò debet, si ad imbecillitatem suam mentis oculos inflectat, istud de se iudicare, & verò etiam proclamare, si hæc mihi à Deo Contritionis gratia non adesset, vellem in pristinis hæreere flagitiis, meque rursus in ea fœdissimè immergerem. An tamen pœnitentem hunc, ejurata rursus velle crimina quisquam dicet? Fateor quidem cum Attritione, imò & cum Contritione, propensionem seu libidinem naturæ insitam adhuc consistere, vnde ad peccandum deinceps procliuis sit animus; non enim dum deplorantur scelera, Concupiscentia, eorum radix prorsus extinguitur. Verùm sicut vitiosa hæc animi affectio, nullum Contritioni infert vitium, quo minùs facta displiceant: ita & nullum Attritioni censenda est asserre præiudicium, vt non credatur commissà à se scelera, verè & ex animo, liberè, inquam, & ingenuè detestari. Atque hæc de Attritionis excitandæ modò, in præsentiarum dicenda occurrebant.

15.

§. II.

Attritio sola, sufficiens est dispositio ad justificationem, & remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ recipiendam. Actus autem Charitatis inefficax, qui præterea à quibusdam requiritur, merum est figmentum, & quidem Neotericum.

16. **N**Equè verò de effectu & efficaciâ Attritionis, quæ omnibus toto orbe terrarum Catholicis passim nota est, multa dicenda jam restant, cum ea penitus complanata nunc sint, quæ ad infringendam Attritionis vim & virtutem, ab aduersarijs temerè obuoluebantur. Causabantur illi cum Neoterico de quo Tractatu præcedenti egimus Doctore, Attritionis actum, nec supernaturalem esse, nec peccandi voluntatem excludere, nec totius legis obseruantiam posse complecti; quinimò inuoluntarium esse atque coactum quidquid ea præstaret obsequii; ac propter eâ reconciliationi cum Deo faciendæ, prorsus esse inutilem. Verùm cum futilitatem argumentorum, quibus commenta sua aduersarii stabiliebant, manifestè nunc ostenderit; patet nihil omninò Attritioni deesse, quò minùs ea quæ à Concilio Tridentino de Attritionis energiâ pronuntiantur, prout passim ab Ecclesiâ fuere percepta, deinceps etiam sine ullâ hæsitazione intelligantur. Inter hæc verò præcipuum istud est, & quod non sine animi quâdam acerbitate & peruicaciâ negarunt Neoterici quidam Theologi, Attritionem, quamuis reconciliationi cum Deo faciendæ & justificationi inducendæ, se solâ non sufficiat; sufficere tamen in Sacramento, seu per merita Christi, ex opere operato per Sacerdotis absolutionem in Sacramentali Confessione Pœnitenti applicato.

Ad absolutionem peccatorum sufficit Attritio cum Sacramento.

17. Et id quidem ex ipsâ Confessionis aut Pœnitentiæ Sacramentalis institutione, primò apertè conuincitur. Si enim Contritio semper ad criminum condonationem, etiam in Sacramento requiritur, jam sanè Sacramentum Pœnitentiæ in Ecclesiâ frustraneum est; cum Contritione solâ, satis superque deleantur crimina.

Probatnr primò ex institutione Sacramenti.

mina. Neque virtute clauium soluuntur peccata, sed Contritiō-
nis efficaciam: deleta sunt enim per eam scelera, antequam absolu-
tionis sententiam Sacerdos pronuntiet. Ad quid ergo Iudex dicit
Ego te absoluo, absolutus si jam sit? an ut pœnitentem absolutum
esse declaret juridicè? non igitur virtute clauium pœnitens un-
quam soluitur. Hoc autem post decretum Eugenii IV. in Conci-
lio Florentino latum, orthodoxo homini nefas est sentire. Atque
ex hoc capite, Catholicæ de Attritione sententiæ veritatem de-
monstrat Catechismus Romanus, cui summa debetur reuerentia,
cùm ex Concilij Tridentini placitis iussu Pij V. fuerit editus, toti-
que orbi porrectus in manus. Ita habet. *Etenim ex Fidei Catho-
licæ doctrinâ, omnibus credendum & constanter affirmandum; si quis
ita animo affectus sit, ut peccata admissa doleat, simulque imposterum
non peccare insituat (quæ jam ostendimus ab attrito fieri) etsi
eiusmodi dolore non afficiatur qui ad impetrandam veniam satis esse
possit, ei tamen cùm peccata ritè Sacerdoti confessus fuerit, vi cla-
uium scelera omnia remitti ac condonari. Ut meritò à Sanctissimis
viris Patribus nostris celebratum sit, Ecclesiæ clauibus aditum ad
cælum aperiri. De quo minimè dubitandum est, cum à Concilio Flo-
rentino decretum legamus, Pœnitentiæ (scilicet Sacramentalis) effe-
ctum esse absolutionem à peccatis. Ita Catechismus. Numquam
autem absolutio peccatorum esset Confessionis effectus, si abso-
lutio non nisi perfectè contrito esset irroganda; neque vllò in
euentu, reconciliatio cum Deo, virtuti clauium, sed Contriti-
onis efficaciam esset attribuenda, si attritio ad absolutionem Sa-
cramentalem percipiendam numquam sufficeret.*

Catech.
Roman.

Probat
secundo ex
verbis Tri-
dentini.

Secundò, verba Concilij Tridentini, quantumcumque detor- 18.
queantur, rem omnem conficiunt: neque quidquam in ijs est
obscurum, nisi ijs quibus constitutum est penitus, in manifestâ
luce tenebras quærere, veritati, inquam claræ refragari. Ita fert
decretum Concilij. Postquam de Contritione perfectâ vel quæ, vt
loquitur Concilium Charitate perficitur, statuisset, ipsi reconci-
liationem cum Deo, etiam sine Sacramenti applicatione, *non ta-
men sine Sacramenti suscipiendi voto, quod in eâ includitur esse adscri-
bendam*; mox de Attritione hæc subjungit: *Illam verò Contriti-
onem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis
peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter
concepitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat,*

Trid. sess.
14. c. 4.

non

non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam Donum Dei esse & Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo penitens adjutus viam sibi ad iustitiam parat. Manifestum est hic de qua Attritione loquatur Concilium, eam nempe quam heretici inutilem reconciliationi, quinimò malam asserabant: de hac verò statim subiungit. *Et quamuis sine Sacramento Pœnitentiæ, per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum, disponit.* Evidenter hic dicit duo de Attritione Concilium: negat primò extra Sacramentum ad justificationem posse per se, seu solis suis viribus, peccatorem perducere. Secundò, in Sacramento, junctam scilicet Absolutioni, asserit id posse. Disponit enim vt absolutionem ritè accipiat, quæ non nisi legitime disposito, cum fructu datur. Asserit itaque in Sacramento id ab Attritione præstari, quod extra Sacramentum ei competere denegabat. Atqui negabat extra Sacramentum peccatorem ad justificationem *per se* posse perducere; igitur etiam asserit, quod in Sacramento ad justificationem eum *per se* perducatur; seu, quod idem significat, eum ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam *per se* disponat: & quidem dispositione vltimâ. Nam dispositione remotâ, etiam extra Sacramentum, vt quæuis opera bona, ad gratiam reconciliationis viam facit. De hoc autem non agitur hic à Concilio, cuius mens est quid in Sacramento possit Attritio, declarare. Non lubet diutiùs rei claræ immorari, neque veritatem orthodoxam ex his Tridentini verbis altius demonstrare. Fecerunt id præclare Theologi quam plurimi: imprimis Suarez, & Cardinalis de Lugo, & fusissimè ac doctissimè Nicolaus Ysambertus Doctor Sorbonicus, quem si placeat consule.

Suar. to.
4. in 3. p.
disp. 20.
n. 10. 11.
Lugo disp.
5. de Pœn.
sect. 9.
Ysamb.
to. 3. disp.
14. de Pœn.
tit. a. 4.
& seq.

19. Istud tamen dissimulandum non est, plurimos aduersæ partis Theologos, doctrinam Neoterici contendentis ex Attritionis vitio fieri, quod ea Sacramento juncta pœnitentem Deo reconciliare nequeat, planè deseruisse. Fatentur enim conuicti rationibus, Attritionem actum bonum esse, peccatum commissum verè detestari, & torius legis obseruantiam secum ferre; denique voluntariam esse & ingenuam voluntatis actionem. Tamen contendunt Attritionem sufficientem non esse Absolutionis in Sacramento ritè percipiendæ dispositionem, nisi saltem actus aliquis

Neoterici
quidam
volunt. Attritioni iungendum esse
tenuem &
in efficaci-
aliquem a-
ctum Charitatis.

Chari-

Charitatis accedat, *tenuis & inefficax*, qui neque efficacem peccati commissi detestationem, nec efficacem etiam totius legis obseruantiam præ se ferat aut saltem inuoluat; junctus tamen Attritionis actui, qui vtrumque, detestationem nimirum perpetrati sceleris efficacem, plenumque vitæ deinceps rectè instituendæ decretum, ac propositum includat, perfecta sit reconciliationis in Sacramento per Absolutionem eum Deo ineundæ dispositio. Sic vt neque Attritio, neque inefficax illa Charitas quidquam seiunctæ efficiant, conjunctæ tamen queant omnia in Sacramento.

Hoc si tantum uolentibus aduersarij, non debebant Attritionem adeo criminari.

En quo tandem deciderint, omnes contra Attritionem tanto studio, tantisque ingeniorum defatigationibus erectæ machinationes & machinæ! Sanè si actus ille Charitatis tenuis & inefficax, Attritioni associari debuerat, legitima vt esset in Sacramento reconciliationis dispositio; cur id non dixerunt placidè, & veritatis studio, amice? cur tantam Attritioni crearunt inuidiam? cur eam, dum infernum timet, inferni januas non occludere pœnitenti, sed pandere, non scriptis modò sed & de suggestu passim apud rudem populum, non sine summo scandalo proclamarunt? cur denique eo insolentiæ insurrexere nonnulli, vt *impiam* esse Attritionem ausi fuerint criminari? An enim impia dicenda est illa actio, quam *tenuis & inefficax* Amoris actus, momento temporis reddere poterat de pia omnino piissimam. Sanè si populi erudiendi causâ de Attritionis naturâ & effectis disputandum fuerat, non erat accusanda Attritio vt mala; sed instruenda plebs & vereri quam de Attritionis bonitate & præstantiâ Orthodoxi omnes habebant opinioni, quamque aduersarij illi denegare non possunt aut detrahere; noua hæc inefficacis Charitatis, sed *tenuis*, lascinia, sine strepitu & criminationibus, si ira videbatur, modestè fuerat assuenda. Charitatis inquam studio, quantumuis *tenuis* & exilis, peragenda fuerat hæc controuersia, non autem antiquos Ecclesiæ mores corrodendi & conuellendi lubentiâ, non satis modestâ. Bene sit itaque actui huic *tenui & inefficaci*; ex quo tandem id habemus, quòd totus ab aduersariâ parte adhibitus, *in tenui* sit tandem labor. Verùm quantumcumque versetur in tenui, libet modò ostendere inefficacem prorsus esse, & non nisi figmentis aduersarios sese palpare & pascere.

Etenim

21. Etenim istud peto, vbi tandem inuenerint Charitatis illius a-
 struendæ, eamque cum Attritione componendæ necessitatem? Afferunt
 pro se ad-
 uersarij
 Tridenti-
 nym.
 In Tridentino inquit sess. 6. c. 5. Isthic enim inter motus præ-
 uios ad justificationem requisitos, disertè recenset Amorem Dei.

Trid. sess.
 6 c. 5. Hæc sanè Concilij sunt verba: *A Deo justificari impium per gra-
 tiam eius, per redemptionem que est in Christo Jesu; & dum pec-
 catores se esse intelligentes, à Justitiæ Diuinæ timore quo utiliter
 concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se conuertendo,
 in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium
 fore; illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt:
 ac propterea mouentur aduersum peccata per odium aliquod, & de-
 testationem, hoc est per eam pœnitentiam quam ante Baptismum
 agere oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoa-
 re nouam vitam, & seruare diuina mandata. Ita est; hæc sunt
 verba Concilij.*

22. At quid sibi ex iis eliquare aut exprimere, ad rem suam quod sed male
 faciat, aduersarij nitantur, id sanè nullus video. Non vides
 inquit? illud imprimis, quod ad justificationem consequen-
 dam, necesse sit vt peccator Deum *tamquam omnis justitiæ fontem
 diligere incipiat.* Video quidem ista in Tridentino verba. At istud
 jam sic dispesco. Aut Concilium isthic loquitur de justificatione
 extra Sacramentum, aut cum Sacramento percipiendâ. Quòd si si enim a-
 gat de ju-
 stificatione
 extra Sa-
 cramentum
 percipien-
 da, uti me-
 re isthic a-
 git, nihil
 hinc ha-
 bent ad-
 uersarij
 præsidij.
 de justificando peccatore citra perceptionem Sacramenti isthic
 agatur, tum sanè minimè dubitandum est, quin ad justificationem
 Amor Dei super omnia dilecti requiratur, & quidem *non tenuis
 & inefficax,* sed efficax planè & perfectus: hoc nemo disputat,
 nemo vnus reuocat in dubium. Et quidem de tali justificatio-
 nis percipiendæ modo, nempe citra Sacramentum, Concilium
 isthic loqui, videtur manifestum. Statim enim subdit, sic pœni-
 tentem & amantem Deum, si baptizatus non sit, nihilominus
 debere concipere votum suscipiendi baptismum, vt justificatio-
 nis gratiam percipiat. Hanc verò si obtineat voto baptismi sus-
 cipiendi concepto; euidentis est, isthic, nempe Sessione sextâ, c. 5.
 de justificatione citra Sacramentum consequendâ, Synodum a-
 gere; atque tunc Actum Dei super omnia dilecti eliciendum de-
 finitur: idque omnibus in confesso est. Sessione vero 14. c. 5.
 actura est Synodus, quid ad justificationem cum Sacramento
 requiratur. Quidquid sit, locus Tridentini sic acceptus, mini-
 mè

mè fauet aduersariis ; nam eo in euentu , non *tenuis* aliquis amor & *inefficax* , sed omnibus numeris completus , est necessariò eliciendus.

*Si agas de
iustificatio-
ne cum Sa-
cramento
percipienda,
tunc expli-
catur quid
sit fontem
iustitia di-
ligere inci-
pere.*

Ex aduerso autem , si de Iustificatione per Sacramentum impetrandâ Concilium isthic loqui prætractè contendis ; tum sanè ego , nihil hunc locum Attritioni assero officere : cum satis superque jam à me demonstratum sit , Attritionem , Deum tamquam omnis Iustitiæ fontem diligere , non quidem actu Amoris beneuolo , sed Spei seu Amoris concupiscentiæ , quo Deum sibi amat ; qui amor , quia necdum perfectus est , idcirco rectè à Tridentino dicitur peccatorem *Deum diligere incipere* : & quidem *ut omnis iustitiæ fontem*. Quid sit autem iustitiæ fontem aut iustitiam diligere , satis à me Tractatu 13. §. 8. existimo explicatum. Nihil certè subsidij pro *tenui* illo & *inefficaci* actu Charitatis quæ sit Dei super omnia dilecti asserendo hinc petere possunt aduersarij , cum de eo ne minima quidem hic fiat mentio.

23.

*Inaudita
est in Eccle-
sia Charita-
tas quæ
peccatorum
absolutio-
nem per
se non con-
sequitur.*

Sed quid ego hisce immoror ? An non id liquidò Tractatu 13. §. 8. à me demonstratum est , non dari actum qui veri nominis & substantiæ Charitatis sit , cui plena peccatorum remissio non sit annexa ? an non ostensum est , commentum id esse neotericum ; Sanctis Patribus , Conciliis , Ecclesiæ denique vniuersæ ante hos dies incognitum & inauditum ? an non mancam illam debilemque charitatem , vidimus à Pontificibus condemnatam & penitus ab Ecclesiâ proscriptam ? Quid ergo *tenuia* illa & *inefficacia* Charitatis fragmenta , nescio vbi temerè inuenta , tulciendo Catholico Sacramento , & Attritioni quæ soliditate suâ stat , tam sollicitè supponuntur ? Abeant sanè isthæc fulcimenta : illis orthodoxa veritas non indiget , quæ se solâ *manet in eternum*.

*D. Augu-
stinus a-
ctum Cha-
ritatis præ-
ter Attrit-
tionem , ad
fructum
Sacramen-
ti percipien-
dum non
requirit.*

Sanè incognitam fuisse eiusmodi Charitatem Augustino , supra ostendimus. Jam verò addo , etiamsi cognita fuisset , tamen ab eo ad gratiam cum Sacramento ab Attritis percipiendam , minimè iudicatam esse necessariam. Tam manifesta hæc est res , ut si aliqua ab ipsis D. Augustino auctoritas tribuatur , euidam esse omnem controuersiam , stabilitamque veterem & orthodoxam de Attritione sententiam , penitus asseuerem. Locus est è libro de Cathecisandis rudibus , eductus. Agit isthic de adultis , qui per Sacramentum Baptismi , reconciliationem cum Deo justificationisque gratiam erant adepturi ; quos de peccatis à se

25.

Tract. 13.
n. 35.

com-

commissis dolere imprimis debere, omnibus in confesso est, antequam ad Sacramentum accedant. Et postquam alias quasdam rationes, & affectiones animi peruersas attulerat, quibus Cathecumeni quidam inducti, ad Sacramenti gratiam frustra consequendam, perperam & viriosè accedunt; tandem ita loquitur de Attritis: *Qui autem propter beatitudinem sempiternam & perpetuam requiem, que post hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus, ut non eat in ignem eternum cum Diabolo, sed in regnum eternum intret cum Christo, verè ipse est Christianus, & quidem bonus, vt ex Augustini sequenti oratione patet. Quomodo autem & Christianus est, & bonus est Christianus, si baptismi virtutem non recepit? sin autem recepit, sanè Attritione solâ præuiâ, Sacramenti gratia ipsi facta est; nullam enim Charitatis efficacis aut inefficatis excitandæ mentionem facit Augustinus, cui tamen præstitutum erat Cathecumeno necessaria ad remissionem criminum, justificationemque cum Sacramento referendam, præscribere. Quorsum ergo fingitur, quod ignorauit Augustinus? Augustino tamen, omnia omnino Fidei mysteria prorsus fuisse perspecta, declamant, dum ita eorum fert res, & nesciuit quid ad Baptismum legitimè percipiendum erat necessarium? aut si sciuit, Cathecumenis suis, imo & posteris scientiam illam inuidit, salutem consequendæ adeo necessariam? Verùm ne huic loco solùm inhæream, animaduertendum id est sedulo quod mihi non exigui in dicendis erit momenti; ibidem seipsum Cathecumeno propter futuram requiem Baptismum expectanti, gratulantem inducit, hisce verbis: *Deo gratias Frater; valde tibi gratulor & gaudeo de te, quod in tantis tamq. periculosis huius seculi tempestatibus, de aliquâ verâ & certâ securitate cogitasti. Si veram & certam securitatem ita baptizatus est consecutus, remissa igitur ei sunt peccata; & tamen non habuit dolorem nisi ex metu gehennæ conceptum, id est solam Attritionem, nulli charitatis efficacis aut inefficatis actui intertextam: igitur nullo modo ex mente D. Augustini est, Attritionem solam cum Sacramento, peccatis eluendis non sufficere. Quod si autem tanta Attritionis cum Baptismi Sacramento sit energia, jam nihil est quod urgeat eam virtutem illi in Pœnitentiæ Sacramento denegari: cum eadem in vtroque Sacramento sit ratio pœnitendi, vt notum est omnibus Theologis, neque ab aduersariis etiam negatur.**

Ostenditur certam esse de Attritionis cum Sacramento efficaciam sententiam. Fictum, quod ex Suare; friuolum, quod ex cuiusdam studiosi Pariensis apparitione; nullius momenti esse, quod ex auctoritate contraria sententium, contra sententia Orthodoxæ certitudinem, petitur argumentum.

*Obiiciunt
aduersarijs,
saltem in-
certam esse
propositam
de Attritio-
ne senten-
tiam.*

COMPLANATIS omnibus quæ contra Attritionis substantiam, 26.
vim & energiam, difficultates fuerant obolutæ, egregium adhuc restat detegendum artificium, & quasi cuniculus, quo munitissimam hanc arcem aduersarii conantur suffodere. Ut enim ad eam accurrentes peccatores arceant, passim jactitant, saltem non esse certam quæ de Attritione afferuntur; plurimos Theologos contraria docere omnia; ac propterea dubium cum sit Attritio peccatorum remedium, non etiam esse eiusmodi, cui æternam animæ suæ salutem, præsertim in mortis articulo constitutus, prudenter possit committere. Multis incertitudinem illam populo coloribus depingunt, & verbis inculcant, ne nihil visi sint egisse. Eam autem cum persuaserint, tum verò sibi videntur peregisse omnia, euertisse nimirum omnem Attritionis usum, cuius vim & efficaciam ostenderint esse saltem incertam. Hoc igitur jam agendum est; & cum veritatem rei demonstrauerimus, istud est videndum porro, ad quem certitudinis gradum in Ecclesiâ Catholicâ Attritionis energia euaserit.

*Afferunt
pro se Sua-
rem, sed
male.*

Ad nullum inquit aduersarii. Et quidem id ipsius met P. 27.
Francisci Suarez auctoritate interpositâ, planum facit P. Francis-
cus Faruacques Ord. S. Augustini S. Theol. Doctor, thesibus quas Faruacq.
in ep. 1. D. Pauli ad Corinth. edidit Louan. ann. 1660. Ita habet in Thesib.
in ultimo, ut vocat, *Impertinenti*. Titulus hinc, ut quod verum an. 1660.
est fatear, est rei ab ipso proponendæ satis accommodus. Louanii
Pater Franciscus Suarez, inquit, docet quod opinio, quæ dicit Attritionem editis.
ex solo metu gehennæ conceptam & cognitam, cum Sacramento suffi-
cere ad justificationem, non sit certa, & possit esse falsa; quodque nec
valde antiqua sit, nec multam communis. Et in margine locum
signat,

signat, nimirum in 3. p. q. 90. art. 4. Disp. 15. sect. 4. n. 71. Quis non hic summi illius Theologi clarissimam esse sententiam dixerit, si verba attendantur, eaque bonâ fide ab auctore Thesum fuerint recitata? Atqui fidem non alienam, sed tuam amice Lector obtestor. Locum inspice, & videbis illicò, non esse hæc Suarez verba, sed aduersariorum ea objectantium, vt sententiam suam, quam primo loco, more suo, Suarez affert, confirmet. Disputat enim an in articulo mortis non sit necessariò excitanda in Confessione Contritio. Et primò affert sententiam eorum qui eam exigunt; exigunt autem inquit, *quod licet sit probabilis opinio, attritionem cum Sacramento sufficere ad justificationem, tamen non sit certa, & possit esse falsa.* Item. *Quod si fortasse in re ita est, probabilis illa existimatio non sufficit vt homo saluetur. Ergo qui sciens & videns ita se mori permittit, voluntariè exponit se periculo morali eterne damnationis. Nam vbi est morale dubium, est morale periculum, præsertim in re graui. Hic autem est morale dubium, cum illa opinio nec valde antiqua, nec multum communis sit.* Hactenùs verba sunt Suarez. Istud jam enixè rogo, vbinam hic Suarez doceat, opinionem quæ Attritionem asserit ad justificationem sufficere, non esse certam, sed falsam esse posse; rursus non esse valde antiquam, nec multum communem? An hoc est docere rem ita esse, aduersariorum obiectiones producere & contrariæ sententiæ fulcimenta proferre? Certè Suaris eam non esse mentem, ex num. 19. statim subsequente, vbi sententiam à se relatam reiicit, rationesque aduersariorum refellit, facilè videre poterat Karu- quius, nisi forsitan libebat cæcutire. Neque prudenter poterat credere hæc esse ex propriâ sententiâ à Suare prolata, cum mox Disp. 20. vbi quæstionem de Attritionis efficacia disputat ex instituto, disertissimè eam confirmet auctoritate Theologorum antiquorum, inter quos recenset D. Thomam variis locis, & Scotum. Quo pacto igitur diceret sententiam *non esse valde antiquam*, quâ primorum antiquissimorum Theologorum esse adstruit? Rursus quâ ratione diceret Suarez, *non esse certam opinionem, & posse esse falsam*, qui relatis auctoritatibus Theologorum pro Attritionis efficaciâ stantium, subdit: *Atque hanc sententiam omninò veram esse censeo.* An autem censetur vera quæ censetur fieri posse falsa? Denique, ne de Suaris mente, vlla restet dubitatio, en eius sententiam manifestissimè ibidem expositam. *Dico ergo primo. Sacra-*

Obiectatio-
nem à Sua-
re allatam,
accipimus
pro eius
sententiâ.

Suarez, cõ-
traria om-
nia diserte
iocos.

Suar. 3. p.
10. 4. disp.
20. n. 9.

Ibid. n. 10.

mentum hoc habet virtutem ad iustificandum peccatorem per solam veram, supernaturalem, & integram attritionem dispositum. Et in hoc sensu, efficaciam habet ad efficiendum hominem ex attrito contritum. Hanc conclusionem existimo hoc tempore adeo certam, ut non possit absque errore negari, loquendo ut loquimur absolute de efficacia. Hæc mens est magni illius Theologi, hæc sententia: & non ea quam illi affingunt, ex mente suâ, aduersarij. Credo tamen eam non malâ fide affictam ei esse à P. Faruaquio, sed deceptum, uti facile fieri potuit, ex hoc capite, quod cum stilò Theologis aliàs vsitato, aduersariorum rationes Suarez dum affert, non adjecerit solitum illud *Dices aut obiicies*, crediderit esse verba auctoris, dum expressis verbis non dicit esse aliena. Quidquid sit, nullum sane incertitudini adstruendæ ex Suare præsidium petant, neque sententiæ suæ blandiantur, aut populo vendant fucos.

*Historia
Parisiensi
Studio ex
D. Antoni-
no allata.*

Eiusdem ponderis est, quæ iisdem Faruaquij thesibus, præfigitur in præliminari paginâ, nescio quorsum, ex D. Antonino historia. Dissimulari poterat tamquam nullius momenti res, nisi eam aliquoties jam, nescio an ex condicito impressam vidissem; fortasse quod credant, magnam sententiæ suæ auctoritatem se allaturos, ex auctoris dignitate. Ita fert historia à Faruaquio exscripta, & quidem, si superis placet, ex *S. Antonino Archiepiscopo Florentino Ordinis Prædicatorum. Parte 4. Titulo 14. c. 5. sub initium ante §. 1. Quidam scholaris Parisius infirmatus ad mortem, confessus est cum multis lachrymis, deuotè suscipiens omnia Sacramenta secundum humanum iudicium. Doctor autem eius frequenter visitans eum in infirmitate, rogauit eum, ut si contingeret de hæc luce migrare, Domino concedente, sibi appareret ad reuelandum statum suum; quod & promisit. Eo igitur viam uniuersæ carnis ingresso, post dies aliquot (dictus scholaris) ei apparuit in lecto quiescenti, in chlamyde pergameneâ plenâ sophismatibus, & igne foderatâ. Quem recognoscens, & interrogans de statu suo, respondit se fore damnatum. Cumque ille miraretur nimis, causam querens cum ipse cum tantis lachrymis pœnituisset in fine, & Sacramenta deuotè suscepisset; respondit ille, Pœnitentia mea & lachrymæ illæ non fuerunt ex Amore Dei, & principaliter propter Dei offensam, sed propter Timorem inferni, ne ad illum deputarer; & ideo mihi non valuit.* Hæc S. Antoninus, inquit Faruaquius. Fa-

28.

teor;

teor; sed nescio ego inquam, quâ mente Thesibus suis, vti & reliqua Impertinentia inseruerit Faruaquius: cum ad epistolam D. Pauli faciat nihil. An vt cum reliquis clamorem excitet, iisque placeat? Contemni inquam hæc à me poterant; ne tamen quidquam indiscussum abeat, præsertim hoc quod adeo est popolare, & factum ad concitandum plausum in plebe,

29. Respondeo *primò*; nihil quidem illustrius, quàm D. Antonini, factum, vt videtur recensentis, nomen habere hanc historiam, quod eam magnopere commendet. At scin quantâ Sanctissimi viri, in historicis narrationibus, apud doctos sit auctoritas? ea quæ nimium creduli. Audi id non ex me, sed ex Melchiore Cano, etiam Ordinis Prædicatorum, & Episcopo Canariensi, & primariæ cathedræ in Academiâ Salmanticensi olim præfecto. Hæc eius de duobus sui ordinis historicis: verba. *De Vincentio Belluacensi, & D. Antonino liberius judico; quorum uterque, non tam dedit operam vt res veras certasque describeret, quam ne nihil præteriret quod scriptum in schedulis quibuslibet reperiretur Ita ad historiam vnamquamque existimandam, momentoque suo ponderandam, non artificum statera, sed ne populari quidem trutinâ vsi sunt. Vin plura Faruaqui? audi quæ subnectit? Quamobrem, inquit, boni licet ac minimè fallaces viri, qui tamen nec auctores eos à quibus suos exscripsere libros diligenter examinarunt, nec res iustis libratis ponderibus memoriæ prodiderunt, apud criticos graues atque seueros, auctoritate carent. Historicus autem qui Theologiæ decreto probandus erit, nec omnes schedas lectione etiam indignas excutiet; nec anilibus fabulis accommodabit operam; nec prius lecta auditaque excutiet, quàm ea prudenti accuratoque iudicio expendat ac seligat. Ita Melchior Canus, de D. Antonino, more suo satis clare. Cuius iudicium hisce insertum si quis ægrius ferat, id sanè non mihi, sed iis qui ad hæc proferenda nos cogunt, imputandum est.*

Quanta apud Canum auctoritas D. Antonini sit in historia.

Canus de locis Theol. l. ii. c. 6. ultra modum.

30. Respondeo *secundò*, D. Antoninum ipsum, fateri sibi non aliundè constare de hac historiâ, quàm ex libello aliquo *de septem donis*. Hoc enim uerò non sine artificio in thesibus Faruaquij tacetur, vt tota historiæ veritas à D. Antonino peteretur. Itaque jam non major est narrationis huius auctoritas, quam incogniti nobis libelli *de septem donis*. Imò ne tanta quidem; sed ea solummodo quæ Doctori danda est, qui sibi id narrauerit contigisse,

Historiam hanc refert D. Antoninus ex libello quodam de septem donis.

tigisse, quod fortè finxerit aut somniarit, aut alius quis ipsi affin-
xerit. Jam verò an quisquam est Theologus, qui ad sententiam
in Ecclesiâ summi ponderis confirmandam, quidquam auctorita-
tis dandum censuerit apparitionibus hominis cuiusdam incog-
niti, & de cuius virtute nil quidquam constet; imò de quo nes-
citur an eiusmodi ei apparitio obtigerit, nisi ex quâdam sche-
dulâ de septem donis? Ne si Doctor ipse factum proclamaret,
Doctori de re factâ credendum foret illico; multò minus historia
tam dubio auctore prolata, sententiis erat Theologicis appli-
canda. Quasi verò si muliercula quâdam pro concione vocife-
retur, triginta & quod excurrit millia hominum visa sibi à Chr-
sto iudicari, & non nisi tres vitam æternam consecutos, id suf-
ficiat, vt illico pro pulpitis id declametur terrendo nimirum
populo, & percellendæ plebi planè accommodum. Sanè non
id sufficit libris contineri, quod pro concionibus exponitur: a-
niles etiam fabulæ in libros irrepunt; sed vbiicumque demum
sunt, debent esse contemptui: multum enim discedit veris so-
lidisque rationibus, quas eiusmodi nãniis vir acrioris iudicii vi-
det immisceri. Et veræ reuelationes hæreticis sunt deludibrio, cum
omnes illico credant esse similes iis, quas sine vllò delectu plebi
credulæ, non sine ipsorum risu & sarcasmate vident obrudi. Re-
uelationes quas viri aut fœminæ sanctitati conspicui sibi accidisse
sanctè testati sunt, de quorum testimonio & virtute constat,
& demum quæ ab Ecclesiâ approbatæ sunt & confirmatæ, hæc de-
mum sunt in pretio, & ideo apud Theologos solæ in vlu.

*Non est
credendum
cuilibet di-
centi sibi
reuelatio-
nem obis-
sisse.*

*ob aniles
fabulas
hæretici
contem-
nunt ve-
ras reuela-
tiones.*

*Falsi reue-
lato aut fi-
cti est aut
à Diabolo.*

*Reuelatio
i liis dam-
nati potuit*

Respondeo *tertiò*, omnem apparitionem quæ falsum enuntiat, 31.
fictam esse, aut ab homine alios conante decipere; neque ap-
paritionem tunc esse dicendam, sed figmentum & mendacium;
aut à Diabolo, eum, cui apparitio obuenit, fascinante. Certissi-
mum id est omnino: quandoquidem nulla, à Deo, falsi possit
esse reuelatio. Itaque si damnatum sese dixerit Parrisus ille scho-
laris, quòd per Attritionem solam de peccatis pœnituerit, certè
falsum dixit; est enim sententia Tridentino aduersa, & vti Ca-
thecismus Pij V. loquitur *Fidei Catholicæ doctrine contraria*, igitur
semper falsa fuit; neque quòd ei contrarium est, vniquam à
Deo potuit reuelari. Conficta igitur est ea reuelatio aut ab ho-
mine, aut à Dæmone. Sin vero totus scholaris demortui ti-
mor atque horror ex eo exstiterit, quòd infernorum ignium, qui-
bus

bus erat addicendus, species viuaque imago phantasiae objecta, <sup>habere be-
num sen-
sum</sup> ipsi extremum spiritum agenti versaretur ob oculos; sic tamen vt neque in spem erigeretur euadendi tanti mali, neque in detestationem assurgeret criminum, per quæ tanta supplicia iuste infligenda fuerat promeritus; tum sanè reuelatio vera esse potuit. Eo autem in euentu, condemnatio ipsi non obrigit, quòd Attritus obierit (ostendimus enim Attritionem isthæc omnia inuoluerè & secum ferre) sed quòd nullâ omnino criminum pœnitidine, ne Attritione quidem tactus, sceleribus suis sit immortalis. Atque hoc videtur condemnati oratio sat clarè innuere, dum fatetur lachrymas à se effusas *non fuisse ex amore Dei, & principaliter propter Dei offensam*, id est ex verâ pœnitidine, *sed propter* <sup>Sed qui
aduersariis
non fauet</sup> *timorem inferni*, id est propter pœnas inferni clarè repræsentatas, quæ tamen timorem solummodo naturalem concitarent; pœnitidinem autem veram, id est aut Contritionem aut Attritionem animo non inducerent. Hoc si voluit condemnatus, nihil dixit Attritioni quod officiat, neque quod aduersarij in rem suam possint adferre.

32. Jam verò quòd ob auctoritatem Theologorum quorundam <sup>pauci sunt
contraria
sententia
veteres
Theologi.</sup> sentientium Attritionem se solâ cum Sacramento ad justificationem inducendam non sufficere, jactitent aduersarij, orthodoxam de Attritione sententiam saltè incertam esse; atque adeo in praxim non debere, imò ne quidem posse deduci, id certè numeris omnibus absolutum est terriculamentum. Imprimis enim veteres Theologi admodum pauci sunt Attritionis aduersarij, & ferè ij qui olim censebant peccati culpam potestate clauium non deleri. Ex hâc autem hypothefi, quæ in Florentino Concilio est condemnata, mirum non est, errorem hunc etiam eos traxisse, & asseruisse Attritionem ad justificationem non sufficere, quam iudicabant ne in Sacramento quidem, clauium potestate conferri, sed soli Contritioni à Deo tribui. Alios autem qui post Tridentinum scripsère Theologos contraria sentientes, ad duos fere reducit Ysambertus, eosque cum nominauit, non immeritò interrogat, *sed quid inter tantos?* quasi dicat, tam præclaros inter Theologos, non partium studio præoccupatos, omnium ordinum viros eadem sentientes, auctoritate toti orbi conspicuos, numero propemodum infinitos quanti, æstimanda est duorum hominum sententia, & pauculorum acclamatio, quibus

istud in hisce similibusque causis præstitutum videtur solummodo, duces sequi, etiam quos errare cognouerint?

*Theologi
sententia
alicui ad-
uersantis
opinio, non
facit incer-
tum, quod
antè fuit
certum.*

Deinde istud profectò nimis insulsum est, asserere, quoties Theologi alicujus opinio sententiæ certæ & indubitæ aduersa exoritur, illico hanc de certâ in incertam degenerare: nisi rationes eas asserat, quibus sententiæ indubitæ rationes aut conuellat penitus, aut saltem probabiliter labefactet. Atqui quotcumque hæcenus ab auctoribus contraria sententibus allatæ sunt rationes, sententiam de Attritionis cum Sacramento energiâ, adeo non labefactant probabiliter, vt ne contingant quidem. Ostendimus enim Tractatu præcedente, falsis hypothesis nixa esse omnia, quibus machinas suas superstruunt: nempe Attritionem non esse voluntariam, esse coactam; non detestari peccatum sed potius reipsâ illud expetere; ex eâ denique vniuersæ legis obseruantiam non deduci. Quæ omnia cum falsa & ficta esse demonstrauerimus, & contraria omnia ostenderimus Attritioni veræ esse ingenita, jam sanè manifestum est, Attritionem veram non oppugnare auctores illos qui efficaciam in Sacramento illi detrahunt, sed phantasticam aliquam Attritionem eos impetere, quam sibi à se impugnandam, pro suo libitu effinxerint, non verò eam quam Sancta agnoscit Ecclesia, suâque auctoritate confirmat. Hinc est quod eorum auctoritas, quantacumque demùm sit, nihil quidquam de certitudine detrahat sententiæ in Ecclesiâ indubitæ.

33.

*Aduersa-
riorum ra-
tiones non
impetunt,
nec tan-
gunt ve-
ram Attri-
tionem, sed
aliam quâ
sibi fingunt
vt impug-
nant.*

*Certitudo
sententia
orthodoxa
habetur ex
consensu &
praxi com-
muni totius
Ecclesiæ.*

Indubitam autem facit Attritionis cum Sacramento energiam præter Theolorum communem consensum, vsus ipse & praxis Ecclesiæ toto orbe diulgata, & inter omnes omnium nationum Christianos vsitata. Etenim hæc sententia passim in Cathecismo pueris & rudioribus, consciis Episcopis, & Pontificibus adeo non reclamantibus vt eam etiam Cathecismo Romano inferi voluerint, vbique gentium hæcenus fuit proposita. Rursus à Confessariis in sacræ exomologesis foro passim & vbiq; fuit admissa, & Sacramentalis Absolutio attritis omnibus hæcenus concessa, nemini denegata. Et dicere quisquam audeat, omnes hæcenus egisse perperam; & quod peius est, Christum permisisse, vt tot jam annis Ecclesia pene tota cæcutierit & errauerit, in materiâ grauissimâ Sacramenti, à quâ infinitarum propemodum Confessionum valor, & justificatio sincerâ & bonâ

34.

Tract. 11.
§. 6. 7. 8.

fide

fide pœnitentium dependebat? Sanè qui tantam labem Ecclesiæ posse obrepere, tantamque in re tam graui & sanctâ cœcitatem oculis pro Christi grege vigilantibus posse induci crediderit, ne is mihi succenseat, si liberius dixerò, eum præ nimio affectionum impetu cœcutire, nec satis sobriè sapere.

35. Rursus indubitata facit Attritionis energiam, quod Catholicismus Romanus jussu Pij V. editus, vti vidimus supra nu. 17. hanc sententiam vocet *Fidei Catholice doctrinam, item omnibus credendam & constanter affirmandam.* Denique de quâ minimè dubitandum sit. Poteratne hæc sententia magis indubitatum populo proponi? Magis tamen indubitata facit ipsius Concilij Tridentini sacro-sancta auctoritas: quæ in Proœmio sessionis 14 in quâ quid de Attritionis efficaciâ sentiendum sit, exponitur, declarat omnia à se tractanda, esse *Catholicam veritatem & quam nunc Sancta hæc Synodus Christianis omnibus perpetuò seruandam proponit.* Adeo vt ex hisce verbis, non tantum ea esse de Fide obligante quæ Canonibus solis, sed & ea quæ capitibus continentur, non incommodè possit inferri.

Item Concilij Tridentini auctoritas.

Trid. sess. 14. in proœmio.

36. Quid, quodd ex dictis, præclari admodum Theologi intulerint adeo indubitata esse de Attritione sententiam, vt etiam de fide obligante velint esse? Verùm huic rei non inhæreo. Instituto meo sufficit, adeo certam esse iudicio Francisci Suarez, vt supra vidimus n. 27. vt non possit absque errore negari, Istud enim diligenter est obseruandum, non illico incertum esse id quod de Fide obligante non est, Et hæc ratione dementantur rudiores non raro, aut potius iis imponitur, dum, vt ipsos omni Attritionis vsu interdiciant, eosque ab eâ deterreant, hæc eos argumentatione circumueniunt. Non est, inquiunt, de Fide, Attritionem cum Sacramento peccata delere; imò sunt Theologi qui docent non delere; igitur vt minimùm incerta est hæc res. Non igitur vquam reconciliandis peccatis adhibenda est Attritio, ne Sacramentum pœnitentiæ, quinimo salus ipsa æterna periculo committatur; quod omnino nefas est, cum certior ad reconciliationem via facilis sit, & cuique ad manum. Ita illi.

Etiamsi forte non sit de Fide, non tamen ideo est incerta.

Hic n. 27.

Paralogismus quo ab aduersariis circumueniuntur rudes.

37. Quibus antequam respondeam, libet illis aliud argumentum proponere, quod fortasse haud paullò maiorem eis, quàm quod ab ipsis obuolutum est Attritioni, si dictis suis stare velint, adferet molestiam. Et quidem sic rationem instituo. Certum est

In ipsos reuertitur melior argumentatio.

imprimis, de Fide obligante non esse ipsorum sententiam, quæ statuit Attritionem cum Sacramento ad reconciliationem non sufficere: imò ex aduerso, etiam ipsis, certum est, hæreticum non esse qui docet sufficere; hoc enim nemo vnus ipsorum dixit. Ex alterâ verò parte, non est certum, contrariam id est nostram sententiam non esse de Fide; ac proinde certum non est, non esse hæreticam opinionem quæ statuit Attritionem cum Sacramento non sufficere. Nam plures & maximi Theologi existimant hæreticam; & qui verba Tridentini sæpius allata penitus considerat, vt minimum debet fateri, admodum esse probabile, sententiam Attritionis efficaciz repugnantem, esse Tridentino contrariam, ac proinde probabiliter esse hæreticam. Unde cum apud ipsos idem sit esse dubium aut incertum, & esse probabile; etiam incertum est an ipsorum sententia non sit hæretica. Nunc verò ipsos amicè interrogo, quâ ratione mordicus adhæreant sententiæ, quam ipsis incertum est an non sit hæretica, cum alia ad manum sit, cui sine vllo hæreseos sîncurrendæ discrimine possunt adhæreere? An non hoc est æternæ salutis periculum, sponte & prudenter adire? Et quidem si rem non tumultuariè sed seriò introspiciant, argumentum propositum potentiùs vrget in eorum sententiã, vtpote qui semper clamant, tutiora sequenda esse; id sanè aduersariis semper in ore est. Id profectò si verum censeant, auctor ipsis sum, vt conscientiam suam, quamuis hâc parte errantem, nihilominus sequantur, & depositã sententiã, quam nullo modo mirum foret esse hæreticam, eam sequantur quæ nulli hæreseos suspicioni est exposita, præsertim cum ipsimet doceant, errore inuincibili neminem à peccato excusari; quod saniores Theologi verum iudicant in errore voluntario, qualem hîc intercurrere vehementer suspicor. Hæc per transennam & cursim dicta sint, non tamen cursim ponderanda.

*Non omne
quod de
fide obli-
gante non
est incer-
tum est.*

Nunc verò ad propositum de orthodoxæ sententiæ certitudine argumentum, breuiter respondeo. Etiam si ea de fide non foret (quod sanè ego non vrgeo,) tamen non id à Theologo homine dici debere, idcirco esse incertam. An enim nihil quidquam Theologicè certum est, nisi quod Fide obligante credendum proponitur? De fide obligante non est, vti fatetur D. Thomas, B. Virginem cum corpore in cælum assumptam, an ideo

certa.

38.

certa non est hæc res, aut quisquam incertam esse ausit dicere? Plurima sunt eiusmodi quæ in Ecclesiâ censentur indubitata, neque tamen sunt de fide obligante: eaque adferre foret perfacile, nisi Theologis passim essent perspicua. Aliud sanè est incertum quid esse aut certum, aliud verò de Fide obligante. Incertum est, cui assensus meritò & ratione bonâ potest denegari. Certum est, cui immeritò quidem & non nisi per errorem denegatur assensus, errore tamen eiusmodi qui culpâ à Deo non deputabitur. Hinc qui in ipsâ meridie Solem non lucere mordicus pugnaverit, immeritò quidem nullâque ratione bonâ id facit; hinc etiam errore omnibus deridiculo implicatur; non tamen idcirco Diuinam incurrit offensam, quòd nulla ei id credendi à Deo posita sit necessitas. Fide verò obligante certum est id, cui nec meritò possis fidem denegare, & cui præterea dissentire sine crimine mortali non liceat. Hanc quæso certitudinis diuersitatem studiosiùs aduersarij introspiciant; neque tam facile & projectè dicent, incertum esse quidquid non est de fide obligante; neque ex eo capite, quòd fortassis non sit Fidei, incertam contendent sententiam, quam tot nominibus ostensum est in Ecclesiâ Catholicâ constantem esse, Concilij vniuersalis decreto firmatam, vsu totius orbis Christiani receptam, Theologorum denique optimorum calculo approbatam, tamquam certam omnino & indubitam.

Differentia inter id quod certum est simpliciter, & id quod certum Fide diuina seu obligante.

§. IV.

Tutum omnino & securum esse Attritionem absolutioni præmittere, etiam in articulo mortis. Neque tunc ex præcepto, securiora salutis remedia esse conquirenda; & sufficere quòd assumantur secura, euidenter demonstratur.

39. **H**Æc cum ita sint, indubitam inquam Attritionis esse cum Sacramento efficaciam cum jam constet, facile nunc erit scrupulum quemdam hominum mentibus eximere, quem tamen tamquam saxum ingens, imò rupem insuperabilem, hisce diebus

Rationes quare aduersarij statuunt, saltem vltima Cor-

Confessione non esse adhibendam Attritionem.

bus aduersarij populo obuoluebant, non sine plausu, sibi suisque facile acclamantium. Quamquam enim ita sit, inqueiebant, neque negari possit, Attritionem Confessionibus quæ passim totâ vitâ instituuntur, rectè & legitimè inferi, tamen exomologesi vltimæ, quæ in mortis articulo aut periculo sit, nullo prorsus modo est adhibenda. Tunc enim de toto salutis æternæ negotio agitur, quod non nisi per summam imprudentiam, minimo etiam periculo committitur. Et verò lex ipsa charitatis, quâ sibi quisque obstringitur, id exigit, vt certissimo sibi salutique suæ modo quis consulat, tum præsertim cum certissima illi acquirendæ patet via. Certissimam autem reconciliationi cum Deo ineundæ rationem, Contritionem aut actum charitatis esse, cum omnibus omnino sit in confesso; omnibus sanè, tum præsertim dum ab eâ reconciliatione pendet æternitas felixne futura sit an infelix, ab hâc morituro petendum est præsidium, si prudenter agere vult rem tantam. Contritio autem aut Charitatis perfectæ actus facillimè exerceri cum possit, vt quid ad Attritionem temerè recurritur? Multis hanc spartam exornant verborum floribus, & Rethorum pigmentis aduersarij, populo vt ne displiceat. Detrahenda solummodo est larua, & tuci detergendi, vt cunctis pateat de re quid sit.

Alia est questio, an circa finem vitæ exercendus sit aliquis actus Charitatis, alia verò an in Confessione vltima debeat inferi, vt Confessio hac bona sit.

Et ne diuersitate quæstionum controuersia instituta intricetur, 40. fateor communissimam esse Theologorum opinionem, hominem circa mortis articulum obstringi, vt actum Amoris Dei supra omnia dilecti nitatur elicere. Cum enim inquirunt, lege diuinâ cautum sit, vt Deum homo reipsâ aliquando diligat super omnia, nec tamen vllum à lege præscriptum sit tempus quo in hunc amoris actum debeat assurgere; sanè videtur admodum rationi consonum, vt huic præcepto parere debeat, eo in articulo constitutus, post quem nulla Deum in hâc vitâ super omnia diligendi dabitur opportunitas. Probabilis inquam est hæc oratio, neque jam de præcepto hoc examinando instituitur disputatio. Non inuoluatur itaque actus hic Charitatis, cum eo de quo agimus; illo inquam qui Confessione vltimæ est adhibendus; quem aduersarij volunt necessariò debere esse actum Contritionis perfectæ vel Charitatis, vt legitimè instituatur vltima Confessio. Hoc certè ex præcepto Charitatis in fine vitæ excitandæ, non sequitur. Posset enim quis vltimam Confessionem attritus instituere;

tuere ; & post nodum in mortis articulo , aut intermedio aliquo tempore , actum Charitatis exercere , si hic ex præcepto requiritur.

41. Hisce ritè dispunktis planior curret oratio , & non parua veritati oborietur lux quæ non modicè obducebatur , dum vtrumque Charitatis in articulo mortis exercendæ actum , confundunt aduersarij , & ex vnius necessitate , inferunt secundi præstationem. Itaque iterum dico , me quid sit de actu Charitatis in fine vitæ exhibendæ , an scilicet lege præceptoûe diuino sub mortalis offensæ interminatione , tempus istud eiusmodi amori sit præstitutum , nolle disputare ; non enim id nunc agimus. Hoc agimus , an actus ille Absolutioni vltimæ necessariò præmittendus sit ; siue vt intelligamur clariùs , an peccati mortalis fiat reus , qui Confessione vltimæ Attritionem sciens prudens interferit , eâque sese ad Absolutionem recipiendam disponit ? Hoc inquam clarè edicant , an sic Attritus , confitendo peccet mortaliter ? Quòd si tam atrox Confessione illi impingere non audent conuitium , vt quid igitur Attritioni , eo in articulo exercendæ , nequidquam obstrepunt ? Sin autem peccati mortalis Confessionem illam condemnent , cedo præceptum , legem affer , quâ diuino iussu ab vltimâ Confessione Attritio proferibatur , quæ toto [vitæ] tempore Confessionibus adhereri permissa est. Rursus cedo tabulas , quibus iurisdicatio Sacerdotibus eo temporis articulo sit ablata , aut certè constricta. Non enim , vt aliàs , peccata quoad culpam absoluentur eo in rerum statu vi Clauium , sed Contritionis. Certè legem nullam de hâc re à Christo aut ab Ecclesiâ latam vsquam inuenient , quæ nusquam est. Cur ergo fingitur obligatio , cuius nulla exstat lex ?

*Vltimum
negamus.*

*quia nulla
de hac re,
à Christo
aut ab Ec-
clesiâ lata
est lex.*

42. Extat inquit à ratione ipsâ naturæ insculpta lex , imò innata , quâ quisque salutis suæ debet prospicere , & quidem modo quàm potest optimo & securissimo. Certius autem salutis obtinendæ remedium est Contritio quàm Attritio ; adhibenda itaque est illa , respuenda hæc. Aries est hic aduersariorum validissimus , quo Attritionis vsus impetunt , ictu tamen debili admodum & imbecilli. Non caret tamen omni artificio. Veris enim dum miscentur falsa , aliqua saltem roboris species , veritatisque color , carioso obducitur argumento. Vera itaque à falsis separemus , & tota illico moles corruet. Fateor ergo naturæ legem id exigere ,

*Nequidem
ex lege char-
ritatis pro-
pria obliga-
mur que-
rere quod
securus est.*

vt quisque sibi de salute caueat; rationique id esse congenitum, vt mali incurrendi discrimen nitatur euadere. Fateor etiam contra prudentiæ leges peccaturum eum, qui facili certoque remedio id dum potest consequi vt malum euitet, incerto tamen & dubio, salutem corporis, multò ergo magis animæ, temerarius sponte committit. Vera inquam sunt hæc omnia. At verò cum duæ suppetunt ad salutem viæ, ambæ certæ, securæ ambæ, ambæ indubitæ, eam tamen quæ certior est, ex lege charitatis sibi debitæ seruandam esse, hoc sanè penitus nego. Nego inquam peccaturum aut mortali aut etiam veniali crimine, quisquis dum certo insistit itineri, istud deserit quod aut est, aut alii saltem dicunt esse securius. Nisi forte eos omnes statuendum sit peccare mortaliter, qui Antuerpiâ Bruxellam commeantes, nullo impensarum, aut commoditatis respectu, sed tantùm quia sic lubet, vitam nauigationi committunt; cum iter istud terrestri viâ possint conficere, quæ & securior est sine dubitatione vllâ, & sæpe etiam haud paullò commodior. Rursus lethale committet crimen, qui ex Belgio transmissurus in Angliam, è duabus nauibus quæ vela facturæ in portu stant, validæ ambæ, & de quarum firmitate nulla epibatas inter reique maritimæ expertos est dubitatio, eam tamen non conscendit quæ recentior est, & quam si spectentur omnia, iudicarent nauitæ, si forte hac de re incideret disceptatio, præ alterâ firmiorem. Profectò si toties peccarent homines, quoties sibi vitæque suæ, modo & viâ que inter omnes est securissima, non prospiciunt; quàm perplexa peccatisque exposita esset mortalis vita! Etenim & quas inhabitamus ædes, non adeo firmæ sunt vt firmiores non sint aliæ & lapsui minùs obnoxix: nec cibi quibus quotidie vescimur tam sunt sani, vt salubriores iis, tuendæ vitæ non prostant, eodem & fortè minori etiam pretio venales. Atque hæc omnia sedulò inuestiganda forent, si lex charitatis sibi debitæ præciperet non nisi certiores securioresque vias sanitatis & vitæ conseruandæ ineundas, tum cum præcipit vitæ propriæ valetudinisque curam gerere. Hoc autem aphorismus ille præcipit: cuius falsitas ex eo demonstratur, quòd præcepta siue diuina siue naturalia, non obligent nisi humano modo, seu secundùm hominum conditionem. *Juxta* Lugo D. *quam vt sapientissimè ait Cardinalis Lugo, nemo obligatur ad ex-* 7. Princ. *quisitam mediõrum inquisitionem & metaphysicam diligentiam, sed* sect. 13. *ad*

Si istud as-
sumitur
quod est
securum

Probat
in euitando
vita peri-
culo.

ad humanam & moralem. Hanc autem adhibuit, quisquis inuenit id quod securum est, quamuis aliud fortè datur securus.

43. Quòd si autem aliam dicis adhibendam animæ seruandæ sollicitudinem, aliam corpori. Fateor id ita esse. At ego dum de corporis habendâ curâ sermonem instituo, non ago tam de conseruando corpore, quàm de mortali peccato incurrendo, nisi ea quàm dixi corporis geratur cura: neque enim magis licitum est mortali sese scelere polluere, conscendendo nauim firmam, desertâ ea quæ iudicatur firmior, quàm in ultimo ex hoc mundo ad æternitatem transitu, Attritioni cum Sacramento se committere, non adhibita Contritione. Hoc autem si peccatum est atque animæ naufragium, certè & ista nauis conscensio peccatum erit atque animæ ruina. Quod tamen nemo prudens dixerit. In finitis hæc euentibus in commercio humano passim occurrentibus possunt confirmari, in infinitum rem trahere si collibeat.

Non magis licitum est peccare in conseruandâ vitâ corporis quàm anima.

44. Si tamen in rebus Theologicis, animæque salutem pressius spectantibus, aphorismi ab aduersariis propositi futilitatem placeat perspicere: age, ita sit vt tu vis, & certiora circa finem vitæ adhibenda sint remedia; minùs autem certa admouere nefas sit & peccatum. Itaque Contritio quia præ Attritione certius est salutis adipiscendæ præsidium, necessariò in exomologesi ultimâ requiratur; & vide quantis te & pœnitentem difficultatibus irretias. Imprimis quantumcumque speculatiuè certum sit & de fide, actui Charitatis aut Contritionis omnia peccata etiam sine Sacramento condonari, tamen istud nunquam est certum, practicè ab hoc pœnitente Charitatis aut Contritionis actum fuisse elicitem. Quantumcumque enim illum actum conatus fuerit excitare, incertus tamen est de euentu. At verò si bis, si centies, si millies eundem actum summâ animi contentione repetierit, securior esse poterit, se millenis repetitis vicibus, semel saltem ad verum Contritionis aut Charitatis actum fuisse enisum, quàm si primo à se elicitu actui penitus acquiescat. Itaque cum in ultimo vitæ periculo, idcirco Contritionis actum, absolutioni moribundus, sub mortali peccati interminatione obligetur præmittere, quia certius est Contritio præ Attritione salutis remedium: iam sanè non ad vnum solummodò Contritionis actum, sed ad millenos excitandos, præcepto charitatis propriæ obstringetur; cum securius & certius salutis remedium sint millies repetiti actus, quàm vnicus,

Probaturs eundem ex incommodis inle oborturis ipse morienti.

Primo enim debet moribundus non vnum tantum Charitatis actum, sed plures ex præcepto excitare.

de quo incertissimum est an Contritionis apicem attigerit ; magisque securum sit, inter tam multos, vnicum saltem id assecutum. An tamen vnus omnino in orbe Christiano est Theologus, qui talem moribundis obligationem asserat incumbere, etiamsi eam ad decem tantum actus extenderit ?

*Secundo de-
bebit mori-
turus in ip-
so mortis
articulo
absolui.*

Deinde securius esset morituro homini Absolutionem imperti-
ri, dum iam iam excessurus est à vitâ, quàm eam aliquo ante tem-
pore, pridie v. g. impendere. Potest enim peccatum aliquod ex-
inde contraxisse : quod quamuis ignoret, tamen sunt qui aliquam
ignorantiam inuincibilem non excusant à peccato ; & hi etiam
docent securissimum, saltem in fine vitæ. remedium esse peccatis
adhibendum. Itaque cum securius sit in ipso mortis articulo à
peccatis absolui, quàm aliquot antè horis ; jam sanè debet
eam moribundus, eo sibi tempore largiendam, à Sacerdote po-
stulare. Et rursus cum eam petere moribundus planè obstringat-
ur, debet profectò Sacerdos proprius aut Parochus, eam à se iustè
exigenti, etiam ex iustitiâ impendere, vt præcepto securiora ad-
hibendi salutis remedia, moriturus satisfaciât. An autem hoc
vsquam vsurpatur, vt Parochus ægris passim vltimum trahenti-
bus spiritum Absolutionem impertiat ? An omnes Parochus ar-
ticulum illum sedulò operitur ? an omnes Christiani peccati
mortalis rei sunt, qui Sacramentis omnibus piè susceptis, sine
Sacerdotis præsentis adminiculo efflant animam ? Hoc si ita sit,
sanè magna pars orbis Christiani periit, & plerique quibus ani-
marum ex officio incumbit cura, Sacerdotes sunt condemnandi,
qui passim sic homines emori non ignorarunt, nec tamen eos ad-
monuere officii, nec ipsi recordati sunt sui. Quàm autem omnia
hæc sint absona, quis non videt : & tamen aphorismi ab aduersariis
pronuntiati, legitima sunt consecraria.

45.

*Tertio, non
poterit sine
peccato in
vltimâ Cõ-
fessione co-
nari exci-
tare Con-
tritionem
sed Attri-
tionem.*

Quid, quod euidentissimè demonstraturus sim, ex illò princi-
pio manifestè sequi, non licere moribundo in vltimâ Confessione
eniti vt Contritionem eliciat, sed omnes animæ vires ad id im-
pendendas, vt Attritio exciretur Absolutioni præmittenda. Hoc
autem si ostendo, an non tunc saltem principii illius constabit
ineptia, ex quâ tam absurda elicitur consecutio, eorumque senten-
tiæ è diametro opposita ? manifesta tamen est res, si, quod nemo
quisquam diffitebitur, longè præstantiorem, magisque arduum
esse actum amoris Dei super omnia dilecti, præ Attritionis actu
mihî

46.

mihi concedatur. Maiori ergo etiam nisu animi, maioribusque Gratia supernaturalis auxiliis opus est, ut Charitatis actus aut Contritionis perfectæ, quam ut Attritionis excitetur. Hoc cum ita sit, profectò facilius est homini Attritionem elicere, quam Contritionem. Et si alterutram præcipiatur excitare, Deo aut rationi ut obediat, prudenter sanè operi illi manum admouet, quod suis viribus magis nouerit attemperatum. Sic si puero imperetur, ut aut saxum mediocriter eleuet, aut aliud ingens quod fortè præforibus obiacet, patris offensi gratiam adepturus, alterutrum si attulerit; sanè nemo ibit inficias, prudentius acturum puerum, si saxum moliatur, quod sibi certum est vires suas præ altero minùs excedere. Non alio certè modo, cum istud satis constet, magis arduam esse Contritionem quam sit Attritio; & alterutra cum Sacramento, reconciliationi ineundæ & Deo placando cum sufficiat, dicendus est prudentius agere pœnitens, si operam ei det ætioni, ad quam proferendam, minori & conatu & gratiarum supernaturalium auxiliis opus est. Prudenter enim iudicat, minores sibi quam maiores gratias præsto esse. Jam verò rationem meam sic instituo. Moribundus, ut volunt aduersarii, salutis suæ ut consulat, necessariò eligere debet eam pœnitentiam, de quâ certior & securior est eam sibi profuturam. Atqui id etiam facile fatebuntur, neque Contritionem, neque Attritionem quidquam pœnitenti collaturam præsidii, nisi aut hæc aut illa à moribundo reipsâ excitetur. Itaque moribundus salutis suæ ut consulat, necessariò eligere debet eam pœnitentiam, de quâ certior & securior est; seu de quâ prudentius iudicat, eam si conetur, certius à se excitandam. Rursus verò, prout ostensum est, prudentius iudicat pœnitens Attritionem à se certius præ Contritione posse elici: igitur prudenter iudicat, Attritionem sibi securius & certius futurum salutis consequendæ remedium. Vnde cum in vltimâ illâ Confessione necessariò adhibendum sit quod est securius, ut volunt aduersarii, necessariò Attritionem solam Absolutioni recipiendæ debet præmittere, peccaturus profectò grauissimè, si hæc relicta, Contritionem elicere moliatur. Egregiam enim uerò principii ab aduersariis allati consecutionem! En ut Contritionis in vltimâ Confessione vsum omnem abolerent illo ipso dogmate, quo eam ex præcepto & lege charitatis propriæ, illi per vim voluerunt inferere. Neque dicas Contritionis eliciendæ studium esse securius,

Securior est moribundus se cum gratiis quas habet, Attritionem posse elicere, quam Contritionem.

rius ex hoc capite, quòd actus ille si à Contritionis perfectione deficiat, saltem futurus sit Attritio. Frustrà enim id dicitur, cùm Contritio ab Attritione, essentiâ suâ, quæ ex motiuorum differentiâ petitur, profus distinguatur: atque adedò nec Attritio vquam ad Contritionis naturam, quantumcumque excrescat, possit euadere; nec Contritio in Attritionem, quantumcumque decrecat, possit degenerare. Vide Suarem.

Suar. in 1.
p. q. 85. a. 1.
disp. 5.
sect. 3.

Sufficit
prudenter
agere quo-
cumque tẽ-
pore, vt legi
charitatis
propriis fiat
satis.

Plurima sunt eiusmodi, ex quibus principii illius toties declamati, & modis omnibus inculcati, nimirum saltem in mortis horâ, tutiora & certiora salutis remedia esse conquirenda, falsitas demonstratur. Consilij id quidem esse, non in mortis tantum articulo, sed toto vitæ curriculo salutis suæ per tutiora incumbere, fateor perquam lubenter; præcepti verò id esse, hoc semper nego. Nullo enim tempore, aliud quidquam Deus aut ratio exigunt, quam vt agamus prudenter: prudentius autem agendi, nulla est lex. Demonstratum, id est hic num. 42. sufficit ergo ea remedia adhiberi, quæ tuta sunt & secura, ea denique cui prudenter acquiescit animus, neque vllâ dubitatione futuri effectus distinctur: hoc enim est prudenter agere. Tuta autem dum obtingunt, de tutioribus inquirendi nulla nobis à Deo aut à ratione imposta est lex, aut necessitas. Jam verò certum & indubitatum est, Attritionem veram cum Sacramento sufficere. Certius & de fide quòd sit, Contritionem id etiam præstare, hoc nihil quidquam Attritionis virtuti & energiæ detrahit. Certo autem & indubitato salutis præsidio qui inhæret, non est euòd sibi de securitate quidquam metuat. Istud enim homini sic attrito dicam, quod vt supra vidimus, D. Augustinus Catechumeno cum Attritione ad Baptismum accedenti. *Deo gratias frater: valdè tibi gratulor & gaudeo de te, quòd in tantis tamque periculosis huius seculi tempestatibus, de aliquâ verâ & certâ securitate cogitasti.* Si autem Baptismus, cuius suscipiendi sola dispositio fuit Attritio, veram & certam securitatem præstare potest baptizato; certè cum Attritio non minor sit dispositio Absolutioni percipiendæ legitimè, de verâ & certâ securitate non est vllò vquam tempore dubitandum, de cuius efficaciâ nullo vquam tempore quidquam detrahitur.

47-

Hic n. 25.

§. V.

Quo sensu Attritio à Tridentino dicatur imperfecta Contritionem præ Attritione non esse coram populo indiscriminatim inculcandam; sed utramque generatim commendandam: particulatim verò, pœnitentibus à Sacerdotibus proponendam, pro pœnitentis dispositione. Censura Sorbonæ contra aduersariam sententiam lata.

48. **V**Nus aut alter superest nœuus, qui Attritioni inspergitur: distandus is est, ne quidquam eius candori & sinceritati officiat. Causantur aduersarii, istud saltem constare Attritionem imperfectam esse, Contritionem verò esse perfectam; ita certè à Tridentino appellantur. Secundò, efficaciorum esse ad delenda peccata Contritionem, quod nemo vocat in dubium. Jam verò, cum ad perfectiora contendere Christiani hominis sit officium; & ad efficaciora remedia conuigere prudentioris; hoc saltem exinde conficitur, Contritionem præ Attritione omnibus commendandam, & suadendum ut in illam incumbant; ut amoris beneuoli & amici nexu sese Creatori suo, à quo recessere constringant, eiusque sibi gratiam, amando studeant demereri.

49. Probabilis admodum est hæc oratio, & si quædam rectè explicentur, omninò verissima. Ne tamen vlla exinde Attritioni creetur inuidia, istud primò exponendum est (nè fortè vox *imperfecta* perperam intellecta, rudibus sit offendiculo, dum malum aliquod aut vitium crederent subesse rei quam imperfectam esse audiunt) imperfectum aliquid esse, dici dupliciter. Aliud enim est negatiuè imperfectum, aliud priuatiuè. Priuatiuè imperfectum est, quod aliquâ priuatur perfectione, quæ tamen ipsi competit. Sic imperfecta est domus aut statua, quæ numeris omnibus non est absoluta, nec ea habet lineamenta aut partes, quæ in statuâ aut domo requiruntur. Sic vir brachijs aut pedibus priuatus, aut membris distortis maleque compositis, corpus dicitur habere imperfectum: atque eiusmodi perfectionis aut speciei priuatio, rectè dicitur mala, & vitium rei; physicum quidem, si res spectetur

Aliud est
esse imper-
fectum pri-
uatiuè, ali-
ud negati-
uè.

physicè; morale autem, si in ordine ad mores consideretur. Atque hoc titulo, qui caret v. g. virtute temperantiæ, quæ tamen in viro frugi requiritur vt sit perfectus, imperfectus dicitur, & quidem priuatiuè. Negatiuè autem imperfectum dicitur, quod non omnem quæ dari potest perfectionem obtinet, habet tamen sibi naturæque suæ competentem. Sic argentum perfectum metallum est, quamuis non eam habeat, quam aurum, ab excellentiâ commendationem. Neque homo, perfectus homo non est, quamuis ei denegata sit Angeli perfectio. Imò nec is qui membra habet decorè composita, imperfectus est vir, licet ei data non sit formosissimi vultus species, aut robur Miloniano non ab simile. Negatiuæ sunt imperfectiones hæc & quæ nullum afferunt rebus vitium. Rectè enim hæc duo consistunt, non habere perfectionem omnem quæ dari potest rebus, & tamen habere quiddam ad naturæ suæ perfectionem exigitur. Sic igitur Attritio imperfecta est, non priuatiuè, quasi ei quidquam vitij insit, aut quidquam desit quod ad Pœnitudinis veræ naturam & essentiam requiritur: sed quòd nec tam grata sit Diuinis oculis, nec tantæ ad reconciliationem inducendam, delendaque peccata virtutis & efficaciam, quàm sit Contritio; quandoquidem hæc sola gratiæ inducendæ sufficiat; Attritio autem id non possit, nisi Sacramenti vi suffulta. Ne tamen exinde, quia debilior, vitiosam suspiceris; habet enim ad Pœnitudinem perfectam requisita omnia. Et hoc quidem ex eo apparet euidenter, quòd per Absolutionem ad delenda penitus peccata possit eleuari; non posset autem, nisi perfectus esset actus veræ Pœnitentiæ,

Attritio
imperfecta
negatiuè.

Non est ho-
minis pri-
uati discer-
nere quid
magis com-
mendandū
sit populo,
Contritio
an Attritio.

Ad secundum verò, nempè quod Contritio Attritione sit effi- 50.
caciior, ac proinde omnibus præ Attritione magis commendanda & inculcanda impensius: Respondeo *Primo*, quòd eodem iure quo Contritionis in actum deducendæ praxis, præ Attritione hominibus magis commendanda hodie adstruitur, etiam Christo proponendum olim fuisse dum Ecclesiam instruebat, ne Confessionis Sacramentum sic institueret, vt homini liberum relinqueretur, an ad eam per Contritionis, an verò per Attritionis actum se disponeret. Imò suadendum ei fuerat, vt Confessionis Sacramentò penitus intermisso, soli Contritioni peccatorum omnium curationem committeret: neque rationes defuissent, quibus id ei poterat saltem amicè proponi. Verùm, cum vtrumque Christus insti-

instituerit peccati eluendi genus; quid quæso homunciones nos, cæci & miseri volumus discernere, vtrum altero sit commendabilius, & quid ad curandos peccatores opportunius, quorum tanta est diuersitas? Commendemus sanè quidquid Christus instituit; nostrum est omnia salutis adjumenta à Christo nobis porrecta, cum summâ submissione animi & gratiarum actione accipere, non autem inter beneficia Diuina discernere, & quasi litem mouere vtrum vtro sit præstantius; præsertim dum hoc sit cum ingenti vnus, à Christo tamen præstiti beneficii, præiudicio.

§1. Respondeo *secundo*, verum quidem esse Contritionem si cum solâ Attritione comparetur, hanc efficaciorē esse, peccati culpam vt delet: non verò si cum Sacramento composita attendatur. Dico itaq; Attritionem cum Sacramento æquē efficacem esse ad delendam culpam, quā sit Contritio: vtraque enim delet omnem.

§2. *Tertio* denique respondeo, etiamsi fortassis aliqua delendis noxis major inest Contritioni energia, non illicò dicendum esse, hanc præ Attritione passim & vbique populō magis esse commendandam; præsertim cum Attritionis non modico despectu. Despici enim credit populus quidquid alteri postponitur. Imprudenter, inquam, instituitur hæc comparatio; & generatim eum sit, satis temerè. Nam vt ita sit, medicinam quandam esse dulcem admodum & suauem quæ morbo curando sit par, imò & præstantior aliâ quæ absynthium redolet & amarum spirat: an suaui isthæc potio, omnibus illicò & passim est commendanda? Atqui infiniti sunt stomachi, quibus nauseam creat, quidquid dulcedinis præfert speciem; sunt etiam, quibus suauia in bilem degenerant; sunt denique quibus tam crudâ & afflicta est orexis, vt non nisi falsis & acuris esculentis excitetur: & an his omnibus dulcem quam affers medicinam credideris indiscriminatim ostendendam, imò & ingerendam esse per vim? Suauis est fateor medicina, quam Dei charitas miscet: verum hanc rusticano homini, militi efferato, barbaro, rerum diuinarum inexperto, effroni denique prostibulo, aut ganeoni sceleribus innutrito propina; affer quæ Diuinam erga se charitatem commendent, commemora quæ ejus erga Deum amorem jure meritò postulent; denique demulce hominem quantum potes, & istud tunc attende, quantâ pœnitudine offensus tam boni Dei moueatur. Enimuerò aliis affuctus, ad teneriora ista nauseat stomachus; acutâ medicinâ.

Tam efficacior est Attritio cum Sacramento vt delet culpam, quàm Contritio.

Contritio licet efficacior, non omnibus tam acconuenientior est medicina.

Multis adhibendus est timor.

Tam Attritio quã Conitio populo commendanda.

Si populus in formandã Attritione error dedocendus est; attritio verò non dissuadenda.

Conclusio duorũ precedentium Tractatũ.

cinã excitandus est. Igitur delictorum enormitatem & infamiam proponere, irati Dei vultus describere, pœnas inferni jam dudum promeritas ei obuolue; & tunc denique senties quæ ei magis conueniet medicina. Neque rursus Contritionis & Charitatis actum, cui libet homini etiam volenti, excitare tam facile est, quàm quidam ineptè jactitant: vt quid ergo quæ facilior est medicina contemnitur? Quidquid sit, maximo sanè sapientissimi quæque consilio prouidit Deus, vt in Ecclesiã, quædam quasi pharmacopœa condere- tur, in quã diuersis morbis, diuersæ quidem, conuenientes tamen singulis, reconderentur medicina. Vna vni est aptior; & sic temerarium planè esse iudico, quænam sit aptissima, generatim velle definire. Vbi omnes bonæ sunt, laudentur sanè & commendentur omnes. Quæ autem, cui applicanda sit, despiciant id sanè medici; Sacerdotes inquam, quorum est, quid cuique pœnitenti sit opportunus, pro ægri cuiusque dispositione discernere, medicinamque pro morbi varietate, variam applicare. Ecclesiastæ interim munus est, vnã dum pro populo commendat, alteram non contem- nere; auditoresque vnicè commonefacere vt vnum dum faciunt, vt Christus aliã occasione ait, alterum non omittant.

Sed finis jam tandem sit. Istud enim credo jam manifestè satis omnibus esse demonstratum, commenta prorsus esse omnia, quæ de Attritionis naturã passim, non in scholis modo, sed & pro concionibus jactata sunt conuitia. Aut si hoc durius videatur, patet nunc inquam, confictam esse Attritionem eam, quam sibi oppug- nandam, telisque omnibus impetendam ascuere; neque eam esse, quæ ab Ecclesiã Christianis omnibus exercenda proponitur. Quod si autem, in Attritione verã excitandã, rudiorem plebem errare iudicabant, dedoceri poterat hic error sine vllã Attritionis injuriã, aut orthodoxæ sententiæ suggillatione & inuidiã. Quæso ne medicinam pretioso Christi sanguine confectam, peccatoribusque liberalissimè propinatam, ex eorum manibus excutiant: sed eã si abutantur, corrigatur error, & maneat medicina. Ratum istud interim constansque maneat, 1. Attritionem & bonam esse, & veram supernaturalemque animi pœnitadinem, quæ commissa scelera sincerè detestetur, sanctiorisque vitæ det initium; 2. Voluntariam esse minimeque coactam; nec seruilem & illiberalem, quamuis ex timore seruili ducat exordium, sed liberam omnino & ingenuam. 3. Denique ad reconciliationem cum offenso Deo ineun-

ineundam nullo charitatis inefficacis actu superaddito, solam cum Pœnitentiæ Sacramento sufficere; 4. Ac propterea tutò ab omni pœnitente, non toto vitæ solùm curriculo, sed & in vltimo mortis articulo, Absolutioni posse admoueri; 5. Confessionique sic institutæ, pœnitentem non posse tantùm, sed dum facta est, etiam debere acquiescere. Orthodoxa hæc est sententia, toto orbe peruulgata, & totius Ecclesiæ praxi & iudicio comprobata.

54.

Ysamb. de
Pœn. disp.
14. a. 6.
Moraines
in Anti-
Ianssenio
disp. 29.
de Grat.
sect. 7.

De aduersariorum sententiâ, meum non est quidquam statuere. *Censura Sorbonæ contra aduersam sententiam lata.* Judicium tamen Theologicum Sorbonæ contra propositiones quasdam Seguenot latum Parisijs anno 1638. 1. Iulii proferre me, non est quisquam mihi quòd succenseat. Teste Ysamberto Theologiæ Doctore Sorbonico & præclarissimo; & si vnus non sufficit, teste altero Moraines, ita habet decretum Sorbonæ. *Que tradit (scilicet Seguenot) de Attritionis insufficientiâ, & Contritionis ex perfecta Charitate absolutâ necessitate ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ: & que addit & approbat de Absolutione; quòd nihil aliud sit quàm declaratio juridica peccati jam remissi, damnauit quoque factas; & censuit has propositiones, esse quietis animarum perturbatiuas; communi & omnino tute praxi Ecclesiæ contrariâs, & efficacie Sacramenti imminutiuas, & insuper temerariâs ac erroneas.*

Aliud quòd his addam non est, nisi quòd cum de veritate Censuræ hujus à Sorbonâ latâ luberet esse certioribus, eius tenorem ex ipsis Facultatis Parisiensis monumentis legitimè descriptum, & testibus obfirmatum, visum fuerit hoc anno petere. Liberaliter Censuræ omnes totius libri, quem Claudius Seguenot Presbyter Oratorii, de sanctâ Virginitate conscripserat, transmissæ sunt. Inter alias antepenultima est, ea quam fideli curâ verbotenus, prout è monumentis Sorbonæ descripta est, modò exposui. Auctoritatem autem transmissæ Censuræ legitimam dabant, hæc quæ subiciebantur Doctorum manu propriâ subscripta nomina & testimonia. Ita habent.

Nos infra scripti Doctores sacre Facultatis Theologiæ Parisiensis, testamur hoc extractum esse verissimum, eique Censuræ interfuisse. In cuius rei fidem hæc subscripsimus. Datum Parisijs, die duodecimâ Martij anno 1666.

N. Pignan.

L. Bail.

N n

SEXTVM